

Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут нафти і газу
Кафедра прикладної екології та природокористування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи
магістра

на тему: «Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника
"Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу».

601-мТЗ 11393694 ПЗ

Виконав: студент групи 601-мТЗ
спеціальності 183 Технології захисту
навколишнього середовища

О. А. Кузьменко

Керівник:

к.б.н., доцент

Н. О. Смоляр

Рецензент:

Начальник відділу біоресурсів
та заповідної справи
управління біоресурсів, заповідної
справи та організаційної роботи
Департаменту екології та
природних ресурсів
Полтавської обласної
військової адміністрації

І. М. Гусар

Форма № Н-9.01

Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут нафти і газу

Кафедра прикладної екології та природокористування

Рівень вищої освіти магістр

Спеціальність 183 «Технології захисту навколишнього середовища»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ (Ілляш О.Е.)

(підпис)

(ПІБ)

_____ 20__ року

(дата)

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

КУЗЬМЕНКУ ОЛЕКСАНДРУ АНАТОЛІЙОВИЧУ

1. Тема роботи: **«Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу».**

Керівник роботи **Смоляр Наталія Олексіївна**, к.б.н., доцент,
затверджені наказом ректора Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка від «09» серпня 2024 року № 818-ф.а.

2. Строк подання студентом роботи 12.01.2025 р.
(дата)

3. Вихідні дані до роботи: Закони України: «Про природно-заповідний фонд», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про місцеве самоврядування в Україні», літературні дані про природно-заповідний фонд України та Полтавської області; матеріали про Білицьку селищну територіальну громаду та її природні умови; літературні дані про історію

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							2
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

створення, етапи розвитку та стан фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка»; списки видів рослин, фітоценозів та біотопів – типових та тих, які підлягають охороні на міжнародному, державному чи регіональному рівнях.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити положення Білицької селищної ТГ в системі районувань (фізико-географічного, геоботанічного, зоогеографічного); роаналізувати природно-заповідну мережу Білицької СТГ і визначити місце ботанічного заказника «Драбинівка» в ній; надати комплексну характеристику фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка» за показниками наукової цінності; визначити показники фітосозологічної цінності біорізноманіття ботанічного заказника; охарактеризувати біологічне та біотопічне різноманіття заказника та укласти узагальнену схему його біотопів; науково обґрунтувати заходи територіального розвитку ботанічного заказника з розширенням його площі за рахунок екологічно та природоохоронно цінних біотопів.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): рисунки, картографічні матеріали, ілюстрації, електронна презентація, дванадцять аркушів формату А3, титульний та заключний аркуш.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 02.10.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Обґрунтування теми і мети дослідження.	29.09.2024	
2	Робота із інформаційними джерелами (підбір, аналіз, узагальнення).	01.10.2024 - 04.10.2024	
3	Опрацювання матеріалів щодо природно-заповідного фонду України та природно-заповідної мережі Полтавської області.	05.10.2024 - 07.10.2024	
4	Опрацювання відповідності критеріям відбору території для заповідання.	10.10.2024-21.10.2024	
5	Опрацювання фізико-географічного та геоботанічного положення території.	23.10.2024-26.10.2024	
6	Аналіз природних умов території досліджень.	14.11.2024-19.11.2024	
7	Опрацювання зібраних матеріалів щодо фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка».	27.10.2024-05.11.2024	
8	Узагальнення матеріалів щодо біотопів ботанічного заказника «Драбинівка» та укладання узагальненої класифікаційної схеми його біотопів.	22.11.2024-30.11.2024	
9	Розроблення концепції розвитку ботанічного заказника «Драбинівка».	01.12.2024-05.12.2024	
10	Характеристика біотопів територій, перспективних для включення до складу ботанічного заказника «Драбинівка» та обґрунтування їх екологічної та природоохоронної цінності.	06.12.2024-12.12.2024	
11	Укладання та оформлення роботи	13.12.2024-15.01.2025	
12	Захист кваліфікаційної роботи	21.01.2025	

Студент _____ Кузьменко О.А.

(підпис)

Керівник роботи _____ Смоляр Н. О.

(підпис)

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						4
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

АНОТАЦІЯ

Кузьменко О. А. «Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка» для підвищення його природоохоронного статусу». Кваліфікаційна робота освітнього рівня – магістр, на правах рукопису. Спеціальність 183 Технології захисту навколишнього середовища. – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». – Полтава, 2024.

Мета дослідження – охарактеризувати біотопічне різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка» та науково обґрунтувати розширення його площі за рахунок природних, екологічно та природоохоронно цінних біотопів.

Зміст кваліфікаційної роботи висвітлений на сторінках машинописного тексту. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків і пропозицій, списку інформаційних джерел, що становить 104 найменування, та додатків.

Робота виконана на основі загальноприйнятих геоботанічних, флористичних, созологічних методів досліджень та методик, які використовуються в екології, созології, та заповідній справі.

У роботі підтверджено, що найбільш дієвим механізмом збереження біорізноманіття є природозаповідання, оскільки об'єкти ПЗФ є важливими біоцентрами збереження й відтворення біорізноманіття.

Наголошується на тому, що показник заповідності новостворених у Полтавській області 60-ти територіальних громад дуже різниться. Білицька селищна ТГ посідає 12-те місце серед 24 громад Полтавського району за загальною площею в 38890,0 га, а показник заповідності складає всього 0,34, що майже в 15 разів поступається обласному показнику (5,01). Він визначений функціонуванням єдиного об'єкта природно-заповідного фонду України – ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка». Тому за кількісними показниками природно-заповідний фонд громади є незадовільним, однак ботанічний заказник «Драбинівка» забезпечує

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						5
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

найкращим чином збереження типового й раритетного біорізноманіття, оскільки за наявності рідкісних видів рослин (33 види) знаходиться першим у рейтингу ботанічних заказників Полтавської області.

Ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» створений у 1994 році на площі 55,0 га і розширений у 2020 році до площі 120,2 га. Мета створення заказника – збереження рослинного світу долини річки Кобелячок із різноманітною рослинністю (ліською, лучно-степовою, лучно-болотною), багатою флорою. Він виступає резерватом збереження та відтворення рідкісних степових та лісових ранньовесняноквітучих рослин. Об'єкт виконує екологічні та природоохоронні функції.

Визначено основні соціологічні та природоохоронні показники ботанічного заказника «Драбинівка», серед яких: висока ботанічна репрезентативність (476 видів вищих судинних рослин), висока флористична унікальність (36 рідкісних видів флори різних статусів), високі ценотична репрезентативність та унікальність (виявлено фітоценози, включені до Зеленої книги України (*Stipetum capillatae*, *Nupharetum luteae*); висока ландшафтна репрезентативність.

Встановлено високі показники біотопічного різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка»: чотири типи біотопів вищого рангу (С, D, E, G) і 32 типи біотопів нижчих ієрархічних рівнів. Зазначається, що біотопи тополівників, які межує із територією заказника є оселищами типових та рідкісних представників рослинного та тваринного світу, мікобіоти. Вони підсилюють біотопічний та ландшафтний імідж заказника, виконують екологічні та водоохоронні функції. Тому потребують охорони шляхом заповідання з включенням до складу ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка».

Ключові слова: природозаповідання, об'єкт природно-заповідного фонду, ботанічний заказник «Драбинівка», фіторізноманіття, соціологічні показники фіторізноманіття, Полтавський район, Полтавська область, Україна.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 6
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

ABSTRACT

Kuzmenko O. A. «Research of the biotopic diversity of the Drabynivka Botanical Reserve to improve its conservation status». Qualification work of the educational level – master's degree, in the form of a manuscript. Specialty 183 Environmental Protection Technologies, National University «Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic», Poltava, 2024.

The purpose of the research is to characterize the biotopic diversity of the Drabynivka Botanical Reserve and to scientifically substantiate the expansion of its area due to natural, ecologically and environmentally valuable habitats.

The content of the qualification work is presented on the pages of typewritten text. The work consists of an introduction, five chapters, conclusions and suggestions, a list of information sources consisting of 104 items, and appendices.

The work is based on generally accepted geobotanical, floristic, sozological research methods and techniques used in ecology, sozology, and conservation.

The paper confirms that nature conservation is the most effective mechanism for biodiversity conservation, since protected areas are important biocenters for the conservation and reproduction of biodiversity.

It is emphasized that the protected status of the 60 territorial communities created in Poltava Oblast varies greatly. Bilytska settlement TG ranks 12th among 24 communities in Poltava district with a total area of 38890.0 hectares, and the protected area index is only 0.34, which is almost 15 times lower than the regional index (5.01). It is determined by the functioning of the only object of the nature reserve fund of Ukraine – the botanical reserve of local importance «Drabynivka». Therefore, in terms of quantitative indicators, the community's nature reserve fund is unsatisfactory, but the Drabynivka Botanical Reserve ensures the best conservation of typical and rare biodiversity, as it is the first in the ranking of botanical reserves in Poltava Oblast in terms of the presence of rare plant species (33 species).

The Drabynivka Botanical Reserve of local importance was established in 1994 on an area of 55.0 hectares and expanded in 2020 to an area of 120.2

					601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						7
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

hectares. The purpose of the reserve is to preserve the flora of the Kobeliachok River valley with its diverse vegetation (forest, meadow-steppe, meadow-bog) and rich flora. It serves as a reserve for the conservation and reproduction of rare steppe and forest early spring flowering plants. The site performs ecological and nature protection functions.

The main zoological and nature conservation indicators of the Drabynivka Botanical Reserve were determined, including: high botanical representativeness (476 species of higher vascular plants), high floristic uniqueness (36 rare species of flora of different statuses), high coenotic representativeness and uniqueness (phytocoenoses included in the Green Book of Ukraine (*Stipetum capillatae*, *Nupharetum luteae*); high landscape representativeness.

High indicators of biotopic diversity of the Drabynivka Botanical Reserve have been established: four types of biotopes of the highest rank (C, D, E, G) and 32 types of biotopes of lower hierarchical levels. It is noted that the biotopes of poplar forests bordering the territory of the reserve are habitats of typical and rare representatives of flora and fauna, mycobiota. They enhance the biotopic and landscape image of the reserve, perform ecological and water protection functions. Therefore, they need to be protected by way of conservation and included in the Drabynivka Botanical Reserve of local importance.

Keywords: nature conservation, nature reserve fund object, Drabynivka botanical reserve, phytodiversity, zoological indicators of phytodiversity, Poltava district, Poltava oblast, Ukraine.

					601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						8
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «ДРАБИНІВКА» (ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ МЕРЕЖІ БІЛИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТГ.....	24
2.1. Загальна характеристика Білицької СТГ.....	24
2.2. Природні умови району досліджень.....	26
2.3. Природно-заповідний фонд Білицької СТГ.....	29
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	33
РОЗДІЛ 4. БОТАНІЧНИЙ ЗАКАЗНИК «ДРАБИНІВКА» ЯК ОСЕРЕДОК ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІТОРІЗНОМАНІТТЯ	34
4.1. Відомості про заказник та мета його створення.....	34
4.2. Оцінка показників фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка».....	35
4.2.1. Флора судинних рослин: систематична, екологічна, ценотична, біоморфологічна, географічна структура)	35
4.2.2. Особливості рослинного покриву заказника та еколого-флористична класифікаційна схема рослинності.....	42
4.2.3. Фітосозологічні показники заказника	50
4.3. Біотопічне різноманіття території заказника.....	53
РОЗДІЛ 5. АРГУМЕНТАЦІЯ РОЗШИРЕННЯ ПЛОЩІ БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «ДРАБИНІВКА».....	61
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	70
ДОДАТКИ.....	81

					601-мТЗ №ЗК 11393694 ПЗ							
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Літ.		Арк.		Аркушів		
Керівник	Смоляр Н.О..							9	135			
Виконав	Кузьменко О.А.					Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»						
Зав.каф.	Ілляш О.Е.											
Н. Контр.												

ВСТУП

Актуальність теми. Проблеми потужного антропогенного навантаження на природні екосистеми й збіднення аборигенного біорізноманіття набули в сучасних умовах надзвичайної гостроти. Оскільки природозаповідання є найбільш ефективним механізмом збереження біорізноманіття на всіх рівнях його організації – видовому, популяційному, ценотичному, біотопічному, екосистемному та ландшафтному, створення нових об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ) та збільшення площ існуючих є важливими природоохоронними заходами щодо збереження біорізноманіття. Саме тому в сучасних реаліях України надзвичайно актуальними завданнями є пошук вцілілих, територій із добре збереженими природними та напівприродними комплексами, та територій, суміжних із вже створеними об'єктами ПЗФ, що характеризуються високими показниками біорізноманіття, з метою їх подальшого заповідання.

Для Полтавської області набутий досвід реалізації завдань заповідної справи і створена потужна природно-заповідна мережа, яка включає 400 об'єктів, визначаючи показник заповідності 5,01. У розрізі 60-ти територіальних громад (далі – ТГ), створених у Полтавській області згідно проведеної у 2020 році адміністративно-територіальної реформи, показник заповідності є неоднаковим, і знаходиться в межах 0,2-20.

Білицька селищна ТГ посідає 12-те місце серед 24 громад Полтавського району за загальною площею в 38890,0 га, а показник заповідності складає всього 0,34, що майже в 15 разів поступається обласному показнику (5,01). Він визначений функціонуванням єдиного об'єкта природно-заповідного фонду України – ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка». Тому за кількісними показниками природно-заповідний фонд громади є незадовільним і потребує покращення шляхом розширення території ботанічного заказника «Драбинівка» та створення нових природоохоронних об'єктів. Комплексне соціологічне вивчення таких територій та оцінка біотопічного різноманіття таких територій обумовило вибір теми нашого дослідження.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						10
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Мета роботи. Охарактеризувати біотопічне різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка та науково обґрунтувати розширення його площі за рахунок природних, екологічно та природоохоронно цінних біотопів.

Для реалізації цієї мети нами вирішувались такі **основні завдання:**

- визначити положення Білицької селищної ТГ в системі районувань (фізико-географічного, геоботанічного, зоогеографічного);
- проаналізувати природно-заповідну мережу Білицької СТГ і визначити місце ботанічного заказника «Драбинівка» в ній;
- надати комплексну характеристику фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка» за показниками наукової цінності;
- визначити показники фітосозологічної цінності біорізноманіття ботанічного заказника;
- науково обґрунтувати заходи територіального розвитку ботанічного заказника з розширенням його площі.

Об’єктом дослідження є: ботанічний заказник «Драбинівка» та суміжні з ним території.

Предметом дослідження є: біотопічне різноманіття заказника й суміжних територій та обґрунтування доцільності їх збереження.

Методи досліджень. Робота виконана на основі загальноприйнятих геоботанічних, флористичних, зоологічних та созологічних методів, а також підходів, які застосовуються у заповідній справі та охороні природи. Як основний при зборі матеріалів у польових умовах використано експедиційно-маршрутний метод. У ході камерального оброблення матеріалів використано підходи системного аналізу. Для наукового обґрунтування доцільності збільшення площі та уточнення контурів ботанічного заказника «Драбинівка» нами використано відповідні методики та практичні екомендації [60, 66]. Матеріали автором зібрано особисто в ході польових досліджень, проведених за загальноприйнятими методиками, які використовуються в екології, охороні природи, созології, заповідній справі. Деякі матеріали зібрані й опрацьовані автором у ході переддипломної

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 11
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

практики на базі регіонального ландшафтного парку «Нижньоворсклянский» та ботанічного заказника «Драбинівка» (вересень 2024 року). При опрацюванні зібраних матеріалів використано наукові методи, серед яких – статистичний, аналітичний, польовий. Задля оцінення стану природно-заповідної мережі Білицької СТГ використано показник (відсоток) заповідності території.

Наукова новизна результатів досліджень. Біотопічне вивчення стану перспективних для заповідання територій у межах Білицької СТГ проведено вперше.

Практичне значення результатів досліджень. Матеріали, зібрані в ході підготовки кваліфікаційної роботи, можуть бути використаними для розвитку заповідної справи в Білицькій СТГ. Деякі матеріали після їх оприлюднення можуть бути враховані при розширенні ПЗФ Білицької СТГ та підготовки спеціальних документів та програм, наприклад, стратегії розвитку Білицької громади, програми охорони довкілля Білицької СТГ.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження за темою кваліфікаційної роботи виконувалися у рамках науково-дослідної проблематики кафедри прикладної екології та природокористування Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» за напрямом темою: «Біорізноманіття та заповідна справа».

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійною науковою працею. Результати, основні положення та висновки, що виносяться на захист, автором обґрунтовано особисто в співпраці з науковим керівником.

Апробація результатів досліджень. Деякі результати досліджень оприлюднено на XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Академічна й університетська наука: результати та перспективи» (НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», м. Полтава, 12-13 грудня 2024 р.).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано (Додаток Д):

Смоляр Н.О., Кузьменко О.А. Якісні та кількісні показники локальної природнозаповідної мережі Кобеляцької територіальної громади в Полтавській області // Академічна й університетська наука: результати та перспективи : Збірник наукових праць XVII Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 12-13 грудня 2024 р. Полтава : Полтавська політехніка 2024. С. 232–235 [74].

Структура та обсяг роботи. Рукопис кваліфікаційної роботи викладений на 135 сторінках машинописного тексту (основного тексту – 5 сторінок). Зміст кваліфікаційної роботи включає вступ, п'ять основних розділи, загальні висновки та пропозиції, використані інформаційні джерела (104 найменування), додатки.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						13
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РОЗДІЛ 1.

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ВИВЧЕННЯ БІОРИЗНОМАНІТТЯ

БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «ДРАБИНІВКА»

(ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ)

Ботанічний заказник «Драбинівка» створений за ініціативою учителя біології Бутенківської середньої школи Івана Михайловича Шевеля в період оптимізації природно-заповідної мережі Полтавської області в середині 90-х років XX століття [27].

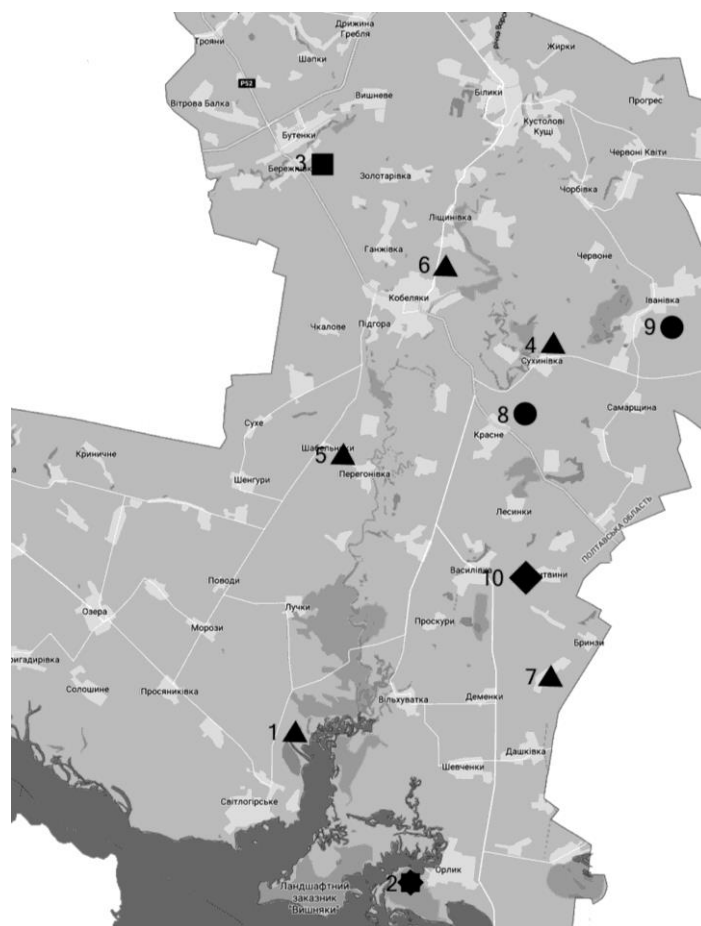

Рис.1.1 – Картосхема розташування природно-заповідних територій у колишньому Кобеляцькому районі

Умовні позначення:

- регіональний ландшафтний парк «Нижньоворсклянський» заказники:
- ▲ ландшафтні, ■ ботанічні, ● гідрологічні
- 1 – Лучківський; 2 – регіональний ландшафтний парк «Нижньоворсклянський»;
- 3 – Драбинівка; 4 – Жукове; 5 – Перегонівський; 6 – Шарівка; 7 – Ревущине; 8 – Глинський;
- 9 – Ситникове; 10 – Шкурине.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			14

Ідея поглиблення біологічних та екологічних знань, формування екологічної культури учнів Бутенківської середньої школи виникла ще в 1990 році. Під час навчальних екскурсій в околицях с. Бутенки юннати разом із вчителем біології І. М. Шевелем бачили на схилах урочища Драбинівки значну видову різноманітність рослин, серед яких – і красиво квітучі, лікарські й навіть рідкісні. Роботу з дітьми вчитель розпочав із формування усвідомлення необхідності захисту живої природи. Адже головним для нього стало розуміння, що «...любов, повагу, бережливе ставлення до оточуючого середовища слід закладати в душу дитини в ранньому віці, коли вона ще здатна серцем відгукнутися на біль пташини, яка б'ється біля розореного гнізда, чи ранньоквітучої весняної рослини, що передчасно зів'яла в руках любителя ринкової наживи» [87]. Виникла потреба створення екологічного гуртка. Під керівництвом учителя учні вивчали видовий склад рослин урочища Драбинівка, їх біологію, чисельність, поширення. Дослідників вражало те, що серед рослин були виявлені й ті, що включені до Червоної книги України (брандушка різнокольорова, шафран сітчастий, тюльпан дібровний, рястка Буше, рябчик руський, ковила волосиста), а 12 видів – до регіонального списку. З часом гурток поповнювався все новими членами і врешті став основою для створення екологічного клубу «Пролісок» [89].

Для організації роботи екологічного клубу було обрано президента, віце-президентів відділень ботаніки та зоології, сформовані секції: «Рослини Червоної книги України», «Рідкісні рослини Полтавщини», «Красивоквітучі рослини», «Тварини Червоної книги України», «Риби річки Кобелячок», «Рідкісні тварини Полтавщини».

Крім організації дослідницької роботи виникла необхідність і в пошуку шляхів збереження місцевості, розробці природоохоронних заходів, оскільки незайманим ландшафтам урочища загрожувала руйнівна господарська діяльність.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 15
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Завдяки наполегливій праці керівників і членів екологічного клубу «Пролісок» 7 червня 1990 року урочище «Драбинівка» оголошено пам'яткою природи місцевого значення, а 11 квітня 1992 року виконкомом Кобеляцької районної Ради народних депутатів було прийнято рішення про надання урочищу «Драбинівка» статусу ботанічної пам'ятки природи місцевого значення.

Питання детального вивчення особливостей рідкісних рослин, шляхів їх збереження та збільшення чисельності стало основою науково-практичної діяльності учнів. Цю роботу розпочали Оксана Колодяжна, перший президент екологічного клубу «Пролісок», і віце-президент Валентина Шевель. Вони провели дослідження чисельності популяцій рослин, що включені до Червоної книги України. З 1990 року на ці рослини заведені созологічні паспорти.

Результатами досліджень екологічного клубу зацікавилися також науковці та викладачі кафедри ботаніки Полтавського державного педагогічного інституту (зокрема кандидат біологічних наук Байрак О.М.), комплексної лабораторії наукових основ заповідної справи Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного та Мінекобезпеки України (доктор біологічних наук Андрієнко Т.Л.). Навесні 1993 р. вони відвідали урочище Драбинівка і склали наукове обґрунтування про доцільність створення ботанічного заказника. 27 жовтня 1994 р. рішенням Полтавської обласної Ради народних депутатів урочище «Драбинівка» площею 55,0 гектарів набуло статусу ботанічного заказника місцевого значення.

Історія дослідження рослинного світу заказника багатогранна і надзвичайно результативна. Початковим етапом слід вважати дослідження юннатів із виявлення рідкісних першоцвітів на території урочища «Драбинівка» (15 видів).

Наступним етапом стало обстеження указаними вище науковцями степових схилів із метою оцінки показників флористичного й

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 16
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

ценотичного різноманіття, а також їх ботанічної унікальності. На цій території вперше для Полтавської області виявлено такі погранично-ареальні степові рослини, як *Bellevallia sarmatica*, *Astragalus dolichophyllos*. Згодом члени екологічного клубу розробили маршрут екологічної стежки, що пролягла територією ботанічного заказника. Її маршрут включає такі зупинки: «Яри», «Піщаний кар'єр», «Первоцвіти», «Грушеве», «Живі цілителі», «Тюльпановий спуск», «Поверхи лісу».

Перші відомості про заказник наведені в матеріалі «Чи бути заповідному урочищу «Драбинівка»? (газета «Колос» 1992 р., Шевель І.М.), в статтях, присвячених питанням охорони степової флори й рослинності в природно-заповідній мережі Полтавської області (Байрак, Самородов, Стецюк, 1995; Байрак, Стецюк, Коротченко, 1995; Байрак, Коротченко, 1996). Перша цілісна розповідь під назвою «Драбинівські схили» з яскравим описом степового різнотрав'я та рідкісних рослин наведена в книзі «Заповідна краса Полтавщини» (1996). Згодом відомості про охорону рідкісних рослин у Драбинівському заказнику з'являються в книзі «Збережи, де стоїш, де живеш...» (1998). У 2001 р. вийшло друге, доповнене видання книги «В гаю заграли проліски», присвячене 75-річному ювілею відомого вченого-ботаніка академіка К.М. Ситника, який неодноразово перебував на Полтавщині. У ній представлені розповіді про біологічні й екологічні особливості типових і рідкісних першоцвітів Полтавщини, більшість із яких зростає на території заказника «Драбинівка», наведені відомості про їх використання, легенди про назви й властивості, загадки, написані під враженням спостережень за рослинами на цій унікальній ділянці степу.

Наприкінці 90-х років матеріали про флору та рідкісні види заказника «Драбинівка» використовує О.М. Байрак при підготовці «Конспекту флори Лівобережного Придніпров'я», де вперше закартовані місцезнаходження рідкісних видів рослин заказника, також при підготовці докторської дисертації за темою «Фіторізноманітність

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 17
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Лівобережного Придніпров'я». Поряд із цим, інформація про ботанічну цінність заказника висвітлюються у фахових журналах «Екологія і ноосферологія», «Заповідна справа в Україні» (1999), у наукових публікаціях, присвячених збереженню фіторізноманітності регіону в природно-заповідній мережі [27].

Упродовж 1997-2001 років флористичні та фітосозологічні дослідження на території заказника проводить студентка природничого факультету Валентина Шевель, яка узагальнила результати багаторічних ботанічних спостережень у своїй дипломній роботі «Флора і рослинність ботанічного заказника «Драбинівка», і захистила її на «відмінно» в 2001 (науковий керівник – д.б.н. Байрак О.М.). У цей період І.М. Шевелем і О.М. Байрак були проведені фотозйомки рідкісних видів рослин заказника. Вони були опубліковані на сторінках екологічного бюлетеня «Жива Україна» [4], використані при підготовці природоохоронного плакату «Ботанічний заказник «Драбинівка – унікальна ділянка лучного степу на півдні Полтавщини» (2001), пізніше в буклеті «Ботанічний заказник «Драбинівка»: 10 років від створення» (2004).

Із 2001 р. дослідження на території заказника здійснюють викладачі, магістранти кафедри екології на охорони довкілля Полтавського педагогічного університету імені В.Г. Короленка. У 2002 р. дослідження на території заказника проводять д.б.н. Байрак О.М. та к.б.н. Стецюк Н.О. у межах виконання науково-дослідних проектів під егідою Полтавської обласної організації Українського товариства охорони природи: «Інвентаризація місцезростань погранично-ареальних видів рослин Полтавщини, занесених до Червоної книги України і регіонально-рідкісних, а також рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України», «Оцінка стану популяцій рідкісних видів рослин – ефемероїдів Полтавщини, занесених до Червоної книги України)». Навесні та влітку 2003 р. проводяться відеозйомки на території заказника з метою створення науково-популярного фільму «Раритети флори Полтавщини»

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						18
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

(автор проекту О.М. Байрак). Під час вивчення курсу «Заповідна справа» студенти природничого факультету Полтавського педуніверситету відвідують під керівництвом Олени Миколаївни територію заказника з навчальними екологічними екскурсіями.

У цей період з'являється ряд публікацій, в яких висвітлюються навчально-методичні та виховні аспекти щодо використання в системі екологічної освіти заповідних територій Полтавщини, у тому числі заказника «Драбинівка» [27, 28].

Із метою поширення досвіду роботи з екологічного виховання на базі ботанічного заказника у 1997 р. було проведено обласний семінар учителів, що викладають інтегрований курс «Довкілля», та районний семінар учителів біології.

Пізніше в журналі «Імідж сучасного педагога» виходить стаття І.М. Шевеля (2003) про досвід використання екологічної стежки ботанічного заказника «Драбинівка» на уроках серед природи при вивченні «Довкілля-5», який заслуговує на вивчення та використання учителями біології інших районів області.

У 2002-2003 р. урочище «Драбинівка» відвідали посланець Корпусу миру Келлі Френч (США), професор Берлінського університету Барбара Бош (ФРН), делегація із м. Зінгена, що є містом-партнером Кобеляк, на чолі з бургомістром Вільгельмом Вайбелем.

У червні 2004 р. за ініціативою І.М. Шевеля громадськість с. Бутенки організувала природоохоронне свято, присвячене 10-річчю створення ботанічного заказника «Драбинівка», на якому відбулася презентація буклету про заказник. Завдяки пропагандистській діяльності І.М. Шевеля, О.М. Байрак, Н.О. Стецюк про заказник знають науковці, громадські діячі, учителі, студенти вузів, школярі, працівники природоохоронних установ Полтавської області та інших регіонів України. І.М. Шевель є активним учасником освітньо-природоохоронних конференцій, семінарів, нарад, на яких висвітлює досвід багаторічної до-

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 19
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

слідницької та навчально-виховної роботи на території природної лабораторії – заказника. У Кобеляцькій районній газеті «Колос» щорічно подається інформація про стан збереження рідкісних рослин, проблеми охорони заказника, дослідницьку роботу учнів Бутенківської школи, досвід природоохоронної та навчальної роботи І.М. Шевеля.

У 2003 р. на території заказника аспіранткою кафедри екології та охорони довкілля Полтавського педагогічного університету Т.В. Криворучко під керівництвом професора О.М. Байрак започатковано популяційні дослідження рідкісних степових ефемероїдів. Із цією метою закладені моніторингові ділянки й еколого-ценотичний профіль для вивчення стану популяцій таких рослин, як *Bulbocodium versicolor* Ker Gawl., *Crocus reticulatus* Steven ex Adams., *Bellevallia sarmatica* (Pall. ex Georgii) Woronow, *Hyacinthella leucophaea* (K.Koch.) Schur, *Muscari neglectum* L. [50-55]. Екземпляри цих рослин висаджені в колекцію агробіостанції Полтавського педуніверситету та на ділянки Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Результати досліджень Т. В. Криворучко наведені в наукових статтях, опублікованих у збірниках, фахових журналах (2004, 2005), а також висвітлені в доповідях і матеріалах міжнародних (Полтава, 2003; Кривий Ріг, 2005) всеукраїнських (Полтава, 2004; Львів, 2004) і регіональних конференцій (Полтава, 2003, 2006). Навесні 2005 року з метою обстеження популяції *Bulbocodium versicolor* заказник відвідав науковий співробітник відділу природної флори національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України Д. Ю. Шевченко. Оцінку стану популяцій рідкісних лісових ефемероїдів проведено в 2006 році аспіранткою кафедри екології та охорони довкілля Полтавського педуніверситету І. А. Грицай [32-34] та аспіранткою відділу природної флори Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НАН України І. П. Діденко [37].

Відомості про рідкісні рослини заказника увійшли до «Атласу рід-

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 20
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

кісних і зникаючих рослин Полтавщини» [19] та висвітлені на сторінках історико-краєзнавчого видання «Полтавщина. Історичний нарис» (2006).

У 2006 році викладачами кафедри екології та охорони довкілля Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (О. М. Байрак, Т. В. Криворучко, І. А. Грицай) та учителями – науковими кураторами заказника (І. М. Шевель, В. І. Шевель, В. І. Нечитайло) проведені комплексні дослідження його фіторізноманітності та прилеглих ділянок, які планувалося включити до складу заказника. На той час дослідниками було здійснено 12 експедиційних виїздів, під час яких проведена інвентаризація флори вищих судинних рослин, виявлено дев'ять нових для дослідженої території рідкісних видів рослин (*Jurinea multiflorum* (L.) B. Fedtsch., *Aconitum nemorosum* L., *Melica transsilvanica* Schur., *Aegilops cylindrica* Host, *Lathyrus pannonicus* (Jacq.) Garcke, *Astragalus corniculatus* M. Bieb., *Sanquisirba officinalis* L., *Orchis palustris* Jasq., *Stachys germanica* L.), описані ценопопуляції рідкісних видів рослин, встановлена вікова структура рідкісних ефемероїдів, досліджено особливості рослинного покриву різних природних екосистем (степових, лучних, лісових, болотних, прибережно-водних, водних), встановлено видовий склад епіфітних лишайників, проведено фото- та відеозйомки. Результати проведених досліджень узагальнено й представлено у першій монографії «Ботанічний заказник «Драбинівка» [27], підготовленої під керівництвом та за наукового редагування Олени Миколаївни Байрак. На 2006 рік ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» став першим природно-заповідним об'єктом Полтавської області, для якого було створене наукове видання.

У 2008 році ботанічний заказник «Драбинівка» відвідала експедиція, організована Полтавською обласною організацією Українського товариства охорони природи та адміністрацією регіонального ландшафтного парку «Нижньооворсклянський», основним завданням

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						21
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

якої стало відвідання всіх природно-заповідних територій Кобеляцького району з метою встановлення їх сучасного стану, дослідження біорізноманіття та проведення відеозйомок для тематичних передач обласного телебачення «Створені для життя» та «Зупинись і здивуйсь». Учасниками експедиції стали науковці – викладачі та магістранти кафедри екології та охорони довкілля Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (доценти, кандидати біологічних наук Наталія Смоляр (ботанік, еколог), Микола Слюсар (орнітолог), Віктор Попельнюх (орнітолог), Ірина Грицай (аспірант, ботанік), Тетяна Криворучко (аспірант, ботанік), Олеся Ханнанова (магістрант), еколог Кобеляцького району Віталій Мазняк, учитель Бутенківської загальноосвітньої школи Іван Шевель, співробітники державної телерадіокомпанії «Лтава» Аліна Кваша (журналіст) та Олександр Денисенко. Експедицією було за декілька днів відвідано 10 природно-заповідних об'єктів, виявлено нові місцезнаходження та підтверджено відомі для ряду рідкісних видів рослин, зафіксовано наявність багатьох видів тварин, а ще – відзнято професійно матеріал для декількох відеосюжетів краєзнавчих відеофільмів, які демонструвалися на «Лтаві» десятком років, аж до 2017. Серед них окремий про «Драбинівку» – різнобарвний, насичений знахідками рідкісних квітучих рослин і цікавими коментарями. У межах цього проєкту за результатами експедиції було створено й видано природоохоронний буклет «Заповідна Кобеляччина» (автори: Стецюк Н. О., Слюсар М. В., Шевель М. І., 2017).

У 2008 році ботанічний заказник «Драбинівка» досліджувався Н. О. Смоляр і Слюсарем М. В. у межах виконання міжобласного проєкту «Розробка державного кадастру природно-заповідних територій та об'єктів» у частині «Полтавська область». У результаті була розроблена й для цього заказника кадастрова картка за формою 1ДК ПЗФ (Державний кадастр природно-заповідного фонду).

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 22
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Розробці наукового обґрунтування доцільності розширення території заказника передували також комплексні дослідження біорізноманіття упродовж 2016-2018 років, зокрема перспективних для заповідання місцевостей, які здійснювали Н. Смоляр, Т. Шкура (Криворучко), М. Слюсар і І. Шевель зі своїми учнями – юними дослідниками «Драбинівки».

Про соціально-екологічну значущість ботанічного заказника «Драбинівка» свідчить перелік публікацій за останні двадцять років, у яких наведено відомості про наукову цінність рослинного світу ботанічного заказника, його еколого-виховних функцій та ін. Цей об'єкт є одним із небагатьох у природно-заповідній мережі Полтавщини, відомості про який використано у восьми монографіях, понад 50 наукових праць, опублікованих у провідних фахових журналах та наукових збірниках, чисельних буклетах, брошурах та ін., а також враховані при підготовці докторських та кандидатських дисертацій, дипломних та курсових робіт студентів природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Все це підкреслює непересічність і унікальність цієї заповідної території й спонукає до подальших досліджень невичерпних таємниць природи рідного краю.

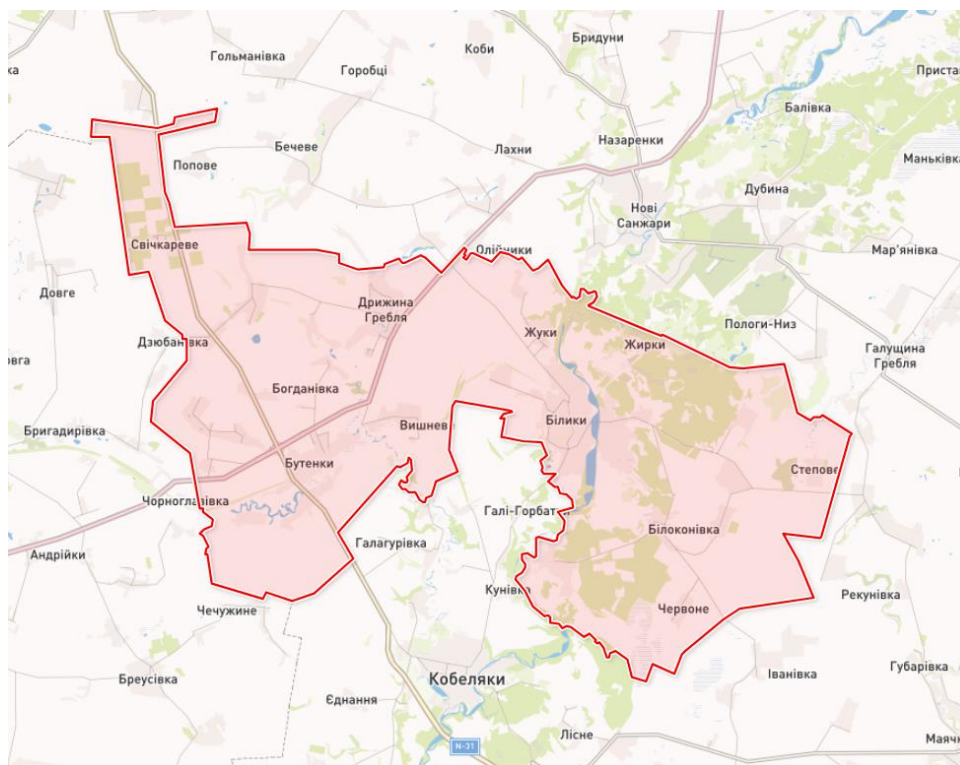
					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						23
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОЇ МЕРЕЖІ БІЛИЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ТГ

2.1. Загальна характеристика Білицької СТГ

Білицька СТГ в Україні розташована в Полтавській області в межах Полтавського району з адміністративним центром у селищі міського типу Білики [103, 104]. Територія громади розміщена в центральній частині Полтавщини (рис.2.1), є однією з 60-ти територіальних громад у Полтавській області і посідає 12-те місце серед 24 громад Полтавського району за загальною площею в 38890,0 га (таблиця 2.1) [102].

**Рис. 2.1. Картосхема території Білицької СТГ
(Візітком-карта)**

Таблиця 2.1

**Територіальні громади Полтавського району в рейтинговому
списку за загальною площею їх територій**

Місце в рейтингу	Назва територіальної громади	Площа загальна, га
1	Кобеляцька	121860,0
2	Решетилівська	110210,0
3	Зіньківська	106700,0
4	Диканська	68280,0
5	Новосанжарська	67290,0
6	Полтавська	54870,0
7	Михайлівська	43200,0
8	Чутівська	53450,0
9	Котелевська	40450,0
10	Машівська	39180,0
11	Великорублівська	38970,0
12	Білицька	38890,0
13	Карлівська	33450,0
14	Скороходівська	32500,0
15	Опішнянська	30510,0
16	Нехворощанська	28480,0
17	Ланнівська	26870,0
18	Драбинівська	26050,0
19	Мартинівська	25760,0
20	Новоселівська	25750,0
21	Мачухівська	24780,0
22	Терешківська	19750,0
23	Коломацька	18870,0
24	Щербанівська	10080,0

Білицька селищна територіальна громада була створена в рамках адміністративно-територіальної реформи України відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 721-р від 12 червня 2020 року «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Полтавської області». Її утворення відбулося шляхом об'єднання територій та населених пунктів Бутенківської сільської громади (що включала Бутенківську та Дрижиногреблянську сільські ради), а також Білицької селищної ради та Жуківської, Марківської, Червоноквітівської і Чорбівської сільських рад, які раніше входили до складу Кобеляцького району Полтавської області.

До складу громади увійшли селище Білики і 26 сіл: Бережнівка,

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ		Арк.
							25
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Білоконівка, Богданівка, Бутенки, Вишневе, Вітрова Балка, Дрижина Гребля, Жирки, Жуки, Зелене, колодяжне, Комарівка, Кустолові Кущі, Марківка, Мирне, Прогрес, Рубане, Свічкареве, Славнівка, Степове, Трояни, Червоне, Червоні Квіти, Чорбівка, Чумаки та Шапки.

Площа громади складає 68280,0 га. У її межах проживає 1642 мешканці, з них: містян – 4828 особи, сільського населення – 6814 осіб (дані на 01.01.2020 року) [103].

2.2. Природні умови території району досліджень

Ботанічний заказник «Драбинівка» розташований на півночі колишнього Кобеляцького району (нині – Полтавського) Полтавської області в околицях с. Вишневе й займає схили правого берега річки Кобелячок (рис. 5,1). На пагорбах та при їх основі з північного боку заказника раніше було село Драбинівка, останні оселі якого зруйновано наприкінці 80-х років минулого століття. Від цього села й походить назва урочища – «Драбинівка».

Географічні координати крайніх точок території заказника (градуси, мінути, секунди): центр: 49°14'24" північної широти; 34°08'14" східної довготи.

За фізико-географічним районуванням ця територія знаходиться в межах Південно-Дніпровської терасової низовинної області Лівобережно-Дніпровської лісостепової провінції Лісостепової зони Східно-Європейської рівнини [64], за геоботанічним районування України – до Оболонсько-Кобеляцького (Бахмацько-Кременчуцького) геоботанічного району Придніпровського округу Лівобережно-Придніпровської підпровінції Східно-Європейської провінції Європейсько-Сибірської лісостепової області [64], за зоогеографічним – до Лівобережної підділянки Східно-Європейської ділянки листяного лісу та лісостепу Східно-Європейського округу Європейсько-Західносибірської лісової провінції Бореальної Європейсько-

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			26

Сибірської підобласті Палеорактичної області.

Формування рельєфу даної території як річкової долини обумовлено геологічними процесами, пов'язаними з діяльністю післяльодовикового водного потоку та тектонічними рухами. За класифікацією ландшафтів Полтавщини територія заказника належить до типу привододільних схилових ландшафтів [58].

Територія заказника розташована в зоні недостатнього зволоження. Річна кількість опадів коливається від 450 до 480 мм, які нерівномірно розподіляються між сезонами: в теплий період (квітень-жовтень) випадає до 320 мм опадів, у холодний – до 150 мм. Середньорічна температура складає + 13°. Середньомісячна температура січня становить 5,5-6,5 °С, липня – +21-23 °С. Вегетаційний період у регіоні (217-220 днів) починається з останньої декади березня й закінчується в жовтні. В літні місяці переважають південно-західні, західні та північно-західні вітри, в холодні – східні та південно-східні.

Таблиця 2.2

Середньорічні кліматичні дані села Бутенки Полтавської області

Середньорічна температура повітря	Середня температура повітря у січні	Середньорічна температура повітря у липні	Середньорічна кількість опадів	Середня вологість повітря становить
+7,6 °С	-6°С	+20°С	520–540 мм	74%

На схилах заказника переважають чорноземи з різним ступенем змитості (сильнозмиті, середньозмиті, слабозмиті), на заплаві річки Кобелячок переважають лучно-глеєві та дерново-глеєві ґрунти [35].

Територія заказника простягається зі сходу на захід, утворюючи вигнуту стрічкоподібну форму. Західні схили межують із сільськогосподарськими угіддями, а східна частина проходить уздовж долини річки Кобелячок, яка лише в центральній частині заказника віддаляється від підніжжя схилів. Північна межа проходить вздовж залізниці («Полтава – Кременчук»), південна – із сільськогосподарськими

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						27
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

землями (див. картосхему, рис. 4,1). Схили заказника поділяються посередині ґрунтовою дорогою. Північна частина має підковоподібну форму з крутими схилами у верхній частині (ширина до 20 м), нахил яких варіюється від 45° до 80°. Центральна та південна ділянки характеризуються горбистим мезорельєфом із місцями рівними або плескатими зонами. Річка Кобелячок – права маловодна притока річки Ворскла (басейн Дніпра) довжиною 29 км. Протікає Полтавщиною, беручи початок у Новосанжарському районі, впадає у річку Ворскла в на північній околиці міста Кобеляки [29].

У районі заказника долина річки має досить звивистий характер, здебільшого заболочена, водні плеса шириною від 5 до 20 м місцями виражені у північній, центральній (біля Хоманьківського лісу) та в південній частинах. На правому березі річки, де вона відходить від підніжжя правобережних схилів (північно-східний пагорб та в районі ґрунтової дороги), на заплаві сформовані лучні комплекси. У цій місцевості на лівому березі річки представлені природні заплавні комплекси – справжні та заболочені луки, білотополевий галерейний ліс, діброва, високотравні болота. На правобережних схилах сформувалася степова рослинність, яка впродовж останніх трьох-чотирьох десятиліть зазнала змін, і нині представлена різними варіантами природних і антропогенно трансформованих лучних степів та екотонними (перехідними) смугами з елементами лісової та лучно-степової рослинності.

У 60-х роках минулого століття степові схили правого берега були відкритою місцевістю. З метою уникнення ерозійних процесів було проведено терасування і заліснення схилів деревами *Juglans regia* L., *Elaeagnus commutata* L., *Robinia pseudoaccacia* L., *Armeniaca vulgaris* L., рідше – кущами (*Caragana arborescens* L.). Процес заліснення негативно впливає на стан степових ценозів, змінює з часом провідні екологічні умови (насамперед, освітлення і склад ґрунтів) та гальмує природне поновлення травостою.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 28
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

2.3. Природно-заповідний фонд Білицької СТГ

Площа Білицької СТГ становить 68280,0 га [103]. За цим показником вона займає 12-те місце в найбільшому в Полтавській області за площею адміністративному районі – Полтавському). Показник заповідності для Білицької СТГ складає 0,34 [31]. Він визначений функціонуванням єдиного об'єкта природно-заповідного фонду України – ботанічного заказника місцевого значення на площі 120,2 га.

Мета створення ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка» – збереження рослинного світу долини малої річки Кобелячок із різноманітною рослинністю (лісовою, лучно-степовою, лучно-болотною, водною), багатою флорою. Заказник – резерват збереження генофонду та популяцій степових і лісових ранновесняних рослин, більшість яких мають соцологічні статуси різних рівнів [67].

Заказники – це об'єкти природного блоку охорони. Категорія заказників забезпечує охорону біорізноманіття, насамперед, рідкісного.

Ботанічні заказники – це природно-заповідні території України, які створюють задля забезпечення охорони рідкісних та ендемічних видів, типових та рідкісних фітоценозів. Заказники цього типу зазвичай створюють на лісових, степових, заплавах, болотних та інших ділянках.

Найбагатші та найцікавіші в соцологічному відношенні є ділянки лучних степів, що охороняються в ботанічних заказниках, перелік яких наведено в таблиці додатку Г1. Соцологічну цінність залишків степів визначають рідкісні види флори та угруповання. Із 59 рідкісних степових рослин, (30,7% від усіх рідкісних видів області), 6 – включено до Червоного Європейського списку, 10 – до Червоної книги України [80], 43 є регіонально рідкісними, тобто охороняються в Полтавській області [65].

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						29
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

**Показники унікальності ботанічних заказників
Полтавської області, в яких охороняються степові екосистеми**

Адміністративний район	Назва заказника	Площа, га	Кількість рідкісних рослин
Кобеляцький	Драбинівка	120,2	37 (**9+*28)
Глобинський	Манжеліївський	5,0	2 (**2+*1)
	Глибочанський	47,4	16 (**4+*12)
Зіньківський	Балка Долина	116,8	14 (**6+*8)
Карлівський	Климівський	81,7	18 (**3+*15)
Котелевський	Скоробір	2,0	12 (**1+*11)
Лохвицький	Балка Поповиця	48,8	5 (**2+*3)
Машівський	Дикунова балка	5,7	18 (**3+*15)
	Михайлівська балка	14,1	3 (**2+*1)
Полтавський	Рожаївський	14,0	10 (**6+*4)
Решетилівський	Новодиканський	50,9	17 (**3+*14)
Чутівський	Чутівські степи	120,5	19 (**2+*17)
Шишацький	Воскобійницький	52,4	5 (**3+*2)
Разом			66 (14+*52)

Примітка:

** – кількість видів, включених до Червоної книги України;

* – регіонально рідкісних.

Серед указаних заказників урочище «Драбинівка» має найвищі показники флористичної унікальності – понад 50% рідкісних степових видів Полтавщини охороняється на території заказника. «Драбинівка» – єдиний серед ботанічних заказників області, в якому відмічена висока чисельність усіх рідкісних степових (5 видів) та деяких лісових ефемероїдів (4). На степових схилах заказника виявлено найчисельніші популяції на Полтавщині таких рідкісних степових видів, як астрагал довголистий, гіацинтик блідий, горицвіт волзький, гострокільник волохатий. За багатством флористичного складу (476 видів вищих судинних рослин) та показниками флористичної унікальності «Драбинівка» посідає перше місце серед інших ботанічних заказників області [67].

На території ботанічного заказника «Драбинівка» охороняється типовий для Лівобережного Придніпров'я рослинний і тваринний світ. Флора заказника нараховує до 500 видів, із них 9 видів занесено до

Червоної книги України, 23 види охороняються як регіонально рідкісні [19]. Територія ботанічного заказника є осередком збереження й представників тваринного світу, із яких 7 видів є регіонально рідкісними.

Ботанічний заказник «Драбинівка» виконує важливі природоохоронні, екологічні, краєзнавчі, та просвітницькі функції. Він є об'єктом наукової та полігоном для екологічного просвітництва.

У відповідності до «Положення про ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» та «Охоронних зобов'язань» на нього основними вимогами щодо режиму охорони на його території є заборона на:

- будь-яку господарську та іншу діяльність, не погоджену з органами Міндовкілля України;

- будь-яке будівництво стаціонарних і тимчасових споруд, не пов'язане з охороною та збереженням заповідних об'єктів;

- меліоративні, пошуково-розвідувальні та інші види робіт, що можуть вплинути на зміну гідрологічного режиму, виконуються без належних наукових обґрунтувань, затверджених відповідно до природоохоронного законодавства.;

- Вибухові роботи, видобування всіх типів корисних копалин та будь-яке пошкодження ґрунтового шару.;

- засмічення та забруднення;

- знищення та пошкодження рослинного покриву, розорювання, заліснення та залуження без погодження з органами Міндовкілля на місцях;

- збирання рідкісних та занесених до Червоної книги України рослин, їх частин, квітів та плодів;

- заготівля лікарських рослин, технічної сировини, насіння, плодів, ягід;

- застосування та зберігання всіх видів отрутохімікатів; використання природних ресурсів без затверджених у відповідності до встановленого

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 31
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

порядку лімітів на їх використання;

- влаштування місць для стоянки автотранспорту, розведення вогнищ;
- проїзд автотранспорту, за виключенням транспортних засобів державних природоохоронних та інших контролюючих органів під час виконання ними службових обов'язків, землекористувачів;
- сінокосіння та випасання худоби до 1 червня;
- влаштування таборів для худоби;
- незаконне використання земельних ділянок без належного дозволу;
- знищення або пошкодження інформаційних та охоронних знаків;
- інша діяльність, яка не відповідає цільовому призначенню, створює загрозу збереженню цінних природних комплексів та порушує встановлений режим охорони території.

Всі види природокористування повинні здійснюватися за дозволом Департаменту екології та природних ресурсів Полтавської обласної державної адміністрації.

Отже, за кількісними показниками ПЗФ Білицької СТГ є незадовільним (лише один об'єкт незначної площі), однак, за показниками біорізноманіття, зокрема й раритетного, ботанічний заказник «Драбинівка» є важливим біоцентром збереження фіторізноманіття на видовому, популяційному, ценотичному, біотопічному, екосистемному та ландшафтному рівнях, еталонним об'єктом такої категорії природно-заповідної мережі Полтавської області та ключовою територією регіональної екомережі Полтавщини [70].

У ході обстеження нами при виконанні наукового дослідження біотопів суміжних із територією функціонуючого ботанічного заказника «Драбинівка» місцевостей встановлена наявність ресурсів і перспективи для розширення території заказника і збільшення його площі, що буде розглянуто в розділі 5 кваліфікаційної роботи.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						32
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РОЗДІЛ 3.

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для проведення польових досліджень нами як основні були застосовані детально-маршрутні методи.

У ході геоботанічних досліджень природних територій здійснювалися геоботанічні описи рослинності та інвентаризація флори за загальноприйнятими методами і методиками, а саме:

1) метод напівстаціонарний із закладанням пробних (ключових) майданчиків; проводились геоботанічні описи в межах ключових майданчиків для визначення фітоценозів і біотопів;

2) метод систематичного аналізу видів флори; вказувались наукові назви латинською та українською мовою, а також родина, до якої належить вид;

3) метод біоморфологічного та еколого-ценотичного аналізу видів флори;

4) методи вивчення біотопічного та фітоценотичного різноманіття.

Для визначення біотопів використано міжнародну класифікацію, EUNIS. Класифікація біотопів проведена у відповідності до Національного каталогу біотопів України (Національний..., 2018);

5) метод раритетного фіторізноманіття (созологічний аналіз). Виділялись згідно відповідного статусу созофіти, які мають європейський, національний та регіональний статус.

Назву таксонів вищих рослин наведено за зведенням S.L. Mosiyakin & M. M. Fedoronchuk [102].

Основні матеріали базуються на результатах проведених досліджень/обстежень на території ботанічного заказника «Драбинівка» та суміжних територіях. У ході досліджень автором роботи здійснювалось фіксування об'єктів і явищ шляхом фотозйомок.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 33
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РОЗДІЛ 4.
БОТАНІЧНИЙ ЗАКАЗНИК «ДРАБИНІВКА»
ЯК ОСЕРЕДОК ЗБЕРЕЖЕННЯ ФІТОРІЗНОМАНІТТЯ

4.1. Відомості про заказник та мета його створення

Ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» було засновано рішенням Полтавської обласної ради від 27 жовтня 1994 року «Про затвердження додаткового переліку заповідних територій та об'єктів області» на площі 55,0 га. Через 16 років, 28 серпня 2020 року, згідно з новим рішенням Полтавської обласної ради, його територію було розширено до 120,2 га.

Землевласником і землекористувачем території заказника виступає Білицька селищна ТГ.

Заказник створений із метою збереження рослинного світу долини річки Кобелячок із різноманітною рослинністю (лісовою, лучно-степовою, лучно-болотною), багатою флорою. Він виступає резерватом збереження та відтворення рідкісних степових та лісових ранньовесняноквітучих рослин. Виконує екологічні та природоохоронні функції [67].

Ботанічний заказник «Драбинівка» розташований на півночі Кобеляцького району Полтавської області в околицях с. Вишневе й займає схили правого берега річки Кобелячок (рис. 5.1). На пагорбах та при їх основі з північного боку заказника раніше було с. Драбинівка, останні оселі якого зруйновано наприкінці 80-х років минулого століття. Від цього села й походить назва урочища – «Драбинівка».

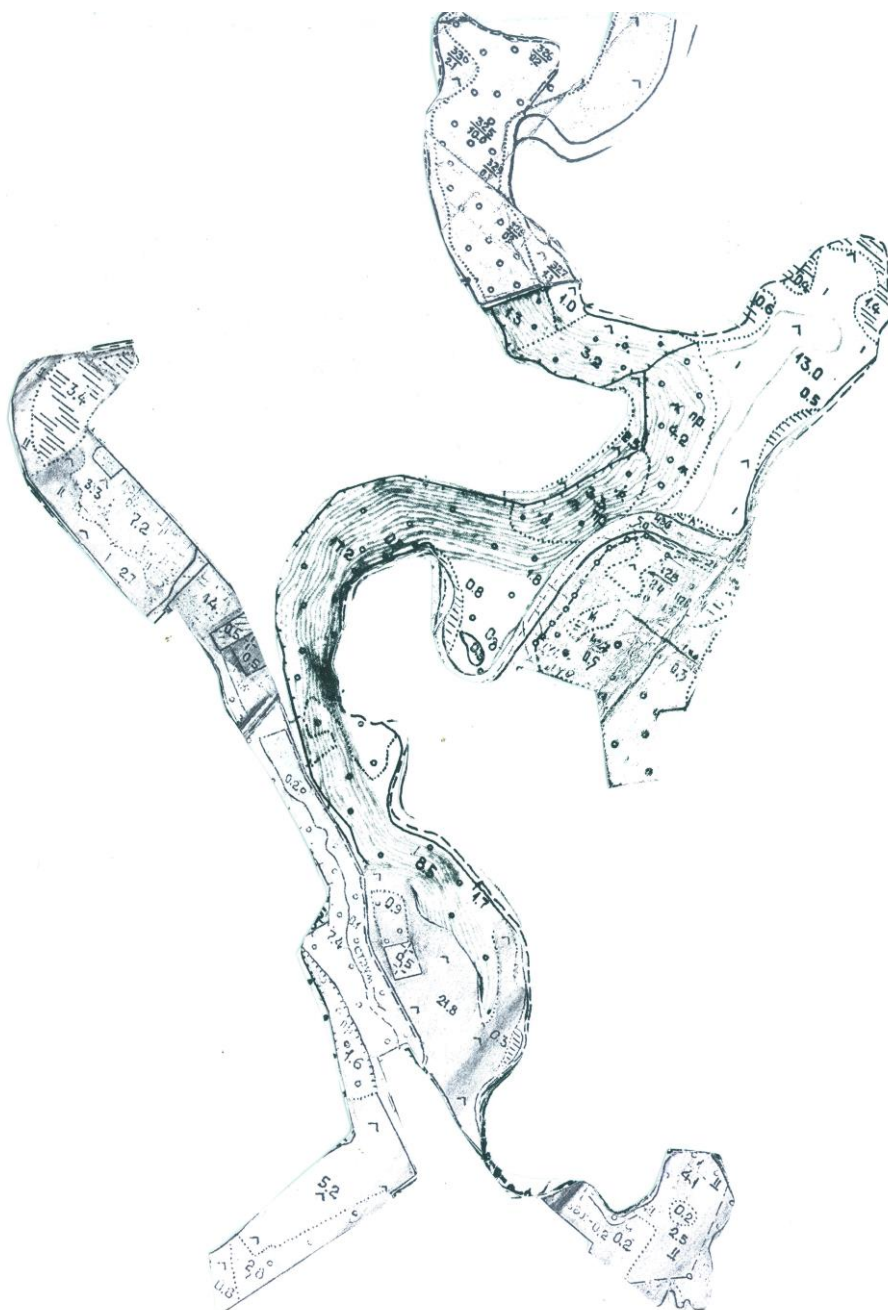

Рис.4.1 – Картосхема ботанічного заказника «Драбинівка»

4.2. Оцінка показників фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка»

4.2.1. Флора судинних рослин: систематична, екологічна, ценотична, біоморфологічна, географічна структура)

Загальний перелік флори вищих судинних рослин ботанічного

					601-МТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			35

заказника «Драбинівка» налічує 476 видів, що належать до 282 родів із 73 родин і 50 порядків, трьох класів та двох відділів. Це становить 30% флори Полтавської області. Судинні спорові представлені одним відділом (Equisetophyta), що включає два види. Серед покритонасінних рослин співвідношення між кількістю видів однодольних (18%) та дводольних (82%) становить 1:5 [28].

Наведені показники свідчать про високу флористичну та систематичну різноманітність природної флори незначної за площею територія заказника.

Систематична структура є важливим показником особливостей флори на зональному, регіональному та локальному рівнях, а порівняння складу провідних родин флор вказує на їхні зв'язки з іншими флорами та місце в ряду подібних флор.

Основну частину флористичного спектра складають провідні за кількістю видів родини, які визначають в цілому характер флори даної території (табл. 4.1). Якщо конкретна флора повноцінна, то для неї закономірно, що перші 10 провідних родин включають понад 50% флори. Ця закономірність виявлена як для великих територій (зональних, регіональних флор), так і для обмежених за площею ділянок (локальних флор)

Таблиця 4.1

Спектр провідних родин флори

Родина	Місце в рейтингу	Кількість	
		видів	родів
Айстрові (Asteraceae)	1	60	33
Бобові (Fabaceae)	2	39	15
Тонконогові (Poaceae)	3	38	25
Губоцвіті (Lamiaceae)	4	28	18
Гвоздичні (Caryophyllaceae)	5	27	18
Розові (Rosaceae)	6	23	14
Капустяні (Brassicaceae)	7	22	17
Ранникові (Scrophulariaceae)	8	21	8
Жовтецеві (Ranunculaceae)	9	17	10
Зонтичні (Apiaceae)	10	16	14
Лілійні (Liliaceae)	11	15	11
Шорстколисті (Boraginaceae)	12	15	12
Разом	12	321	195

Дванадцять провідних родин заказника включають 321 видів, що складає 67% від загальної кількості видів. Така послідовність розташування провідних родин, а саме високі місця таких родин як Asteraceae, Fabaceae, Poaceae, Lamiaceae, Caryophyllaceae вказує на лучно-степовий характер флори заказника, і є подібною до спектру провідних родин пониззя річки Ворскла і в цілому Полтавської області як лісостепового регіону [20].

Значна кількість родин флори заказника є малочисельними (включає по 2-3 роди та види), що свідчить про гетерогенний характер флори.

Внутрішню структуру флори відбиває спектр провідних родів. Характер розташування родів показує ценотичну різноманітність рослинного покриву заказника. Найбільшу кількість видів (від 5 до 9) включають 19 родів. Спектр провідних родів (*Veronica*, *Centaurea*, *Allium*, *Sonchus*, *Ranunculus*, *Galium*, *Plantago*, *Trifolium*, *Viola* та ін.) за складом подібний до загального для Полтавської області, проте видова насиченість родів підкреслює її лучно-степові риси.

На формування флори конкретної території впливають, насамперед, абіотичні фактори середовища – кліматичні, едафічні, орографічні (рельєф). Тому еколого-ценотична структура флори розкриває її адаптивні властивості. Провідними факторами у формуванні флори заказника є рельєф та едафічні фактори (вологість і склад ґрунтів). Від рельєфу місцевості залежить розташування екотопів із різними умовами, що лежить в основі формування відповідних типів рослинності. На території заказника близько 70% видів рослин заказника приурочені до лучно-степових ценозів (табл. 4), понад 20% – до лісових, решта – до гідрофільних (лучних, болотних, прибережно-водних, водних).

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 37
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Таблиця 4.2

Ценотичний розподіл видів флори

Ценотична група	Місцезростання	Кількість видів	% від загальної кількості
Степові	Лише на схилах	129	27,5
	На схилах та остепнених луках	117	25,0
Лучні	Засолені луки	8	1,7
	Заплавні луки	70	7,3
Лісові	Лише в лісі	39	14,4
	У лісі, на узліссі, на схилах	67	8,0
Водні		12	1,7
Прибережно-водні		24	5,2
Заболочені ділянки		16	3,2
		476	100,0

За відношенням до вологи (основна гігморфа) у флорі заказника виділено шість груп. Розподіл видів за провідним екологічним фактором – вологістю ґрунтів (таблиця 5) корелює із попередніми даними. Майже однакова участь у флорі посухостійких видів – мезоксерофітів, ксеромезофітів, ксерофітів (разом 42 %) і середньовологолюбних (мезофітів 45%) – свідчить, що на даній території сформований стійкий лучно-степовий флористичний комплекс.

Таблиця 4.3

Розподіл видів флори за основною гігморфною

Основна гігморфа	Кількість видів	% від загальної кількості
Ксерофіт	39	8
Мезоксерофіт	98	21
Ксеромезофіт	65	13
Мезофіт	208	45
Гігрофіт	56	12
Гідатофіт	4	1
	476	100,0

Типові степові види, які приурочені до схилів, особливо у верхніх їх частинах, належать до перших трьох груп. До мезофітів належать лучні,

лісові, а також види рудеральних місцезростань. Гігрофіти зростають на вологих ділянках, що межують із гідроекосистеми річки Кобелячок. У цілому, такий розподіл видів флори заказника за гігроморфами свідчить про її перехідний характер від мезофітів до ксерофітів, що є характерним для поєднання степових, лучно-степових та лучних ценозів. За відношенням до світла на території заказника переважають геліофіти (рослини освітлених місць).

В основу географічного аналізу покладено відомості про центри походження та ареали видів (таблиця 6).

Таблиця 4.4

Розподіл видів флори за географічним елементом

Географічний елемент	Кількість видів	% від загальної кількості
Бореальний	61	13,0
Неморальний	86	19,0
Степовий	141	30,0
Пустельний	4	0,5
Середземноморський	20	4,0
Мультизональні види	102	21,5
Адвентивні види	55	12,0
	476	100,0

У географічному відношенні основне ядро флори заказника складають види трьох географічних елементів – степового (29%), мультизонального (22%), неморального (19%). До того ж, найвищим відсотком у розподілі за регіональними типами ареалів відрізняються європейсько-західноазіатські, європейські, європейсько-азіатські види (відповідно по 30%). Такий хорологічний розподіл видів співпадає із наведеним для території Лівобережного Лісостепу в цілому й відображає шляхи формування флори цього регіону [24]. Значна участь видів бореального (13%) елементу свідчить про зв'язок флори із північними регіонами, а наявність адвентивних видів (12%) – про процеси антропогенної трансформації фло-

ри. Серед адвентів (заносні види) більшість видів мають середземно-морське (19 видів) або середземноморсько-туранське походження (16).

Важливими показниками флори є її біоморфологічна структура, яка відбиває адаптивні риси рослинного покриву в цілому [15]. Для характеристики регіональних і локальних флор найбільш інформативними є тривалість життєвого циклу та основна біоморфа, типи вегетації, будова надземних і підземних пагонів. Результати розподілу за основними біоморфами наведено у таблиці 7.

Таблиця 4.5

Розподіл видів флори заказника за основними біоморфами

Основна біоморфа	Кількість видів	% від загальної кількості
Дерево	19	3,5
Кущ	20	4,0
Кущик	13	3,0
Трав'янисті полікарпіки	286	60,0
Трав'янисті дворічники	58	13,5
Трав'янисті монокарпіки	73	16,0
	476	100,0

Переважаання трав'янистих полікарпиків (багаторічників 60%) є характерним для лучно-степових та степових ценозів. Висока участь малорічників і однорічників у складі флори підкреслює її ксеротичні риси, а також частково наявність антропофільних видів. За типами вегетації у флорі заказника основу складають літньозелені рослини (таблиця 8). Чисельними є група літньо-зимовозелених рослин. Специфіку флори визначає наявність ефемерів та ефемероїдів.

Таблиця 4.6

Розподіл видів флори заказника за типом вегетації

Тип вегетації	Кількість видів	% від загальної кількості
Вічнозелений	7	1,5
Літньозелений	314	66,0
Літньо-зимовозелений	83	18,0
Ефемер	36	8,0
Ефемероїд	29	6,0
Паразит	2	0,5

У флорі заказника представлені види зі всіма типами надземних і підземних пагонів (таблиці 9,10).

Найбільшою кількістю відрізняється група каудексових рослин (127 видів), що в цілому є характерним для степових екосистем. Це – багаторічні рослини, пристосовані до посушливого режиму ґрунтів. Друге місце за кількістю видів належить до короткокореневищних рослин, які є також характерними для трав'янистих ценозів. Третє місце займає група довгокореневищних рослин, які пристосовані до малого постачання водою ґрунтів.

Таблиця 4.7

Розподіл видів флори заказника за типами надземних пагонів

Типи підземних пагонів	Кількість видів	% від загальної Кількості
Безрозеткові	201	42,0
Напіврозеткові	231	50,0
Розеткові	38	8,0
	476	100,0

Таблиця 4.8

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						41
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Розподіл видів флори заказника за типами підземних пагонів

Типи надземних пагонів	Кількість видів	% від загальної кількості
Довгокореневищні	61	13,0
Короткокореневищні	98	20,0
Бульбокореневищні	12	3,0
Цибулинні	17	4,0
Надземностолонні	7	1,5
Підземностолонні	1	0,5
Каудексові	129	27,0
Без кореневищної структури	145	31,0
	476	100,0

До групи безкореневищної структури належать однорічники та малорічники. Цибулинним типом пагону характеризуються ефемероїди. Отже, переважання у складі флори заказника трав'янистих полікарпиків із каудексовим та короткокореневищним типом підземних пагонів відображає типові риси лучно-степової флори, характер якої обумовлений, насамперед, режимом зволоження та складом ґрунтів.

Таким чином виявлена систематична, еколого-ценотична, географічна, біоморфологічна структура флори ботанічного заказника «Драбинівка» розкриває її закономірності як локальної флори лучно-степового характеру й вказує на її високу репрезентативність як регіональної флори, насамперед, зональних рис (степових), що є важливим показником сучасного стану заказника в системі природно-заповідної мережі Полтавської області.

4.2.2. Особливості рослинного покриву заказника та еколого-флористична класифікаційна схема рослинності

Одним із важливих показників стану природних екосистем є оцінка їх ценотичної різноманітності, що потребує вивчення структури та складу фітоценозів і встановлення синтаксономії рослинного покриву відповідної

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						42
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

території або типу рослинності. Для з'ясування особливостей рослинності у межах ботанічного заказника «Драбинівка» нами використано еколого-флористичну класифікацію. За результатами попередніх досліджень рослинний покрив природно-заповідного об'єкта представлений 7 класами, 11 порядками, 15 союзами, 21 асоціацією [28]. У ході проведених натурних обстежень території заказника, опрацювання наявних геоботанічних описів, використання останніх літературних зведень щодо класифікації рослинності [69] та критичного аналізу розробленої в 2006 році для ботанічного заказника класифікаційної схеми рослинності [27] допрацьовано схему його рослинності на сучасному етапі розвитку його рослинного світу й враховуючи включення нових територій до складу цього природно-заповідного об'єкта. Вона нараховує 7 класів, 10 порядків, 12 союзів та 24 асоціації.

Cl. *Lemnetea* O. de Bolós et Masclans 1955

Ord. *Lemnetalia minoris* O. de Bolós et Masclans 1955

All. *Lemnion minoris* O. de Bolós et Masclans 1955

Ass. *Lemnetum minoris* Soó 1927

Lemno-Spirodeletum polyrhizae Koch 1954

All. *Stratiation* Den Hartog et Segal 1964

Ass. *Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae* Oberd. 1957

Cl. *Potamogetonetea* Klika in Klika et Novák 1941

Ord. *Potamogetonetalia* Koch 1926

All. *Ceratophyllion demersi* Den Hartog et Segal ex Passarge 1996

Ass. *Ceratophylletum demersi* Corillion 1957

All. *Potamogetonion* Libbert 1931

Ass. *Potametum pectinati* Carstensen ex Hilbig 1971

Potametum perfoliati Miljan 1933

Cl. *Phragmito-Magnocaricetea* Klika in Klika et Novák 1941

Ord. *Nasturtio-Glycerietalia* Pignatti 1953

All. *Phalaridion arundinaceae* Kopecký 1961

					601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 43
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Ass. *Phalaridetum arundinaceae* Libbert 1931
 Ord. *Phragmitetalia* Koch 1926
 All. *Phragmition communis* Koch 1926
 Ass. *Phragmitetum australis* Savič 1926
 Typhetum angustifoliae Pignatti 1953
 Typhetum latifoliae Nowiński 1930
 Schoenoplectetum lacustris Chouard 1924
 Ord. *Magnocaricetalia* Pignatti 1953
 All. *Magnocaricion gracilis* Géhu 1961
 Ass. *Caricetum ripariae* Máthé et Kovács 1959
 Cl. *Molinio-Arrhenatheretea* Tx. 1937
 Ord. *Galietaalia veri* Mirkin et Naumova 1986
 All. *Agrostion vinealis* Sipaylova et al. 1985
 Ass. *Agrostio vinealis-Calamagrostietum epigei* Shelyag-Sosonko et al. ex Shelyag-Sosonko et al. 1985
 Poetum angustifoliae Shelyag-Sosonko et al. 1986
 Festuco valesiacaе-Poetum angustifoliae Mirkin in Denisova et al. 1986
 Ord. *Arrhenatheretalia elatioris* Tx. 1931
 All. *Arrhenatherion elatioris* Luquet 1926
 Ass. *Agrostio giganteae-Festucetum pratensis* Sipaylova et al. 1987
 Festucetum pratensis-regelianaе Kuzemko 2012
 Cl. *Festuco-Brometea* Br.-Bl. et Tx. ex Soó 1947
 Ord. *Festucetalia valesiacaе* Soó 1947
 All. *Festucion valesiacaе* Klika 1931
 Ass. *Salvio-pratensis-Poetum angustifoliae* Korotchenko et Didukh 1997
 Veronico austriacaе-Chamaecytisetum austriaci Korotchenko et Didukh 1997
 Medicagini romanicaе-Poetum angustifoliae Tkachenko,

					601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 44
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Movchan et Solomakha 1987

Thymo marschalliani-Caricetum praecocis Korotchenko et
Didukh 1997

Cl. *Carpino-Fagetea* Jakucz ex Passarge 1968

Ord. *Carpinetalia betuli* P. Fukarek 1968

All. *Aceri campestris-Quercion roboris* Bulokhov et Solomeshch in
Bulokhov et Semenishchenkov 2015

Ass. *Aegonycho-Quercetum roboris* Bayrak 1996

Stellario holostea-Aceretum platanoidis Bayrak 1996

Cl. *Rhamno-Prunetea* Rivas Goday et Borja Carbonell ex Tx. 1962

Ord. *Prunetalia spinosae* Tx. 1952

All. *Prunion spinosae* Soó (1931) 1940

Ass. *Prunetum spinosae* Tx. 1952

Водна рослинність у межах заказника представлена двома класами *Lemnetea* та *Potamogetonetea*. Клас *Lemnetea* включає угруповання вільноплаваючих на поверхні або в товщі води неукорінених рослин (плейстофітів) [77-79]. На території заказника він репрезентований одним порядком *Lemnetalia minoris*, який включає два союзи (*Lemnion minoris* та *Stratotion*). Союз *Lemnion minoris* представлений двома асоціаціями *Lemnetum minoris* та *Lemno-Spirodeletum polyrhizae*. Асоціація *Lemnetum minoris* включає угруповання, що поширені на мілководді та прибережних ділянках річки Кобелячок із товщею води 10-40 см та коливанням рівня води впродовж вегетації. Ценози асоціації *Lemno-Spirodeletum polyrhizae* відмічено для стариць із товщею води до 100 см та помірним коливанням її рівня впродовж періоду вегетації. На ділянках із широкими плесами на мілководдях із повільною течією та мулуватими донними відкладами поширені угруповання асоціації *Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae*, що репрезентують союз *Stratotion*. У складі таких фітоценозів відмічаємо наявність рідкісного виду *Utricularia vulgaris*, який охороняється у

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 45
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Полтавській області [65].

Клас *Potamogetonetea* об'єднує угруповання гідатофітів із повністю зануреними у воду або плаваючими на її поверхні вегетативними та генеративними органами. На території досліджень клас представлений одним порядком (*Potamogetonetalia*) та двома союзами (*Ceratophyllion demersi*, *Potamogetonion*). Союз *Ceratophyllion demersi* у межах заказника репрезентований угрупованнями асоціації *Ceratophylletum demersi*, що приурочені до прибережно-водних ділянок із мулистим дном річки Кобелячок. Союз *Potamogetonion* у районі досліджень включає дві асоціації *Potametum pectinati* та *Potametum perfoliati*.

Гідрофільні ценози розташовані по периферії річки Кобелячок у вигляді смуг, місцями до 20 м завширшки. Вони репрезентують клас *Phragmito-Magnocaricetea*. На території ботанічного заказника «Драбинівка» клас представлений трьома порядками (*Nasturtio-Glycerietalia*, *Phragmitetalia*, *Magnocaricetalia*) та трьома союзами (*Phalaridion arundinaceae*, *Phragmition communis*, *Magnocaricion gracilis*).

Найбільші площі займають високотравні прибережно-водні угруповання союзу *Phragmition communis*, в яких монодомінантні зарості утворюють ценози асоціацій *Phragmitetum australis*, *Typhetum angustifoliae*, *Typhetum latifoliae* та *Schoenoplectetum lacustris*. На прибережно-водних ділянках із глибиною залягання ґрунтових вод 0,4-0,5 м в умовах тимчасового підтоплення формуються фітоценози асоціації *Phalaridetum arundinaceae*. Угруповання асоціації *Caricetum ripariae* приурочені на території заказника до заболочених елементів заплави р. Кобелячок.

Клас *Molinio-Arrhenatheretea* об'єднує угруповання остепнених, справжніх і торф'янистих лук на лучних, дернових та чорноземно-лучних ґрунтах, які приурочені до екоотопів у різних частинах заплави і поза нею. На території заказника клас представлений двома порядками (*Galietalia veri*, *Arrhenatheretalia elatioris*), двома союзами (*Agrostion vinealis*, *Arrhenatherion elatioris*) та п'ятьма асоціаціями (*Agrostio vinealis-*

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 46
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Calamagrostietum epigei, *Poëtum angustifoliae*, *Festuco valesiacaе-Poetum angustifoliae*, *Agrostio giganteae-Festucetum pratensis*, *Festucetum pratensis-regelianaе*).

У прирусловій частини заплави річки Кобелячок на середніх ділянках схилу правого корінного берега із слабозадернованими піщаними ґрунтами формуються угруповання асоціації *Agrostio vinealis-Calamagrostietum epigei*. У центральній частині заказника, де річка утворює петлю у східному напрямі, на дерново-лучних та чорноземно-лучних супіщаних та суглинистих ґрунтах представлені ценози асоціації *Poëtum angustifoliae*. Вони флористично багаті, утворюють три яруси, насичені видами як мезофільного (*Trifolium pratense*, *Melilotus officinalis*, *M. albus*, *Daucus carota*, *Lotus ucrainicus*, *Centaurea jacea*), так і ксерофільного ряду (*Trifolium arvense*, *Helichrysum arenarium*, *Falcaria vulgaris*, *Salvia stepposa*, *Fragaria viridis*). Ценози асоціації *Festuco valesiacaе-Poetum angustifoliae* на території заказника поширені на схилах східної та північно-східної експозицій правого корінного берега річки Кобелячок. Загальне проективне покриття угруповань становить 85-100%, діагностичних видів *Poa angustifolia* – 7-12%, *Festuca valesiaca* – 40%.

Порядок *Arrhenatheretalia elatioris* включає угруповання мезофітних лук і у межах заказника репрезентований союзом *Arrhenatherion elatioris*. На рівнинних ділянках центральної частини заплави річки Кобелячок відмічаються угруповання асоціації *Agrostio giganteae-Festucetum pratensis*. На територіях із незначним хлоридним засоленням за умов помірного антропоічного впливу (сінокосіння) поширені фітоценози ас. *Festucetum pratensis-regelianaе*. Домінантами таких угруповань виступають *Festuca pratensis* та *F. regeliana*. До складу фітоценозу входять *Achillea inundata*, *Agrimonia eupatoria*, *Daucus carota*, *Elytrigia repens*, *Trifolium pratense*, *Scabiosa ochroleuca* та ін.

Степова рослинність представлена класом *Festuco-Brometea*, із якого на території дослідження виявлено один порядок (*Festucetalia valesiacaе*),

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 47
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

один союз (*Festucion valesiacaе*) та чотири асоціації (*Salvio-pratensis-Poetum angustifoliae*, *Veronico austriacae-Chamaecytisetum austriaci*, *Medicagini romanicae-Poetum angustifoliae*, *Thymo marschalliani-Caricetum praecocis*). Фітоценози асоціації *Medicagini romanicae-Poetum angustifoliae* зустрічаються у нижній частині схилів східної експозиції. Вони мають середню флористичну насиченість із найтиповіших лучно-степових мезофільних та мезоксерофільних видів (*Poa angustifolia*, *Verbascum phoeniceum*, *Filipendula vulgaris*, *Achillea submilefolium*, *Falcaria vulgaris*, *Fragaria viridis*, *Trifolium pratense*, *T. repens*, *Vicia cracca*). У більш ксерофітних умовах у північній частині заказника формуються угруповання асоціації *Veronico austriacae-Chamaecytisetum austriaci*. Вони приурочені до підвищених ділянок та схилів незначного ухилу (до 20°). Такі угруповання флористично багаті на різнотрав'я та характеризуються участю в складі чагарничкового ярусу *Chamaecytisus austriacus*. У ценотичному та флористичному відношенні вказана асоціація найповніше репрезентує особливості лучних степів Лівобережного Лісостепу в цілому. При цьому до її складу входить ряд рідкісних степових рослин різного рівня охорони (*Adonis vernalis*, *Bellevallia sarmatica*, *Bulbocodium versicolor*, *Crocus reticulatus*, *Muscari neglectum*, *Stipa capillata*).

На верхівці схилу правого корінного берега річки Кобелячок виявлено угруповання асоціації *Salvio-pratensis-Poetum angustifoliae*. Домінантами фітоценозів виступають *Elytrigia intermedia* та *Bromopsis inermis*. До складу угруповань входять також *Phlomis tuberosa*, *Coronilla varia*, *Euphorbia stepposa*, *Salvia pratensis*, *Trifolium alpestre*, *T. montanum* та ін.

У нижній частині схилів правого корінного берега р. Кобелячок формуються угруповання асоціації *Thymo marschalliani-Caricetum praecocis*. До складу таких фітоценозів входять *Thymus marschallianus*, *Carex praecox*, *Hierochloë odorata*, *Salvia nutans*, *S. stepposa*, *S. verticillata*, *Trifolium pratense*, *Jurinea arachnoidea*, *Veronica praecox*.

Слід відмітити, що на стан та динаміку степової рослинності заказника

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 48
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

впливають різні форми антропогенного впливу: випалювання, викошування, рекреація. Це викликає відповідні порушення у ценотичній структурі, збідненості флористичного складу, появу синантропних елементів, у тому числі видів адвентивних рослин.

Лісова рослинність ботанічного заказника «Драбинівка» представлена угрупованнями класу *Carpino-Fagetea*, який включає один порядок (*Carpinetalia betuli*), один союз (*Aceri campestre-Quercion roboris*) та дві асоціації (*Aegonycho-Quercetum roboris*, *Stellario holostea-Aceretum platanoidis*).

Ценози асоціації *Stellario holostea-Aceretum platanoidis* виявлені у заплавної діброві на лівому березі річки Кобелячок (Хоманківський ліс). Деровостан (зімкненість – 0,7, висота до 25 м, діаметр – 30-50 см) формують *Fraxinus excelsior*, *Quercus robur*, *Acer platanoides*. У другому ярусі зростають *A. campestre*, *Pyrus communis*, *Ulmus glabra*. Підлісок добре виражений, у його складі відмічені *A. tataricum*, *Euonymus europaea*, *E. verrucosa*, *Crataegus* sp. Трав'яний покрив із загальним проєктивним покриттям до 70%. У весняній синузії домінантом виступає *Scilla siberica*, постійність відмічається для *Anemone ranunculoides*, *Ficaria verna*, *Viola mirabilis*, рідше зустрічається *Corydalis solida*. На деяких ділянках формуються монодомінантні куртини із *Stellaria holostea*. У літній синузії переважають *Aegopodium podagraria*, *Polygonatum multiflorum*, *Glechoma hirsuta*, *Galium aparine*, *Geum urbanum*.

Угруповання асоціації *Aegonycho-Quercetum roboris* приурочені до сухіших ділянок широколистяного лісу заплави лівого берега річки Кобелячок. У трав'яному ярусі куртинками зростає *Aegonychon purpureo-caeruleum*, також відмічаємо *Aconitum nemorosum*, *Brachypodium sylvatica*, *Carex michelii*, *Poa nemoralis*, *Scutellaria altissima*.

Клас *Rhamno-Prunetea* включає угруповання чагарників, приурочених до центральної та верхньої частини схилу ухилом 15-20° правого корінного берега р. Кобелячок. На території заказника представлений одним

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 49
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

порядком *Prunetalia spinosae*, одним союзом *Prunion spinosae* та однією асоціацією *Prunetum spinosae*. Угруповання представлені чагарниками висотою до 3 м і зімкненістю 0,4 із *Crataegus curvisepala*, *C. pentagyna*, *Pyrus communis*, *Malus praecox*, *Prunus spinosa*, *Rhamnus cathartica*, *Rosa* sp. Трав'яний ярус сформований за участі *Achillea submilefolium*, *Agrimonia eupatoria*, *Artemisia absinthium*, *Eryngium campestre*, *Festuca valesiaca*, *Fragaria viridis*, *Galium ruthenicum*, *Origanum vulgare*, *Poa angustifolia*, *Salvia stepposa*.

У цілому, для території ботанічного заказника «Драбинівка» характерний диференційований рослинний покрив, який відзначається типовими рисами рослинності лісостепової зони та своєрідністю в зв'язку з динамічними процесами, що відбуваються внаслідок антропогенної діяльності та в умовах дії заповідного режиму. Найбільшими загрозами для рослинного покриву заказника є заорювання території, особливо верхівок схилів, що викликає процеси яро утворення й замиви сільськогосподарських stokів із полів, і визначає формування агломерацій нітрофілів, які сприяють інтенсивному задерновінню ґрунту й збідненню різнотрав'я. Друга проблема – зачагарникування степових схилів і лучних ділянок, що призводить до втрати відкритих степових біотопів, й відповідно, місцезнаходжень степових созофітів.

4.2.3. Фітосозологічна характеристика заказника.

У межах ботанічного заказника «Драбинівка» зафіксовано 35 видів рослин, що належать до категорії рідкісних. Серед них 34 види вже мають созологічний статус, тоді як для одного виду (*Stachys germanica*) необхідне його визначення. Сім із цих видів занесені до Червоної книги України, а саме: *Bulbocodium versicolor*, *Fritillaria ruthenica*, *Tulipa quercetorum*, *Ornithogalum boucheanum*, *Crocus reticulatus*, *Orchis palustris* та *Stipa capillata*. Крім того, 28 видів вважаються регіонально рідкісними та знаходяться під охороною в Полтавській області. Серед регіонально

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			50

рідкісних видів один (*Adonis vernalis*) входить до Додатку Конвенції CITES, ще один (*Trinia kitaibelii*) – до Світового Червоного списку, а вид *Stachys germanica* потребує збереження на рівні регіону. Угрупування, що включають *Stipa capillata*, занесені до Зеленої книги України.

У складі рідкісних рослин за ценотичним показником найбільше представлені степові види – їх 21 (див. рис. 3). Варто зауважити, що сім із дев'яти лісових видів ростуть на схилах заказника, формуючи переважно великі популяції.

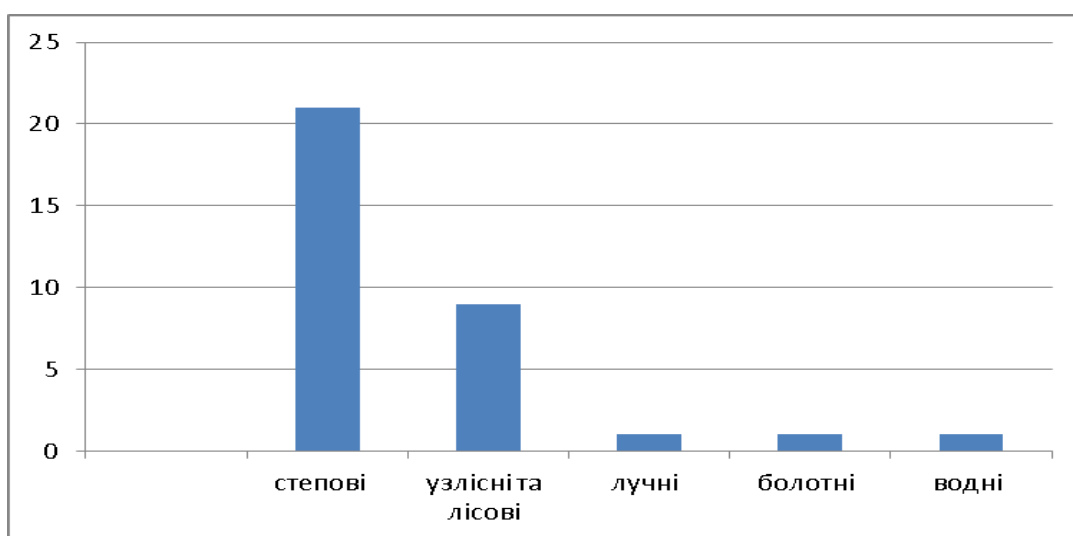

Рис. 4.2 Ценотичний розподіл созофітів заказника

У складі раритетних видів заказника виділяються ценозоутворюючі: *Stipa capillata*, *Hyacinthella leucophaea*, *Scilla siberica*, *Ornithogalum bouscheanum* та *Utricularia vulgaris*.

Ботанічний заказник «Драбинівка» вирізняється тим, що тут представлені численні популяції всіх п'яти видів рідкісних степових ефемероїдів, які ростуть на Полтавщині (п'ять видів), а також чотири з десяти лісових видів. На території колишнього Кобеляцького району по чотири види рідкісних степових ефемероїдів охороняються в ландшафтному заказнику «Лучківський» (окрім *Bellevalia sarmatica*, а також три видів лісових), і в проєктованому ботанічному заказнику

«Шенгурівський» (окрім *Bulbocodium versicolor*) [54].

За ступенем постійності на території заказника созофіти поділяються на три групи

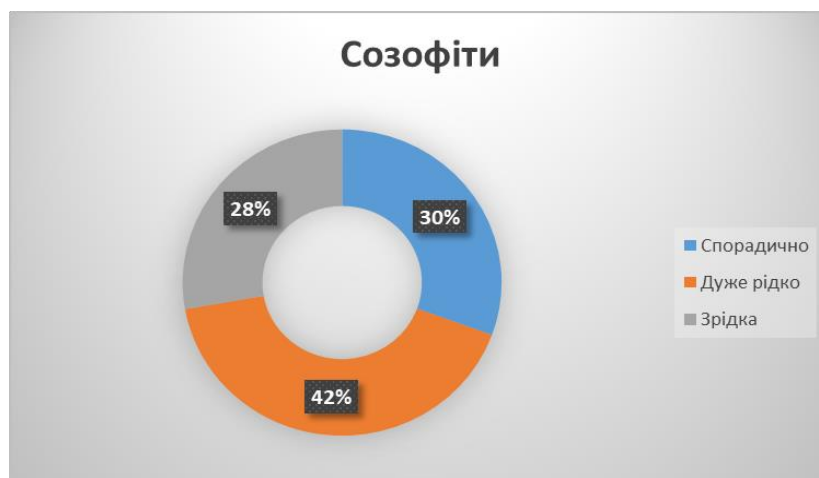

Рис. 4.3 Созологічна-диференціація рідкісних видів флори заказника

Найбільша кількість видів належить до групи з найнижчою постійністю (зрідка (10) та дуже рідко (15), сумарно більше 70%). 11 видів (30%) трапляються на території заказника спорадично.

За категоріями рідкості серед фітораритетів заказника третину становить група географічно-ареальних рослин, серед яких домінують види, що розташовані на північній межі ареалу (10). Водночас майже всі степові види відзначаються прогресивним станом популяцій. Регресивний стан мають на території заказника популяції *Valeriana tuberosa* та *Primula veris*. Суттєва кількість видів (18) отримала статус рідкісних через негативний вплив антропогенних факторів (руйнування екотопів, масове винищення під час квітування).

На території заказника знаходяться найбільші в Полтавській області популяції шести рідкісних видів: *Astragalus dolichophyllus* (одна з трьох локацій), *Adonis vernalis*, *A. wolgensis*, *Hyacinthella leucophaea*, *Muscari neglectum*, *Ornithogallum bouscheanun*, *Fritillaria ruthenica* та *Tulipa quercetorum*.

4.3. Біотопічна характеристика території заказника

Одним із дієвих механізмів збереження біорізноманітності є охорона не лише окремих видів, а й усього біогеоценозу із комплексом абіотичних та біотичних факторів середовища. Цей принцип лежить у основі оселищного (біотопного, екосистемного) підходу, що передбачає вирішення практичних завдань територіальної охорони живих організмів [27].

Останнім часом значної уваги надається такому підходу у вивченні екосистем, що пов'язано з актуалізацією таких проблем збереження біорізноманіття як розбудова панєвропейської екомережі, вимог переходу на засади сталого розвитку держав та ін. В країнах Європи (Чехія, Словаччина, Румунія, Німеччина, Польща, Угорщина) продовжують удосконалювати класифікаційні схеми біотопів, оскільки це вимоги Європейського Союзу. Значна увага надається вивченню рідкісних біотопів, що відображено в Директиві ЄС 92/43 від 21.05.1992, суттю якої є необхідність збереження оселищ для охорони видів рослин і тварин, у тому числі й рідкісних. Йдеться про застосування екосистемного підходу до вирішення проблем збереження біорізноманіття.

Виходимо з визначення поняття «біотоп» у прийнятті його відчизняними вченими – це ділянка (територія, акваторія) характеризується відносно однорідними умовами середовища, на якій розташоване певне рослинне угруповання з відповідною фауною, або ж ділянка, що має однотипні умови середовища та спільний рослинний і тваринний світ, тобто подібний склад продуцентів, консументів та редуцентів. Із цією метою необхідно проводити інвентаризацію різноманіття й поширення видів та оселищ на територіях, у першу чергу, природно-заповідного фонду України для встановлення їх екосистемної репрезентативності й унікальності та розробки ефективних менеджмент-планів їх охорони.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 53
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Нами вперше Створено класифікаційну схему біотопів ботанічного заказника «Драбинівка» з використанням інформаційної бази EUNIS (<http://eunis.eea.europa.eu/about>), адаптованої для біотопів лісової та лісостепової зон України. На досліджуваній території ідентифіковано чотири типи біотопів найвищого рангу (C, D, E, G).

C Біотопи континентальних водойм

C: 1 Непроточні та проточні прісноводні водойми

C: 1.1 Плаваючі на поверхні і в товщі води гідрофіти

C: 1.12 Вільноплаваючі на поверхні води плейстофіти

C: 1.13 Вільноплаваючі на поверхні води аерогідатофіти

C: 1.2 Прикріплені до дна макрофіти (евгідатофіти)

C: 1.221 Евгідатофітові угруповання в товщі води

D Презволожені біотопи трав'яного типу

D: 1 Прибережноводні угруповання, що формуються за умов достатнього обводнення на мулистих і піщаних донних відкладах із різкою змінністю зволоження

D: 1.1 Густі зарості рослин, які можуть формувати щільний шар кореневищ або купини

D: 1.11 Зарості високотравних гелофітів, у яких стоячі стебла перезимовують у засохлому вигляді

D: 1.12 Угруповання середньовисокотравних гелофітів із відмираючими на зиму полеглими стеблами

E Злаково-трав'яні мезо- та ксеротичні біотопи із домінуванням гемікриптофітів, що формуються за умов помірного або недостатнього зволоження (луки, степи, пустощі)

E: 1 Біотопи злаковників гігромезофітного, мезофітного і ксеромезофітного типу, що формуються за умов достатнього зволоження (луки)

E: 1.2 Мезофітні справжні луки та різнотравні угруповання на помірно зволжених лучних ґрунтах

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 54
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Е: 1.22 Луки на багатих дерново-глейових, лучних ґрунтах

Е: 1.3 Ксеромезофітні різнотравні луки

Е: 1.31 Луки на збіднених дерново-підзолистих ґрунтах на піщаних відкладах

Е: 1.4 Галофітні луки з карбонатним, сульфатним та хлоридним засоленням

Е: 1.41 Мезофільні галофітні луки на вологих ґрунтах

Е: 1.412 Субгалофітні луки на солонцюватих та солонцевих ґрунтах

Е: 2 Трав'яні ксеротермні біотопи (степи)

Е: 2.1 Лучно-степові біотопи на рендзинах та чорноземах

Е: 2.12 Лучно-степові біотопи лісостепової зони на збагачених карбонатами чорноземних ґрунтах

Е: 2.122 Різнотравно-злакові угруповання лучно-степової рослинності на чорноземах

Е: 2.124 Біотопи з домінуванням *Stipa capillata* на змитих чорноземах

Е: 2.2 Термоксеротичні трав'яні біотопи на відкладах осадових і кристалічних порід

Е: 2.23 Ксеротичні угруповання на лесових відкладах із домінуванням *Elytrigia intermedia* та *Bromopsis inermis*

Г Біотопи фанерофітного типу (ліси)

Г: 1 Листяні листопадні ліси

Г: 1.2 Широколистяні ліси й чагарники

Г: 1.21 Дубові ліси

Г: 1.217 Заплавні дубові ліси

Г: 1.3 Чагарникові біотопи (*Rhamno-Prunetea*)

Г: 1.33 Мезоксерофільні тернові зарості (*Prunion spinosae: Prunus spinosa, Prunus stepposa*)

Г: 1.34 Мезоксерофільні зарості розових (*Crataegus sp., Rosa sp., Pyrus communis, Malus praecox*)

Біотопи континентальних водойм (С) на території заказника охоплюють

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 55
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

непроточні та проточні прісні води (С: 1). Серед них нами ідентифіковано водойми, яким притаманні гідрофіти, що плавають на поверхні та у товщі води (С: 1.1). Зокрема, це мілководні частини заплави р. Кобелячок і стариці з мулистим дном, де спостерігаємо угруповання союзу *Lemnion minoris*. У межах заказника наявні біотопи з вільноплаваючими на поверхні води плейстофітами *Lemna minor*, *Spirodela polyrrhiza* та *Lemna trisulca* (С: 1.12). Сумарне проективне покриття угруповань становить 75-85%, а діагностичних видів – до 60%. У складі цих фітоценозів зафіксовано присутність рідкісного виду *Utricularia vulgaris*, що перебуває під охороною в Полтавській області [20]. На досліджуваній території також знайдено біотопи з вільноплаваючими на поверхні води аерогідатофітами (С: 1.13). Угруповання утворюють *Hydrocharis morsus-ranae*, *Lemna minor* та *Spirodela polyrrhiza*.

На слабопроточних ділянках із товщею води 0,5-2 м виявлено евідатофітові угруповання з домінуванням *Potamogeton pectinatus* та *P. perfoliatus* (С: 1.221).

У межах заказника перезволожені трав'яні біотопи (D) характеризуються наявністю гігрофільної рослинності, класифікованої як клас *Phragmito-Magnocaricetea*. Прибережно-водні угруповання заказника, що розвиваються за умов достатнього зволоження на мулистих і піщаних донних відкладах з мінливим рівнем зволоження (D: 1), відносяться до союзу *Phragmition communis*. Зокрема, зарості високотравних гелофітів зі стоячими, засохлими на зиму стеблами (D: 1.11), представлені асоціаціями *Typhetum latifoliae* та *Phragmitetum australis*. Біотопи з угрупованнями середньовисокотравних гелофітів з відмираючими та полеглими на зиму стеблами (D: 1.12) трапляються на периферії русла річки Кобелячок. Фітоценози формують *Carex acuta*, *C. acutiformis*, *Glyceria maxima*, *Sparganium erectum*, *Mentha aquatica*, *Agrostis stolonifera*, *Scutellaria galericulata*, *Calystegia sepium*, *Eupatorium cannabinum*, *Lycopus europaeus*.

Злаково-трав'яні біотопи мезофітного та ксерофітного типу, що

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			56

переважають у умовах помірного або недостатнього зволоження (Е), характеризуються лучною рослинністю. На території ботанічного заказника «Драбинівка», на помірно зволжених луках, зустрічаються мезофітні справжні луки (Е: 1.2). Вони розташовані в притерасній частині заплави правого берега річки Кобелячок і належать до угруповань асоціації *Agrostio giganteae-Festucetum pratensis* Sipaylova, V.Sl. et Shelyag 1987 (Е 1.22). Ксеромезофітні різнотравні луки представлені угрупованнями асоціації *Poetum angustifoliae* (Е: 1.31).

Субгалофітні луки на солонцюватих та солонцевих ґрунтах (Е: 1.412) виявлені у межах заказника на заплаві правого берега р. Кобелячок. Проективне покриття травостою до 100%, його основу визначають *Festuca regeliana*, *Alopecurus arundinaceus*, *Elytrigia repens*. У складі фітоценозу відмічаємо також *Medicago lupulina*, *Trifolium pratense*, *Vicia villosa*, *Cichorium intybus*, *Althaea officinalis* та ін. На ділянках із такими біотопами проводиться викошування.

Лучно-степові біотопи у межах заказника представлені на схилах правого корінного берега р. Кобелячок. Угруповання лучно-степової рослинності віднесені до класу *Festuco-Brometea*. На території заказника виявлено різнотравно-злакові ценози лучно-степової рослинності на чорноземах (Е 2.122). Проективне покриття травостою складає до 100%. Фітоценози формуються на степових схилах ухилом біля 20° східної експозиції. Флористичне ядро складають *Poa angustifolia*, *Medicago romanica*, *Salvia stepposa*, *S. nutans*, *Fragaria viridis*, *Hypericum perforatum*, *Elytrigia repens*, *Euphorbia stepposa*, *Gypsophila paniculata*, *Trifolium montanum*, *Veronica austriaca*.

На ділянці схилу з ухилом 25° північної експозиції, що знаходиться в його середній частині, спостерігаються біотопи з переважанням *Stipa capillata* на змитих чорноземах (Е: 2.124). На вершині схилу правого берега річки Кобелячок зафіксовано ксеротичні угруповання на лесових відкладах з домінуванням *Elytrigia intermedia* та *Bromopsis inermis* (Е: 2.23).

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 57
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Біотопи фанерофітного типу (G) на території ботанічного заказника «Драбинівка» представлені листяними листопадними лісами (G 1), які в свою чергу репрезентовані заплавлним дубовим лісом (G 1.217) – широколистянолісовий заплавлний масив під назвою «Хоманьківський ліс». Деревостан зімкнутістю 07-0,8 сформований із *Quercus robur* із домішкою *Ulmus laevis*, *Acer campestre*, *A. platanoides*. До складу підліску (зімкнутість 0,3) входять *Euonymus europaea*, *E. verrucosa*. У трав'яному ярусі (проективне покриття 30%) виявлено *Anthriscus sylvestris*, *Glechoma hederacea*, *G. hirsuta*, *Geranium robertianum*, *Polygonatum multiflorum*, *Pulmonaria obscura*, *Stellaria holostea*, *Viola mirabilis*, *Dactylis glomerata*.

Чагарникові біотопи (G: 1.3) репрезентовані мезоксерофільними терновими заростями (*Prunion spinosae*: *Prunus spinosa*, *Prunus stepposa*) (G: 1.33) та мезоксерофільними заростями розових (*Crataegus* sp., *Rosa* sp., *Pyrus communis*, *Malus praecox*) (G: 1.34). Тернові зарості (G: 1.33) сформовані винятково з *Prunus spinosa* (висотою до 2,5 м) із незначною домішкою *Rhamnus cathartica* та *Ligustrum vulgare*.

Мезоксерофільні зарості розових (G: 1.34) представлені чагарниками висотою до 3 м і зімкнутістю 0,4 із *Crataegus curvisepala*, *C. pentagyna*, *Pyrus communis*, *Malus praecox*, *Prunus spinosa*. У формуванні трав'яного ярусу таких фітоценозів беруть значну участь лучно-степові види (*Origanum vulgare*, *Agrimonia eupatoria*, *Poa angustifolia*, *Festuca valesiaca*, *Fragaria viridis*, *Artemisia absinthium*, *Galium ruthenicum*, *Eryngium campestre*, *Salvia stepposa*).

У цілому, біотопи заказника відображають ландшафтні особливості природного регіону, проте до складу природно-заповідного об'єкта не ввійшли ділянки водоохоронної зони на лівому березі річки Кобелячок, які б репрезентували лучну рослинність та тополівники, що б могло ще більше урізноманітнити класифікаційну схему біотопів заказника. На даному етапі лучні ділянки вже четвертий рік як розорані та засіваються сільськогосподарськими культурами (кукурудзою).

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 58
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Біотопи ботанічного заказника «Драбинівка» – це важливі оселища для представників флори й фауни, місце розмноження, відтворення та годівлі та відпочинку на шляхах міграцій багатьох представників тваринного світу.

Загальний висновок до четвертого розділу:

Завдяки розширенню меж й збільшенню площі більше, ніж удвічі, ботанічний заказник «Драбинівка» можна характеризувати такими показниками:

- цілісність та мозаїчність природних комплексів;
- висока ботанічна репрезентативність, яка виявляється у мозаїчності рослинного покриву та багатстві флористичного складу (476 видів вищих судинних рослин, що складає майже 30% флори Полтавської області) при незначній загальній площі заказника в 120,2 га;
- висока флористична унікальність (36 рідкісних видів флори різних статусів; на пропонованих для розширення місцевостях виявлені місцезнаходження рослин, занесених до Червоної книги України (*Crocus reticulatus*, *Bulbocodium versicolor*, *Ornithogalum bouscheanum*, *Orchis palustris*), регіонально рідкісні (*Inula helenium*, *Scilla siberica*, *Convallaria majalis*, *Aegilops cylindrica*, *Aegonychon caeruleo-purpureum*, *Sanguisorba officinalis*);
- високі ценотична репрезентативність та унікальність (виявлено фітоценози, включені до Зеленої книги України [45]: *Stipetum capillatae*, *Nupharetum luteae*;
- висока ландшафтна репрезентативність (урочище; представлені елементи руслової та правобережної частини долини річки Кобелячок);
- багатство фауни й фауністичних комплексів;
- гідрологічна цінність;
- ресурсна цінність (збереження генофонду лікарських, кормових, декоративних й рідкісних рослин);
- ключова територія в межах місцевого (Кобеляцького) екокоридору регіональної екомережі Полтавської області;

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						59
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

- об’єкт виконує важливі екологічні та водоохоронні функції;
- естетична цінність об’єкта (має ландшафтний імідж);
- важливе освітньо-виховне значення.

Крім того, долина річки Кобелячок входить до басейну річки Ворскли, що є регіональним екологічним коридором у структурі регіональної екомережі, і за показниками ландшафтного та біологічного різноманіття може вважатися місцевим екокоридором другого порядку або ж ділянкою буферної зони правого берега річки Ворскли.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						60
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

РОЗДІЛ 5.
АРГУМЕНТАЦІЯ РОЗШИРЕННЯ ПЛОЩІ
БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «ДРАБИНІВКА»

У відповідності до опрацьованих нами інформаційних джерел та матеріалів, що стосуються створення й функціонування ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка», за період 2012-2017 роки та завдяки кропіткій організаційній природоохоронній діяльності І. М. Шевеля у 2018 році Н.О. Смоляр (головою Полавської обласної організації Українського товариства охорони природи) підготовлене наукове обґрунтування доцільності розширення меж території ботанічного заказника «Драбинівка» та підвищення його статусу до загальнодержавного (національного). В ньому зазначається, що приєднання до площі існуючого заказника екологічно й науково цінних лісових, лучних, степових та болотних природних комплексів значно підвищує його наукову, екологічну, охоронну, ресурсу цінність, обумовлює багатство тваринного світу, підсилює біотопічну диференціацію. А ще головне, – дозволяє охопити охороною більше структурних елементів долини річки Кобелячок, завдяки чому для ботанічного заказника «Драбинівка» підвищилися б показники ландшафтної цінності, й він став еталонним об'єктом щодо збереження біорізноманіття долини малої річки.

Планувалося збільшити площу заказника до 199,7 га, що б забезпечило значне підвищення показників флористичної репрезентативності та унікальності (до 40%) за рахунок охоплення охороною місцезнаходжень ще ряду рідкісних видів рослин, які на той час були поза межами заказника, хоча й на суміжних із ним місцевостях. У рослинному покриві заказника, окрім степових, з'явилися б заплавні комплекси – лучні, болотні, лісові, водні. За такого повноцінного екосистемного складу природного ядра річки Кобелячок ботанічний заказник «Драбинівка» став би ключовою територію місцевого

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 61
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

екокоридору в системі регіональної екомережі, зокрема басейну річки Ворскла.

Рис.5.1 Ділянки для розширення території ботанічного заказника «Драбинівка» (зеленим кольором позначена територія заказника, а жовтим – тополеві ліси, перспективні для заповідання)

Для розширення території заказника пропонувалися такі ділянки (рис. 5.1):

- долина річки Кобелячок із водними та прибережно-водними біотопами;
- заплавні високотравні болота (на лівому та правому березі річки Кобелячок);
- заплавні, остепнені та засолені луки на правому березі річки Кобелячок і фрагменти на лівому;
- заплавна діброва на лівому березі річки (Хоманківський ліс);
- прируслові білотополеві насадження смугового характеру на лівому березі річки Кобелячок.

Правобережні луки північно-східної частини (6 га, що належали колишній Бутенківській сільській раді) репрезентують фітоценози

заплавних справжніх лук із багатим різнотрав'ям у складі й характеризуються високою кормовою цінністю. Інша лучна ділянка, де річка робить «петлю» у східному напрямі, знаходиться в центральній частині заказника, вирізняється наявністю остепнених лучних фітоценозів, а по периферії заболочених ділянок навколо долини річки засолені. На лівому березі до перспективної території заказника належали лучні смуги навколо річки, що характеризувалися значним засоленням. Ці лучні, а також заболочені ділянки (16,5 га) знаходяться на колишній землі Золотарівської сільради, й на даний час розорані й у 2020 році були саджені кукурудзою.

До перспективних для заповідання належать також високотравні болота, які розташовані здебільшого у вигляді розширених смуг по обидва береги річки Кобелячок і є типовими для заплав великих і малих річок Полтавщини.

Водні екосистеми репрезентує річка Кобелячок, яка має різну ширину й утворює в різних частинах кілька водних дзеркал загальною площею 12,9 га. Оскільки вода в ній малопроточна, місцями з мілководдями, то водна та прибережно-водна рослинність у ній дещо збіднена.

Важливим для заказника було й приєднання також масиву заплавного широколистяного лісу на лівому березі річки Кобелячок із місцевою назвою «Хоманківський» площею 29,8 га. Посередині лісового масиву сформовані декілька стариць із заболоченими ділянками. Заплавна діброва має добре розвинений деревостан, підріст, чагарниковий ярус, типовий трав'яний покрив зі збереженим неморальним флористичним ядром, а також у частині, що прилягає до річки, лісові галявини з різноманітним лучно-степовим різнотрав'ям.

Упродовж 2018-2020 років І. М. Шевель ініціював винесення питання про розвиток ботанічного заказника «Драбинівка» на сесії сільських рад – землевласників перспективних для заповідання територій, бувало не й не один раз, погоджував дати й площі, просив долучитися до цього

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 63
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

представників влади, науковців, представників громадськості. І тільки у серпні 2020 року на сесії Полтавської обласної державної адміністрації було вирішено збільшити пощу заказника до 120,2 га, а питання про підвищення статусу заказника перенесено на наступні сесії й потребуватиме погодження з профільним Міністерством.

Однак, біотопи білотополевих лісів не ввійшли до складу заказника. На сьогодні вони є не захищеними від порушення та знищення. У ході досліджень нами виявлено несанкціоноване видалення з насаджень окремих дерев і навіть знищення окремих ділянок із поростю *Populus alba* L.

Ці біотопи розташовуються неперервною смугою вздовж річки Кобелячок і паралельно території заказника по річці. Вони є органічним елементом біотопічної, ландшафтної та геоботанічної картини долини річки Кобелячок. Тому їх заповідання з включенням до складу ботанічного заказника «Драбинівка» є нагальним питанням природоохоронного характеру.

Деревостан середньовікових насаджень із зімкненістю 0,6-0,8 формує *Populus alba* L. із участю *Populus nigra* L. (осокором) та *P. tremule* (осикою), які утворюють перший ярус. Другий деревний ярус утворюють *Pyrus commune* L., *Ulmus laevis* Pall. Висота деревостану – 20-25 м. У підліску зустрічаються *Crataegus curvicepala* Lindm., *Frangula alnus* Mill., *Euonymus verrucosa* Scop., *Prunus spinosa* L., *Sambucus nigra* L. Травостій має мозаїчний характер, проєктивне покриття травостою на різних ділянках коливається в межах 75-40%. Домінантами травостою виступають *Poa angustifolia* L., *Calamagrostis epigeios* (L.) Roth, *Anthriscus sylvestris* (L.) Hoffm. із участю *Dactylis glomerata* L., *Veronica chamaedrys* L., *Geum urbanum* L., *Taraxacum officinalis* L., *Tanacetum vulgare* L., *Lysimachia nummularia* L., *Stellaria media* (L.) Vill., *Agrimonia eupatoria* L., *Melandrium album* L., *Astragalus glycyphyllos* L., *Viscaria viscosa* L., *Trifolium alpestre* L., *Arctium lapa* L., *Urtica dioica* L., *Veronica longifolia* L., *Galeopsis tetrahit* L.,

					601-МТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			64

Chelidonium majus L., *Lamium purpureum* L., *Ballota ruderalis* Sw., *Clinopodium vulgare* L., *Cynoglossum officinale* L., *Cucubalus baccifer* L., *Glechoma hederaceae* L., *Rubus caesius* L., *Lactuca serriola* L., *Equisetum arvense* L.

Тополеві біотопи є місцезнаходженням виду, включеного до Червоної книги України – *Ornithogalum bouscheanum* (Kunth) Aschers. У весняному травостої насаджень цей вид – весняний ефемероїд – зустрічається спорадично на відміну від недалеко розташованого Хоманьківського лісу, де він виступає домінантом весняних синузій ефемероїдів [32].

До того ж, у межах цих біотопів та на їх межах виявлено місцезнаходження представників мікобіоти, як типових – підосичник (*Leccinum aurantiacum* (Bull.) Gray), гнойовик білий (*Coprinus comatus* (O.F. Müll.) Pers.), так і рідкісних весняних із родини Зморшкові (Morchellaceae), порядку Пецицальні (Pezizales), класу Пецицоміцети (Pezizomycetes) Аскомікотових (Ascomycota) грибів: зморшок звичайний (*Morchella vulgaris* (Pers.) Boud., зморшкова шапинка звичайна (*Verpa bohemica* (Krombh.) Schrot., зморшок степовий (*Morchella steppicola* Zerova). Всі ці види є малопоширеними і належать до специфічної групи весняних грибів, плодові тіла яких розвиваються тільки рано навесні. А *Morchella steppicola* – вид аскоміцетів, який до 2021 року був включений до Червоної книги України. Тепер він потребує охорони на регіональному рівні, як рідкісний степовий вид, зростання якого лімітує поширення ділянок із степовою рослинністю.

Згідно з класифікаційною схемою біотопів лі сової та лісостепової зон України [25] ці тополівники належать до класу G – Біотопи фанерофітного типу (ліси, чагарники) з приналежністю до відповідних ієрархічних рівнів, що відображено в схемі:

G – Біотопи фанерофітного типу (ліси, чагарники)

G.1 – Дрібнолистяні ліси, чагарники

G.1.11 – Прирічкові ліси з домінуванням *Populus*, *Salix* на піщаних

					601-МТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			65

терасах

G.1.113 – осокорники з *Populus alba*, *Populus nigra*.

Тополівники створюють також біотопічний та ландшафний імідж заказника, є місцезростанням типових та рідкісних представників рослинного та тваринного світу, мікобіоти. Виконують екологічні та водоохоронні функції. Потребують охорони шляхом заповідання з включенням до складу ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка».

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						66
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Найбільш дієвим механізмом збереження біорізноманіття є природозаповідання, оскільки об'єкти ПЗФ є важливими біоцентрами збереження й відтворення біорізноманіття.

2. Ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» розташований у межах Білицької селищної ТГ, яка є однією з 60-ти територіальних громад у Полтавській області і посідає 12-те місце серед 24 громад Полтавського району за загальною площею в 38890,0 га. Показник заповідності громади, як один із показників її розвитку, складає всього 0,34, що майже в 15 разів поступається обласному показнику (5,01). Він визначений функціонуванням єдиного об'єкта ПЗФ України – ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка». Тому за кількісними показниками ПЗФ Білицької СТГ є незадовільним, однак ботанічний заказник «Драбинівка» забезпечує найкращим чином збереження типового й раритетного біорізноманіття, оскільки за наявності рідкісних видів рослин (33 види) знаходиться першим у рейтингу ботанічних заказників Полтавської області.

3. ПЗФ Білицької СТГ потребує збільшення площі за рахунок збільшення площі ботанічного заказника «Драбинівка» й створення нових природоохоронних об'єктів для підвищення якісних характеристик і більшої охопленості охороною біорізноманіття, яке вціліло в умовах потужних антропогенних впливів.

4. Ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» засновано Рішенням Полтавської обласної ради від 27 жовтня 1994 року «Про затвердження додаткового переліку заповідних територій та об'єктів області» на території площею 55,0 га, а через 16 років, Рішенням Полтавської обласної ради від 28 серпня 2020 року, його площу збільшено

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 67
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

до 120,2 га. Мета створення заказника – збереження рослинного світу долини річки Кобелячок із різноманітною рослинністю (лісовою, лучно-степовою, лучно-болотною), багатою флорою. Він виступає резерватом збереження та відтворення рідкісних степових та лісових ранньовесняноквітучих рослин. Об'єкт виконує екологічні та природоохоронні функції.

5. Визначено основні соціологічні та природоохоронні показники ботанічного заказника «Драбинівка»: цілісність та мозаїчність природних комплексів; висока ботанічна репрезентативність, яка виявляється у мозаїчності рослинного покриву та багатстві флористичного складу (476 видів вищих судинних рослин, що складає майже 30% флори Полтавської області) при незначній загальній площі заказника в 120,2 га; висока флористична унікальність (36 рідкісних видів флори різних статусів; на пропонуваннях для розширення місцевостях виявлені місцезнаходження рослин, занесених до Червоної книги України (*Crocus reticulatus*, *Bulbocodium versicolor*, *Ornithogalum bouscheanum*, *Orchis palustris*), регіонально рідкісні (*Inula helenium*, *Scilla siberica*, *Convallaria majalis*, *Aegilops cylindrica*, *Aegonychon caeruleo-purpureum*, *Sanguisorba officinalis*); високі ценотична репрезентативність та унікальність (виявлено фітоценози, включені до Зеленої книги України (*Stipetum capillatae*, *Nupharetum luteae*); висока ландшафтна репрезентативність (урочище; представлені елементи руслової та правобережної частини долини річки Кобелячок); багатство фауни й фауністичних комплексів; гідрологічна цінність; ресурсна цінність (збереження генофонду лікарських, кормових, декоративних й рідкісних рослин); ключова територія в межах місцевого (Кобеляцького) екокоридору регіональної екомережі Полтавської області; об'єкт виконує важливі екологічні та водоохоронні функції; естетична цінність об'єкта (має ландшафтний імідж); важливе освітньо-виховне значення.

6. Встановлено високі показники біотопічного різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка». Класифікаційна схема біотопів

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 68
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

заказника, укладена на основі інформаційної бази EUNIS і адаптована до біотопів лісової та лісостепової зон України включає чотири типи біотопів вищого рангу (C, D, E, G) і 32 типи біотопів нижчих ієрархічних рівнів.

7. Встановлено, що на двох етапах збільшення площі ботанічного заказника «Драбинівка» до його складу не включено біотопи білотополевих лісів, що смугово розташовані понад лівим берегом річки Кобелячок уздовж східної межі заказника. На сьогодні вони є не захищеними від порушення та знищення.

8. Тополівники належать до класу G – Біотопи фанерофітного типу (ліси, чагарники). Ці біотопи є оселищами типових та рідкісних преставників рослинного та тваринного світу, мікобіоти. Вони підсилюють біотопічний та ландшафний імідж заказника, виконують екологічні та водоохоронні функції. Тому потребують охорони шляхом заповідання з включенням до складу ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка».

ПРОПОЗИЦІЇ

Потрібно в подальшому проводити дослідження та моніторинг екологічного стану ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка» для недопущення його погіршення. Встановити інформаційно-охоронні знаки та інформаційні щити на межах заказника. Забезпечити аудит ботанічного заказника «Драбинівка» щодо дотримання вимог встановленого для нього заповідного режиму. Продовжувати пошук і вивчення природних та малозмінених екосистем Білицької СТГ для надання їм природоохоронних статусів.

Передати матеріали досліджень до виконавчого комітету Білицької СТГ та Полтавської обласної організації Українського товариства охорони природи для врахування при забезпеченні розвитку заповідної справи в регіоні.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						69
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агроекологічний атлас Полтавщини. Серія «Екологічна бібліотека Полтавщини». Випуск 7. Полтава : Оріяна, 2009. 70 с.
2. Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. Полтава : ІВА : «Астрєя», 1996. 184 с.
3. Байрак О. М. Ботанічний заказник «Драбинівка» – унікальна ділянка лучного степу на півдні Полтавщини : Буклет, Полтава, 2002.
4. Байрак О.М. Екологічні стежки заповідних територій – полігони пізнання біологічного різноманіття. *Журнал «імідж сучасного педагога»*. Полтава. 2 (21), 2000.
5. Байрак О.М. Концепція регіональної екомережі // Соціально-економічний розвиток України на початку ХХІ ст. : М-ли VI Міжн. наук.-практ. конф. Полтава, 2006. С. 16–18.
6. Байрак О. М. Лишайники природно-заповідних територій Лівобережного Лісостепу України // Укр. ботан. журн. 1993. Т. 50, №1. С. 167–170.
7. Байрак О. М. Полтавщина заповідна : Буклет-календар. Полтава, 2006.
8. Байрак О. М. Роль існуючих та перспективних заповідних територій у формуванні екологічної мережі Полтавської області // Захист довкілля від антропогенного навантаження. 2002. Вип. 7 (9). Харків-Кременчук. С. 42–46.
9. Байрак О. М. Синтаксономія широколистяних лісів Лівобережного Придніпров'я // Укр. фітоцен. зб. Київ, 1996. Сер. А., вип. 2. С. 37–43.
10. Байрак О. М., Голік Ю. С. Регіональна екологічна мережа Полтавської області: ресурси, досвід, перспективи : Буклет. Полтава : Верстка, 2007. 12 с.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 70
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

11. Байрак О. М., Коротченко І. А. Заповідні стени Полтавщини. *Екологічний бюлетень «Жива Україна»*, №№ 14–15, 2000.

12. Байрак О. М., Коротченко І. А. Флористична і ценотична характеристика степів Полтавщини. *Укр. ботан. журн.* 1996. Т.53, №5. С. 554–557.

13. Байрак О. М., Коротченко І. А., Самородов В. М. Заповідні степи Полтавщини. *Заповідна справа в Україні*. Т. 5, вип. 2, 1999. С. 4–7.

14. Байрак О. М., Криворучко Т. В. Еколого-ценотичні особливості рідкісних ефемероїдів Полтавщини. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*. Серія Екологія. Біологічні науки. Вип. 4 (37). Полтава, 2004. С. 174–180.

15. Байрак О. М., Криворучко Т. В. Особливості поширення рідкісних ефемероїдів на території Полтавської області та етап їхньої охорони. *Наукові основи збереження біотичної різноманітності. Тематичний збірник Інституту екології Карпат НАНУ*. Львів : «Ліга–Прес». 2004.

16. Байрак О. М., Криворучко Т. В. Стан соціологічних досліджень рідкісних степових ефемероїдів Полтавської області. *Проблеми збереження, відновлення і збагачення біорізноманітності в умовах антропогенно зміненого середовища* : М-ли міжн. наук. конф. Кривий Ріг, 2005. С. 69–71.

17. Байрак О. М., Проскурня М. І. Форми і напрямки використання природно-заповідних територій для екологічної освіти та виховання (з досвіду в Полтавській області). *Роль заповідних територій в екологічній освіті і вихованні* : М-ли наук.-практ. семінару. Полтава : Верстка, 2003. С. 43–47.

18. Байрак О. М., Самородов В. М., Стецюк Н. О., Коротченко І. А. Охорона степової флори та рослинності в природно-заповідній мережі Полтавської області. *Соціологічні проблеми села: Наукові праці*. Т. 18. Полтава, 1995. С. 99–106.

19. Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. Полтава : Верстка, 2005. 248 с.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 71
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

20. Байрак О. М., Стецюк Н. О. Конспект флори Полтавщини. Вищі судинні рослини. Полтава : Верстка, 2008. 195 с.

21. Байрак О.М., Стецюк Н.О., Коротченко І.А. Флора і рослинність степів Полтавщини та їх охорона. *Соціологічні проблеми села: Наукові праці*. Т. 18. Полтава, 1995. С. 24–33.

22. Байрак О. М., Стецюк Н. О., Коротченко І. А., Недоруб О. Ю. Етапи оптимізації природно-заповідної мережі Полтавщини // Треті Каришинські читання: Матеріали доповідей міжвузівської науково-практичної конференції з проблем природничих наук (екологічні аспекти). – Полтава, 1995. – С. 5-6.

23. Байрак О.М., Стецюк Н.О., Криворучко Т.В., Грицай І.А. Історія створення ботанічних заказників на Полтавщині. *Природоохоронний рух на Полтавщині* : М-ли наук.-практ. конф. Полтава : Верстка, 2006. С. 48–54.

24. Барановський В. А. Україна. Еколого-географічний атлас. Атлас : [Монографія]. К. : Варта, 2006. 220 с.

25. Біотопи лісової та лісостепової зон України / Дідух Я.П., Фіцайло Т.В., Коротченко І.А. Київ : ТОВ Макрос, 2011. 288 с.

26. Бондарчук В.Г. Геоморфологія України. К. : Вид-во АН УРСР, 1959.

27. Ботанічний заказник «Драбинівка» : Наук. вид. / [О.М. Байрак, І.М. Шевель, І.А. Грицай та ін.]. Полтава : Верстка, 2006. 172 с.

28. Ботанічний заказник «Драбинівка» : монографія. Вид. 2-ге, переробл., доп. / [Н.О. Смоляр, В.І. Малимон, І.М. Шевель, Т.В. Шкура, О.Р. Ханнанова, М.В. Слюсар, В.І. Нечитайлота]. Полтава : Дивосвіт, 2020. 240 с.

29. Булава Л. М. Географія своєї області. Полтавщина: Додаток до географічного атласу «Моя мала Батьківщина»). Полтава : Оріяна, 2004. с.

30. Булава Л. М. Фізико-географічне районування: Карта // Полтавська область: Географічний атлас. К. : Мапа, 2004. С. 10.

31. Голік Ю. С., Смоляр Н. О., Чепурко Ю. В. Новий адміністративно-територіальний устрій Полтавської області та розподіл територій і об'єктів природно-заповідного фонду // Екологія. Довкілля. Енергозбереження», присвяченої 203-річчю Національного університету «Полтавська політехніка

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							72
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

імені Юрія Кондратюка» : Зб. мат. II Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, НУПП, 2-3 грудня 2021 р. Полтава : Астроя 2021. С.112–115.

32. Грицай І. А. Історія созологічних досліджень рідкісних лісових ефемероїдів Полтавської області. *Природоохоронний рух на Полтавщині* : М-ли наук.-практ. конф. Полтава : Верстка, 2006. С. 104–107.

33. Грицай І.А. Стан ценопопуляцій *Scilla siberica* Haw. ботанічного заказника «Драбинівка» (Полтавська область). *Фальцфейнівські читання* : М-ли. V міжнар. наук. конф. Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2007. С. 83–85.

34. Грицай І. А., Коваленко В. О. Еколого-ценотичні особливості проліски сибірської (*Scilla siberica* Haw.) на території рівнинної частини України. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 20: Біологія. 2011. Вип. 3. С. 37–42.

35. Ґрунти Полтавської області. Пояснювальна записка до карти ґрунтів масштабу 1: 200000 / Укладач О. М. Макаренко ; [за ред. А. І. Лисенка]. Харків : Прапор, 1969. 75 с.

36. Денисенко Т. Красуйся, весно, первоцвітами // Сійся, родися. Додаток до газети «Зоря Полтавщини». №3 (37). 2005.

37. Діденко І. П., Стецюк Н. О. Сучасний стан та структура ценопопуляцій видів роду *Fritillaria* L. у деяких місцезнаходженнях Полтавської області. *Інтродукція рослин*. 2007, № 2. С. 35–38.

38. Екологічний атлас Полтавщини ; [за ред. Ю. С. Голіка, В. А. Барановського, О. Е. Ілляш]. Серія «Екологічна бібліотека Полтавщини». Полтава : Полтавський літератор, 2007. 128 с.

39. Європейський Червоний список тварин і рослин що заходяться під загрозою зникнення у світовому масштабі (European Red List of Globally Threatened Animals ant Plants), 1991.

40. Закон України «Про екологічну мережу України» // Відомості ВРУ, 2004. №45. 502 с.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 73
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

41. Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» // Відомості ВРУ, 2000. №47. 954–977.

42. Закон України про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року. Відомості Верховної Ради України. 2011. №26.

43. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» // Відомості ВРУ, 1992. №34. С. 1130–1167.

44. Збереження біорізноманіття України (друга національна доповідь). К. : Хімджест, 2003. 110 с.

45. Зелена книга України / під заг. ред. Я. П. Дідуха. К. : Альтерпрес, 2009. 448 с.

46. Івашин Д. С. Ресурси лікарських рослин долини р. Ворскли // Укр. ботан. журн. Т. XVII, № 3. 1960. С. 60–71.

47. Кагало О. О., Проць Б. Г., Данилик І. М., Чорней І. І., Кіш Р. Я. Принципи, категорії, поняття й терміни оселищної концепції збереження біотичної різноманітності – український контекст // Біотопи (оселища) України: наукові засади їх дослідження та практичні результати інвентаризації : М-ли семінару. (Київ, 21-22 березня 2012 року.) / за ред. Я. П. Дідуха, О. О. Кагала, Б. Г. Проця. Київ-Львів, 2012. С. 29–36.

48. Коломієць С. Репортаж на печищі // Слово просвіти. №31 (251). 2004.

49. Концептуальні засади розвитку заповідної справи в Україні // Інформаційний бюлетень. 2004, 21 травня. К. : Київський еколого-культурний центр, 2004. С. 3–10.

50. Криворучко Т.В. Ефемероїди Полтавської області та стан їхньої охорони. *Проблеми відтворення та охорони біорізноманіття України (до 115 річниці М.І. Гавриленка)*: М-ли Всеукр. студ. наук.-практ. конф. Полтава : АСМІ, 2004. С. 288–290.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 74
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

51. Криворучко Т. В. Історія созологічних досліджень рідкісних степових ефемероїдів Полтавської області. *Природоохоронний рух на Полтавщині* : М-ли наук.-практ. конференції. Полтава : Верстка, 2006. С. 107–111.

52. Криворучко Т. В. Особливості поширення, вікові спектри та морфологічні показники ценопопуляцій *Bulbocodium versicolor* (Ker-Gawl.) Spreng. деяких заповідних територій в межах Полтавської області. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка*. Серія Екологія. Біологічні науки. Вип. 4 (43). Полтава, 2005. С. 45–52.

53. Криворучко Т. В. Особливості поширення рідкісних ефемероїдів на території Полтавської області та стан їхньої охорони. *Наукові основи збереження біотичної різноманітності. Тематичний збірник Інституту екології Карпат НАНУ*. Львів : «Ліга-Прес». 2003. С. 14-21.

54. Криворучко Т. В. Рідкісні ефемероїди у флорі Полтавської області та етап їхньої охорони. *Екологічні проблеми довкілля та шляхи їх вирішення: Дев'яті Каришинські читання* : М-ли міжн. наук.-практ. конф. Полтава, 2003. С 94–95.

55. Криворучко Т. В. Уплив екологічних умов на варіабельність морфологічних ознак *Bulbocodium versicolor* (Ker-Gawl.) Spreng. у межах Лівобережного Придніпров'я. *Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*. Серія Екологія. Біологічні науки. 2007. Вип. 6 (53). Полтава, 2005. С. 47–54.

56. Лагодич І. Заповідна краса в природі і на папері // Колос. №84 (9324). 1996.

57. Линник С. Природні території з особливим статусом охорони // Колос. № 15-16 (9967-9968). 2003.

58. Мащенко О. М. Класифікація вододільних ландшафтів Полтавщини. *Актуальні проблеми методики викладання географії рідного краю* : М-ли наук.-практ. конф. Полтава, 1995. С. 23–26.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 75
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

59. Маринич О. М., Пархоменко Г. О., Петренко О. М., Тищенко П. Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України помірного кліматичного поясу. *Укр. геогр. журн.* 2003. №1. С. 16.

60. Методичні рекомендації щодо розроблення проектів створення природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Затв. Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 21 серпня 2018 року №306.

61. Мінарченко В. М., Тимченко І. А. Атлас, лікарських рослин України (хорологія, ресурси та охорона). К. : Фітосоціоцентр, 2002. 172 с.

62. Мовчан Я. І. Екомережа України: обґрунтування структури та шляхів утілення // Конвенція про біологічне розмаїття: громадська обізнаність і участь. Київ : Стилос, 1997. 50 с.

63. Національна доповідь України про збереження біологічного різноманіття / Давидок В. П., Мовчан Я. І., Парчук Г. В. та ін. К. : Хімджест, 2003. 68 с.

64. Національний атлас України ; голов. ред. Л. Г. Руденко ; голова ред. кол. Б. Є. Патон. К. : ДНВП «Картографія», 2007. 435 с.

65. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / Укладачі: докт. біол. наук, проф. Т. Л. Андрієнко, канд. біол. наук М. М. Перегрим, Київ : Альтерпрес, 2012. 148 с.

66. Положення про порядок оголошення заказників, пам'яток природи та заповідних урочищ // Інформаційний бюлетень. 2004, 21 травня. К. : Київський еколого-культурний центр, 2004. С. 10–16.

67. Природно-заповідний фонд Полтавської області : Реєстр-довідник ; автор і укладач Н.О. Смоляр. Полтава : ШвидкоДРУК, 2014.

68. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Полтавської області. Офіційний портал Верховної Ради України // Архів оригіналу за 9 листопада 2021. Процитовано 2 квітня 2021.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 76
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

69. Продромус рослинності України / Д. В. Дубина, Т. П. Дзюба, С. М. Ємельянова, Н. О. Багрікова та ін. К. : Наукова думка, 2019. 784 с.

70. Регіональна екомережа Полтавщини / Кол. авторів; [за заг. ред. О. М. Байрак]. Полтава : Верстка, 2010. 214 с.

71. Пузина Н. Є у дружби початок, немає в дружби кінця // Колос. №40 (9588). 1999.

72. Розбудова екомережі України ; за ред. Ю. Р. Шеляг-Сосонка. К. : Програма розвитку ООН. Проект «Екомережі», 1999. 127 с.

73. Скляр В. Г., Скляр Ю. Л. Системний підхід до оптимізації охорони природних комплексів. *Укр. ботан. журн.* 2003. 60 (4), 388–396.

74. Смоляр Н.О., Кузьменко О.А. Якісні та кількісні показники локальної природнозаповідної мережі Кобеляцької територіальної громади в Полтавській області // Академічна й університетська наука: результати та перспективи : Збірник наукових праць XVII Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, НУ «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 12-13 грудня 2024 р. Полтава : Полтавська політехніка 2024. С. 232–235.

75. Смоляр Н. О. Зелена книга Полтавщини. Рідкісні й такі, що перебувають під загрозою зникнення, та типові природні рослинні угруповання : Науково-методичне видання. Полтава : Швидкодрук, 2014. 74 с.

76. Смоляр Н. О., Чорний М. Г., Соломаха В. А. Про необхідність збереження біорізноманіття на низькопродуктивних землях. *Науковий вісник Чернівецького університету. Біологія (Біологічні системи)*. 2015. Т.7, вип. 1. Чернівці, 2015. С. 53–59.

77. Соломаха В. А. Синтаксономія рослинності України // Укр. фітоцен. зб. К. : Фітосоціоцентр, 1996. Сер. А. Вип.4 (5). 120 с.

78. Соломаха В. А. Синтаксономія рослинності України. Третє наближення. К. : Фітосоціоцентр, 2008. 296 с.

79. Соломаха В. А., Коростильов О. В. Шеляг-Сосонко Ю. Р. Синантропна рослинність України. К. : Наукова думка, 1992. 252 с.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 77
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

80. Червона книга України. Рослинний світ ; за ред. Я. П. Дідуха. К. : Глобалколсалтинг, 2009. 900 с.

81. Шапаренко І. Є. Еколого-ценотична характеристика та стан ценопопуляцій *Tulipa quercetorum* Klokov & Zoz (Liliaceae) на території басейну р. Ворскла (в межах Полтавської області). *Біологія та екологія*. 2016. Т. 2, №1. С. 46–56.

82. Шевель І.М. Ботанічний заказник «Драбинівка»: 10 років від створення. Полтава, 2004. 6 с.

83. Шевель І. М. Використання екологічної стежки ботанічного заказника «Драбинівка» на уроках серед природи при вивченні «Довкілля-5». *Імідж сучасного педагога*. Полтава, 2003. № 4 (33). С. 61–62.

84. Шевель І. М. Історія створення ботанічного заказника «Драбинівка». *Природоохоронний рух на Полтавщині* : М-ли наук.-практ. конф. Полтава : Верстка, 2006. С 55–58.

85. Шевель І. М. Організація навчально-виховної роботи з екології на уроках біології, екології та в позаурочний час на території ботанічного заказника «Драбинівка» Кобеляцького району Полтавської області. *Шляхи інтеграції природоохоронної та освітньо-виховної діяльності* : М-ли наук.-практ. семінару, 1-3 липня 2004 р. Полтава : Верстка, 2004. С. 129–132.

86. Шевель І. М. Організація навчально-виховної роботи на уроках та в позаурочний час на території ботанічного заказника «Драбинівка». *Роль заповідних територій в екологічній освіті і вихованні* : М-ли наук.-практ. семінару. Полтава : Верстка, 2003. С. 51–56.

87. Шевель І. Причепурене довкілля вмив дощ // Колос. №40-41 (10378-10379). 2006.

88. Шевель І. Чи процвітати заповідному місцю «Урочище Драбинівка» // Колос. №21 (8900). 1992.

89. Шевель І.М., Іщенко О.П. Таємниці природної стежини. Кобеляки, 2003.10 с.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 78
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

90. Шкура Т. В. Ботанічний заказник «Драбинівка» (Полтавська область) – осередок екологічного просвітництва. *Екологія+*. 2019. №2. С. 27–30.

91. Шкура Т. В. Історія вивчення та охорони рідкісних степових ефемероїдів Лівобережного Придніпров'я. *Біологія та екологія*, 2018. Т. 4. №2. С. 40–48.

92. Шкура Т. В. Охорона рідкісних степових ефемероїдів Лівобережного Придніпров'я. *Науковий часопис НПУ імені Драгоманова*, 2011. Сер. 2. (Вип. 3). С. 33–37.

93. Шкура Т. В. Стан ценопо-пуляцій *Bellevallia sarmatica* (Pall. ex Georgi) Woronow у межах Лівобережного Придніпров'я України. *Вісник Львівського університету. Серія біологічна*. Львів, 2012. Вип. 58. С. 107–116.

94. Шульга А. Суцвіття душі і природи // Колос. № 54 (10392).

95. Andrienko T. L., Stetsenko N. F. Problems of zapovednik development and sustainable land use in Ukraine // *Parks*, vol. 6, № 3. P. 14–16.

96. cbd. 2010. strategic plan for Biodiversity 2011–2020, including Aichi Biodiversity Targets. Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Montreal, Quebec, Canada. 5.

97. European Red List (Electronic resource) (13 files) // Environment Directorate General of the European Commission. Available at: <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/>

98. European Red List of Vascular Plants / (Bilz M., Kell S.P., Maxted N. and Lansdown R.V.). Luxembourg, 2011. 130 p.

99. Global Strategy for Plant Conservation. A guide to the GSPC: all the targets, objectives and facts. Completed by S. Sharrock. Richmond: BGCI, 2012, 36 pp.

100. Convention on Biological Diversity, 1992 // www.cbd.int/doc/legal/cbd-en.pdf

					601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк. 79
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

101. Klymenko G., Kovalenko L., Lykholat Yu., Khromykh N., Didur O., Alekseeva A. (2017). The integral assessment of the rare plant populations Ukrainian. *Journal of Ecology*. 2017. 7(2). P. 201–209.

102. Mosyakin Strgei L. & Fedoronchuk Mykola M. Vascular plants of Ukraine nomenclatural Chelklist / Ed. Sergey L. Mosyakin. Kiev, 1999. 346 p.

103. Білицька територіальна громада // <https://bilycka-gromada.gov.ua/>

104. Полтавський район. Матеріал із Вікіпедії. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						80
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

ДОДАТОК

Додаток А

Картографічні матеріали

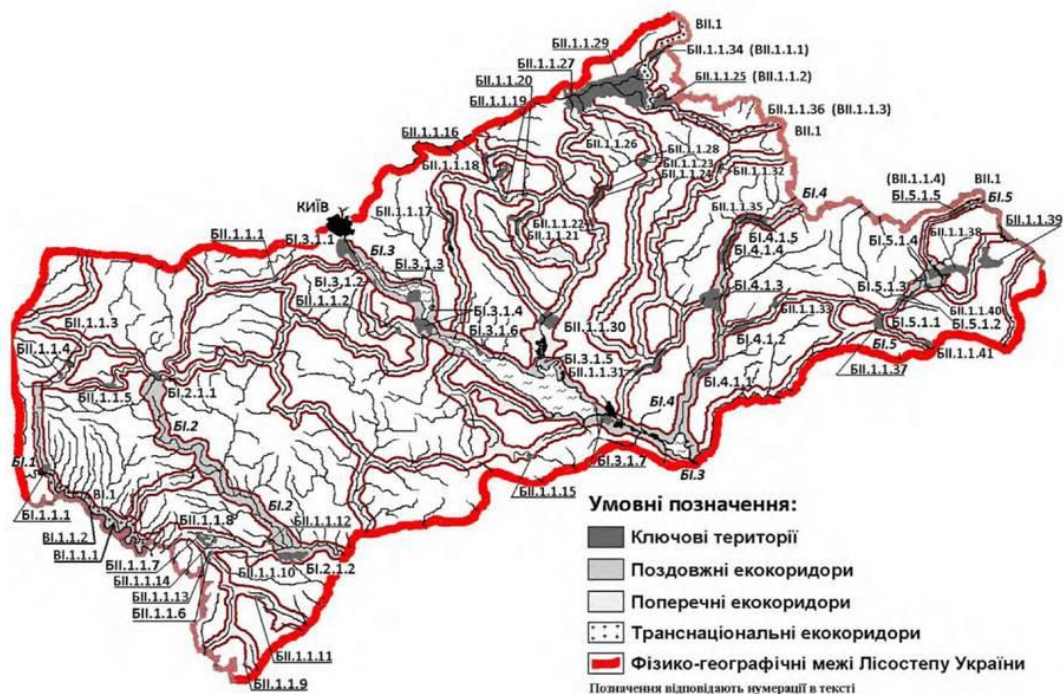

Рисунок А.1 – Картосхема екомережі Лісостепу України

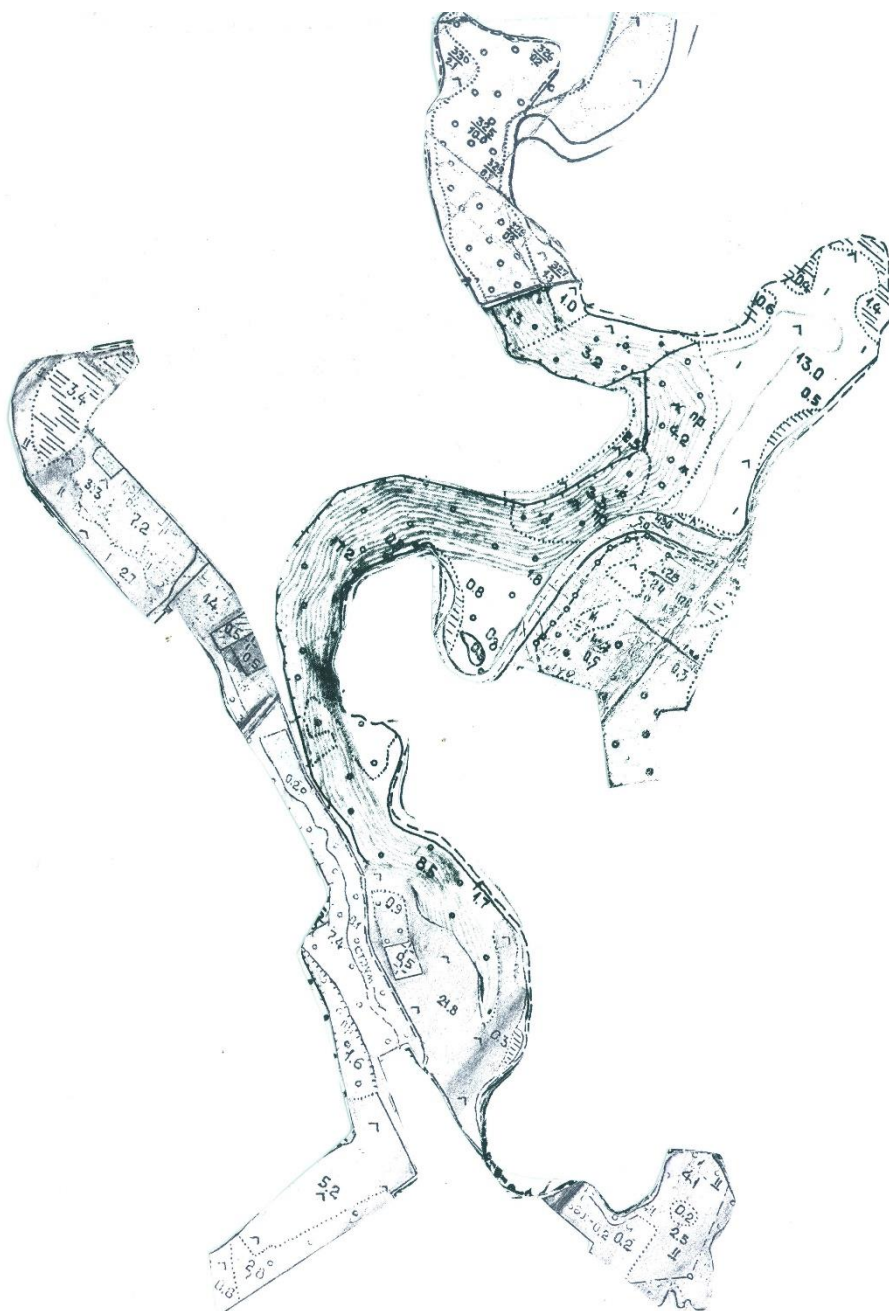
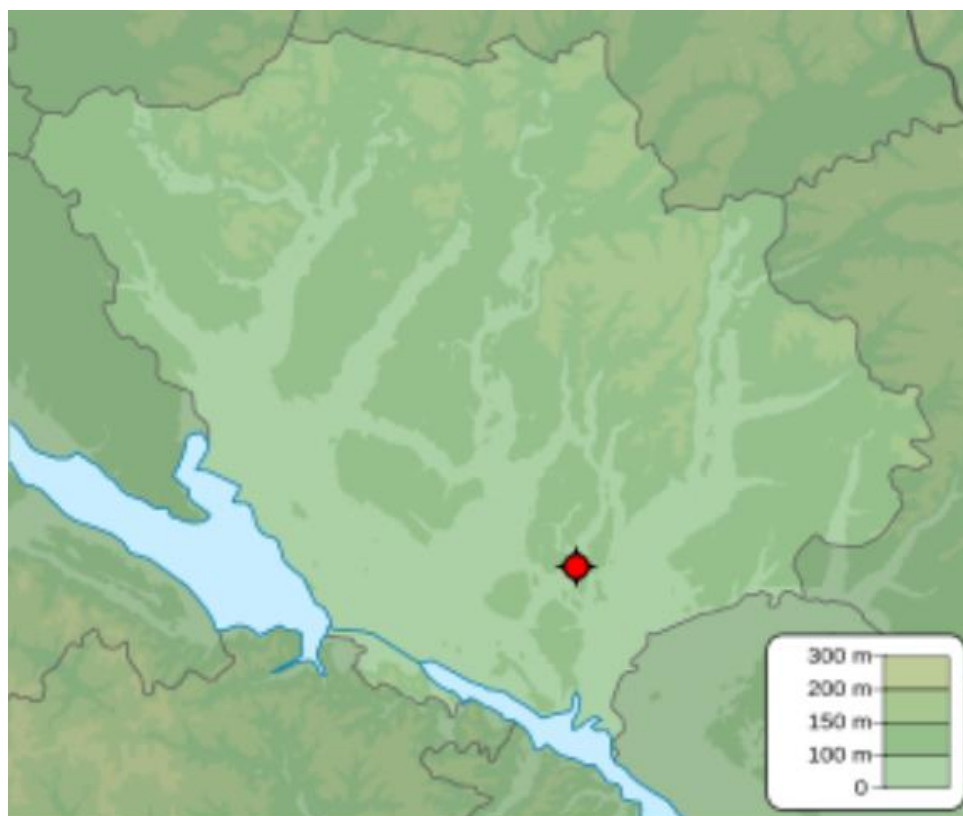

Рисунок А.4 – Картосхема ботанічного заказника «Драбинівка»

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			83

Драбинівка (заказник) (Полтавська область)

Рисунок А.6 – ботанічний заказник «Драбінівка» у межах Полтавського району Полтавської області, поблизу села Бутенки

Рисунок А.7 – Ділянки для розширення території ботанічного заказника «Драбинівка»

ДОДАТОК Б
Фотоілюстративні матеріали

Рисунок Б. 1 – Ботанічний заказник «Драбинівка»: краєвид із пагорбами, озером на руслі та природною рослинністю

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Рисунок Б. 2 – Ранньовесняна синузія гіацинтка блілого (*Hyacinthella leucorhaea*) – регіонально рідкісного степового ефемероїда

Рисунок Б.3 – долинно-схиліві ландшафти річки Кобелячок у межах заказника

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			86

Рисунок Б.4 – Півники карликові (*Iris pumila*) – степовий вид із регіональним статусом охорони

Рисунок Б.5 – Барвінок трав'янистий (*Vinca herbaceae*) – регіонально рідкісний степовий вид

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Рисунок Б. 6 – Зозулинець болотний (*Orchis palustris*) – лучно-болотна орхідея (вид, включений до Червоної книги України)

Рисунок Б. 7 – Фітоценози степової ослинності на корінному березі річки Кобелячка в межах заказника

Рисунок Б. 8 – Рябчик руський (*Fritillaria ruthenica*) – чагарниковий вид, включений до Червоної книги України

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			89

**Рисунок Б. 9 – Зморшок звичайний (*Morchella vulgaris*)
ранньовесняний представник мікобіоти у складі
біотопів тополівників**

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

**Рисунок Б. 10 – Зморшок степовий (*Morchella steppicola*) –
ранньовесняний рідкісний степовий гриб
(до 2021 року був включений до Червоної книги України;
потребує регіональної охорони)**

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							91
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

**Рисунок Б. 12. Чина паннонська (*Lathyrus pannonicus*) –
регіонально рідкісний степовий вид**

**Рисунок Б. 13 – Волошка східна (*Centaurea orientalis*) –
регіонально рідкісний степовий вид**

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Рисунок Б. 14 – Юри́ня багатоквіткова (*Jurinea thyrsiflora*) – регіонально рідкісний вид фітоценозів справжній степів, малопоширений у Полтавській області, на північній межі ареалу

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

**Рисунок Б.15 – Ломиніс цілолистий (*Clematis integrifolia*) –
регіонально рідкісний степовий вид**

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			94

Рисунок Б. 16 – Астрагал шерстистоквітковий (*Astragalus dasyanthus*) – степовий вид, включений до Червоного Європейського списку та Червоної книги України

Рисунок Б. 17 – Брандушка різнокольорова (*Bulbocodium versicolor*) – вид, включений до Червоної книги України, степовий ефемероїд

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							95
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

**Рисунок Б. 18 – Суниці зелені (полуниці, *Fragaria viridis*) –
 фоновий вид лучно-степового різнотрав'я заказника «Драбинівка»
 у фазі квітування**

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

**Рисунок Б. 19 – Засновник ботанічного заказника «Драбинівка»
Іван Михайлович Шевель, колишній учитель біології
Бутенківської загально-освітньої школи**

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							97
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Рисунок Б.20 – Охоронний знак встановленого зразка на межах ботанічного заказника «Драбинівка»

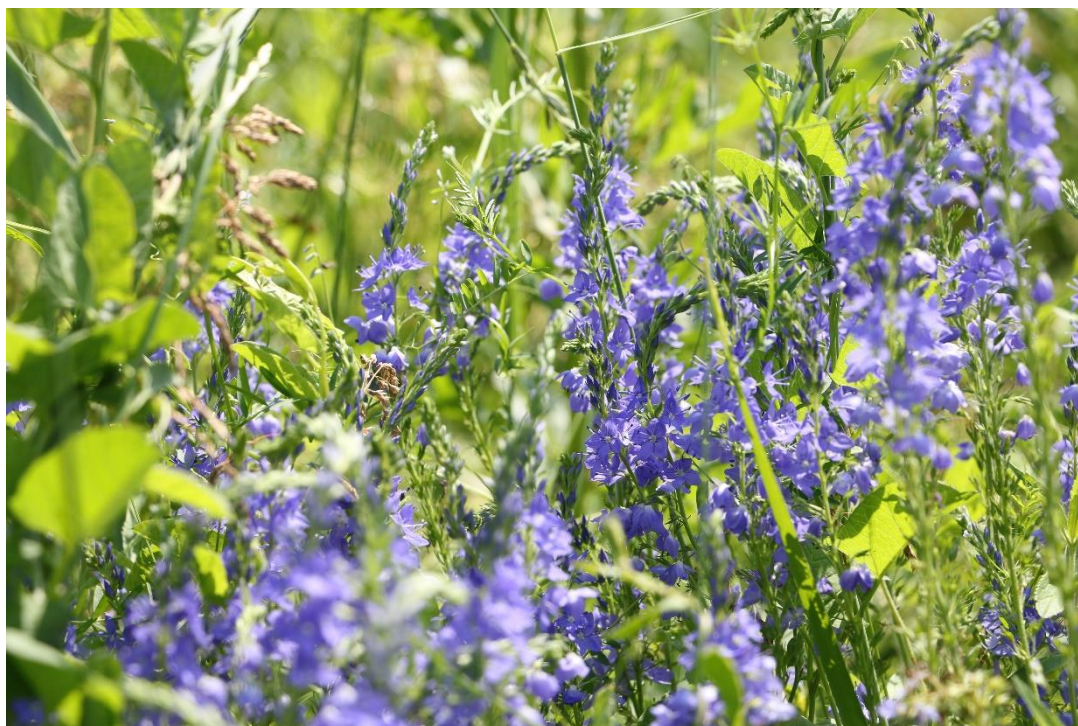

Рисунок Б. 21 – Вероніка австрійська (*Veronica austriaca*) – типовий вид лучно-степового різнотрав'я (літня фенологічна фаза)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			98

Рисунок Б. 22 – заплавні ландшафти річки Кобелячок у межах ботанічного заказника «Драбинівка» зі смуговими біотопами тополівників, перспективних для заповідання

Рисунок Б.23 – Лучні біотопи ботанічного заказника «Драбинівка» з перспективою на схили корінного берега річки Кобелячок

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			99

АНОТОВАНИЙ СПИСОК СУДИННИХ РОСЛИН БОТАНІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «Драбинівка» [28]

5. **Кушир занурений** (*C. demersum* L.). У слабопроточних водоймах р. Кобелячок, біля берегів, на мілководдях. Гідатофіт. Спорадично. Корм., тех., бур.

Порядок Жовтецевоцвіті (*Ranunculales*)

Родина Жовтецеві (*Ranunculaceae*)

Рід Аконіт (*Aconitum* L.)

2. ***Аконіт дібровний** (*A. nemorosum* Bieb. ex Reichenb.). У середній частині схилу північно-східної експозиції, серед чагарників. Мезофіт. Зрідка. Дек., отр. Охорон.

Рід Анемона (*Anemone* L.)

3. **Анемона жовтецева** (*A. ranunculoides* L.). У нагірній діброві, у Хоманьківському лісі та на степових схилах під чагарниками. Мезофіт. Часто. Дек., отр.

Рід Горицвіт (*Adonis* L.)

8. ***Горицвіт весняний** (*A. vernalis* L.). На верхівці схилу північної експозиції в кількох локалітетах. Зрідка. Мезоксерофіт. Лік., дек., отр., віт. Культив.

9. ***Г. волзький** (*A. wolgensis* Stev.). На верхівці схилу, переважно у центральній частині заказника. Зрідка. Мезоксерофіт. Лік., дек., отр., віт.

Рід Жовтець (*Ranunculus* L.)

10. **Жовтець багатоквітковий** (*R. polyanthemos* L.). На степових схилах, луках. Мезофіт. Часто. Дек., отр.

11. **Ж. ілрійський** (*R. illyricus* L.). У центральній частині степових схилів. Мезоксерофіт. Спорадично.

12. **Ж. їдкий** (*R. acris* L.). На луках, узлісних ділянках, та в нижній частині степових схилів. Мезофіт. Часто.

13. **Ж. отруйний** (*R. sceleratus* L.). На мілководдях, заболочених ділянках, по берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Зрідка.

14. **Ж. повзучий** (*R. repens* L.). У вологих місцях – у Хоманьківському лісі та прилеглих лучних ділянках. Гігрофіт. Спорадично. Лік.

15. **Ж. стоповидний** (*R. pedatus* Waldst. et Kit.). На заплавних луках берега р. Кобелячок. Мезоксерофіт. Спорадично.

Рід Ломиніс (*Clematis* L.)

16. ***Ломиніс цілолистий** (*C. integrifolia* L.). У середній частині степових схилів північно-східної експозиції та в розріджених чагарниках. Мезоксерофіт. Зрідка. Дек. Охорон.

Рід Пшінка (*Ficaria* Guett).

17. **Пшінка весняна** (*F. verna* Fuds.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі та на степових схилах під чагарниками. Мезофіт. Часто. Дек., отр.

Рід Реп'яшок (*Ceratoccephala* Moench.).

18. **Реп'яшок яйцевидний** (*C. testiculata* (Crantz) Bess.). На степових ділянках. Мезофіт. Спорадично. Бур.

Рід Рутвиця (*Thalictrum* L.)

19. **Рутвиця звивиста** (*T. flexuosum* Beruh. ex Reichenb.). На степових схилах, лучних галявинах. Ксеромезофіт. Спорадично.

20. **Р. мала** (*T. minus* L.). На степових схилах, узліссях. Мезофіт. Спорадично.

Рід Сокирки (*Consolida* (DC.) S. F. Gray).

21. **Сокирки польові** (*C. regalis* S.F. Gray.). На степових схилах, уздовж доріг. Мезоксерофіт. Часто. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Бур., дек., лік., мед., отр.

Рід Чорнушка (*Nigella* L.).

22. **Чорнушка польова** (*N. Arvensis* L.). На трав'яних схилах у верхній частині, на закрайках польових доріг. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Балкано-малоазійського походження. Мед., дек., харч., віт., бур.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							101
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Порядок Макоцвіті (Papaverales)

Родина Макові (Papaveraceae)

Рід Чистотіл (*Chelidonium* L.)

23. **Чистотіл великий** (*C. majus* L.). У Хоманьківському лісі та на степових схилах під чагарниками. Мезофіт. Спорадично. Бур., лік., віт., отр.

Родина Руткові (Fumariaceae)

Рід Рутка (*Fumaria* L.)

24. **Рутка лікарська** (*F. officinalis* L.). На узліссях та на степових схилах під чагарниками. Ксеромезофіт. Спорадично. Адвен. Батьк. – Середземномор'я. Бур., лік.

Рід Ряст (*Corydalis* Vent.)

25. **Ряст ущільнений** (*C. solida* (L.) (Clairo.)). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі та на степових схилах під чагарниками. Мезофіт. Часто. Дек.

Порядок Кропивоцвіті (Urticales)

Родина В'язові (Ulmaceae)

Рід В'яз (*Ulmus* L.)

26. **В'яз гладкий** (*U. laevis* Pall.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі, на степових схилах як підріст. Мезофіт. Спорадично. Мед., дуб., фарб., лік., віт.

27. **В. граболистий** (*U. carpinifolia* Rupp. ex G. Suckow.). На степових схилах та у Хоманьківському лісі. Мезофіт. Часто.

28. **В. корковий** (*U. suberosa* Moench.). На степових схилах, у північній частині заказника масово. Мезофіт. Спорадично.

Родина Шовковицеві (Moraceae)

Рід Шовковиця (*Morus* L.)

29. **Шовковиця чорна** (*M. nigra* L.). На схилах, в угрупованнях чагарників. Мезофіт. Зрідка. Адвен. Батьк. – Півд.-Зах. Азія. Харч., корм., мед., лік.

Родина Коноплеві (Cannabaceae)

Рід Хміль (*Humulus* L.)

30. **Хміль звичайний** (*H. lupulus* L.). На узлісних ділянках Хоманьківського лісу та біля берегів р. Кобелячок. Гігрофіт. Спорадично. Харч., лік.

Родина Кропивові (Urticaceae)

Рід Кропива (*Urtica* L.)

31. **Кропива дводомна** (*U. dioica* L.). У Хоманьківському лісі, на узліссях, на степових схилах під чагарниками, на луках. Мезофіт. Спорадично. Бур., лік., харч., віт.

Порядок Букоцвіті (Fagales)

Родина Букові (Fagaceae)

Рід Дуб (*Quercus* L.)

32. **Дуб звичайний** (*Q. robur* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі, поодинокі на степових схилах. Мезофіт. Спорадично. Дуб., лік., корм.

Порядок Березоцвіті (Betulales)

Родина Ліщинові (Corylaceae)

Рід Ліщина (*Corylus* L.)

33. **Ліщина звичайна** (*C. avellana* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично. Харч., віт., лік., дуб., дек.

Порядок Гвоздикоцвіті (Caryophyllales)

Родина Гвоздикові (Caryophyllaceae)

Рід Гвоздика (*Dianthus* L.)

34. **Гвоздика армерійовидна** (*D. Armeria* L.). На верхівках степових схилів. Ксеромезофіт. Спорадично.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							102
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

35. **Г. дельтовидна** (*D. deltoides* L.). На лучних ділянках правого берега р. Кобелячок та в зниженій частині схилів північно-східної експозиції. Мезоксерофіт. Спорадично.
Рід Дутень (*Cucubalus* L.)
36. **Дутень ягідний** (*C. baccifer* L.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично.
Рід Елізанта (*Elisanthe* (Fenzl.) Reichenb.)
37. **Елізанта клейка** (*E. viscosa* (L.) Rupr.). На степових та лучних ділянках, узліссях. Мезоксерофіт. Спорадично.
Рід Еремогоне (*Eremogone* Fenzl.)
38. **Еремогоне довголиста** (*E. longifolia* (Bieb.) Fenzl.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично.
Рід Зірочник (*Stellaria* L.)
39. **Зірочник болотний** (*S. palustris* Retz.). По периферії заболочених ділянок навколо р. Кобелячок. Гігрофіт. Спорадично.
40. **З. злаковидний** (*S. graminea* L.). На степових схилах, луках. Мезофіт. Спорадично. Віт., лік., харч., бур., отр.
41. **З. ланцетовидний** (*S. holostea* L.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Часто.
42. **З. середній** (*S. media* (L.) Vill.). На узліссі, луках, біля доріг. Мезофіт. Спорадично. Віт., лік., харч., бур.
Рід Коронарія (*Coronaria* Guett.)
43. **Коронарія зозуляча** (*C. flos-cuculi* (L.) A. Br.). На вологих луках, лісових галявинах. Мезофіт. Зрідка.
Рід Костянець (*Holosteum* L.)
44. **Костянець зонтичний** (*H. umbellatum* L.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично. Бур.
Рід Куколиця (*Melandrium* Hoch.)
45. **Куколиця біла** (*M. album* (Mill.) Garcke). У нижній частині схилів та на лучних ділянках. Мезофіт. Спорадично. Віт., дек., корм., бур.
Рід Лешиця (*Gypsophila* L.)
46. **Лешиця волотиста** (*G. paniculata* L.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Часто. Дек., лік., мед., техн.
Рід Мильнянка (*Saponaria* L.)
47. **Мильнянка лікарська** (*S. officinalis* L.). При основі схилів, на луках, узліссях. Ксеромезофіт. Часто. Адвен. Середземноморського походження. Віт., дек., лік., техн., бур., отр.
Рід Остудник (*Herniaria* L.)
48. **Остудник Бессера** (*H. besseri* Fisch. ex Högnern). На степових схилах по всій території. Ксерофіт. Спорадично.
49. **О. голий** (*H. glabra* L.). На остепнених луках. Ксеромезофіт. Часто. Дек., лік., техн.
Рід Псамофіліела (*Psammophiliella* Ikonn.)
50. **Псамофіліела мурова** (*P. muralis* (L.) Ikonn.). На суходільних луках. Ксеромезофіт. Спорадично. Бур.
Рід Роговик (*Cerastium* L.)
51. **Роговик круглолистий** (*C. rotundatum* Schur.). На остепнених луках. Мезоксерофіт. Часто.
52. **Р. ланцетовидний** (*C. holosteoides* Fries.). На узліссях, луках. Мезофіт. Часто. Бур.
53. **Р. польовий** (*C. amense* L.). На суходільних луках. Мезофіт. Часто. Бур.
Рід Слабник (*Myosoton* Moench.)
54. **Слабник водяний** (*M. aquaticum* (L.) Moench.). У Хоманьківському лісі. Гігрофіт. Спорадично. Бур.
Рід Смілка (*Silene* L.)

55. **Смілка вилчата** (*S. dichotoma* Ehrh.). На трав'янистих схилах.
Ксеромезофіт. Спорадично. Бур.
56. **С. зеленувата** (*S. chlorantha* (Willd.) Ehrh.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично.
57. **С. татарська** (*S. tatanca* Pers.). На степових схилах. Мезоксерофіт. По всій території. Часто.
Рід Стеріс (віскарія) (Sterns Adans. (Viscaria Bernh.))
58. **Віскарія звичайна** (*S. viscaria* (L.) Rafin. (*V. vulgaris* Bernh.)). На остепнених луках, узліссях. Мезофіт. Спорадично.
Рід Ушанка (Otites Adans.)
59. **Ушанка волзька** (*O. wolgensis* (Hörnern.) Grossh.). На степових схилах. Ксерофіт. Зрідка.
Рід Червець (*Scleranthus* L.).
60. **Червець багаторічний** (*S. perennis* L.). На трав'янистих схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.
Родина Лободові (*Chenopodiaceae*)
Рід Віниччя (*Kochia* Roth.)
61. **Віниччя сланке** (*K. prostrata* (L.) Schrad.). На верхівках степових схилів. Ксерофіт. Спорадично.
Рід Лобода (*Chenopodium* L.)
62. **Лобода біла** (*C. album* L.). На верхівках схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Бур., харч., корм., віт., техн., отр.
63. **Л. сиза** (*C. glaucum* L.). По берегах р. Кобелячок. Мезофіт. Часто. Корм., бур., отр.
Рід Лутига (*Atriplex* L.)
64. **Лутига лежача, л. списовидна** (*A. prostrata* Boucher.). На солончакових луках по периферії р. Кобелячок. Мезофіт. Зрідка. Харч., корм., лік.

- Порядок Гречкоцвіті (*Polygonales*)
Родина Гречкові (*Polygonaceae*)
Рід Гірчак (*Polygonum* L.)
65. **Гірчак звичайний, спориш** (*P. aviculare* L.). Уздовж доріг, на рудеральних місцях. Мезофіт. Спорадично. Бур., харч., віт., лік., фарб.
66. **Г. земноводний** (*P. amphibium* L.). По лівому березі р. Кобелячок із боку Хоманківського лісу. Гігрофіт. Зрідка. Корм.
67. **Г. перцевий, водяний перець** (*P. hydropiper* L.). По берегах р. Кобелячок і на прилеглих лучних ділянках лівого берега. Гігрофіт. Спорадично. Бур., лік., харч., фарб., віт.
Рід Щавель (*Rumex* L.).
68. **Щавель кислий** (*R. acetosa* L.). На луках. Мезофіт. Спорадично. Харч.
69. **Щ. кінський** (*R. confertus* Willd.). На луках. Гігрофіт. Спорадично. Харч., віт., лік., техн., бур.
70. **Щ. кучерявий** (*R. crispus* L.). На периферійних заболочених ділянках лівого берега р. Кобелячок. Гігрофіт. Спорадично. Харч., віт., корм., лік., техн., бур.
71. **Щ. прибережний** (*R. hydrolapathum* Huds.). По берегах річки, на заболочених ділянках. Гігрофіт. Спорадично. Корм., лік., водоох.

- Порядок Кермекоцвіті (*Plumbaginales*)
Родина Кермекові (*Limonniaceae*)
Рід Кермек (*Limonium* Mill.).
72. **Кермек замшевий** (*L. alutaceum* (Steven) O. Kuntze). На засоленних ділянках по периферії р. Кобелячок. Ксеромезофіт. Часто.

Порядок Чайні (*Theales*)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			104

Родина Звіробійні (Hypericaceae)

Рід Звіробій (Hypericum L.)

73. **Звіробій звичайний** (*H. perforatum* L.). На степових схилах, на суходільних та справжніх луках переважно на верхівках, на галявинах Хоманьківського лісу. Ксеромезофіт. Часто. Лік.

74. **З. стрункий** (*H. elegans* Steph. ex Willd). На степових схилах центральної частини заказника (переважно на верхівках). Зрідка. Ксеромезофіт. Корм., віт., лік.

75. **З. шорсткий** (*H. hirsutum* L.). У нижній частині схилів північно-східної експозиції під чагарниками, у Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично.

Родина Руслицеві (Elatinaceae)

Рід Руслиця (Elatine L.)

76. **Руслиця водяноперцева** (*E. hydropyper* L.). На мілководдях, у стоячих водоймах. Гідатофіт. Корм., дек.

Порядок Фіалкоцвіті (Violales)

Родина Фіалкові (Violaceae)

Рід Фіалка (Viola L.)

77. **Фіалка двозначна** (*V. ambigua* Waldst. et. Kit). На степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично.

78. **Ф. дивна** (*V. mirabilis* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі. Мезофіт. Часто. Дек.

79. **Ф. запашна** (*V. odorata* L.). На схилах, під чагарниками, у лісах. Мезофіт. Спорадично. Дек.

80. **Ф. пагорбкова** (*V. collina* Bess.). На схилах, узліссях. Мезофіт. Зрідка.

81. **Ф. польова** (*V. arvensis* Murr.). На схилах, біля дороги. Мезофіт. Спорадично. Адвен. Батьк. – Середземномор'я. Бур., лік.

82. **Ф. ранкова** (*V. matutina* Klok. (*V. tricolor* auct.p.p.)). На луках, узліссях. Мезофіт. Звичайно. Лік., дек. Культив.

Порядок Каперцевоцвіті (Capparales)

Родина Капустяні (хрестоцвіті) (Brassicaceae (Cruciferae))

Рід Бурачок (Alyssum L.)

83. **Бурачок шорсткий** (*A. hirsutum* Bieb. et Grande). На степових схилах, переважно у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично. Корм., бур.

Рід Веснянка (Erophila DC.)

84. **Веснянка весняна** (*E. verna* (L.) Bess.). На степових схилах та остепнених луках. Ксеромезофіт. Часто. Мед., отр., бур.

Рід Водяний хрін (Rorippa Scop.)

85. **Водяний хрін земноводний** (*R. amphibia* (L.) Bess.). На заболочених ділянках. Гігрофіт. Спорадично. Корм., мед., харч.

Рід Гірчиця (Sinapis L.)

86. **Гірчиця польова** (*S. arvensis* L.). На степових ділянках, які межують із полями. Мезофіт. Адвен. Середземноморсько-атлантично-європейського походження. Харч., отр., бур.

Рід Гикавка (Berteroa DC.)

87. **Гикавка сіра** (*B. incana* (L.) DC). На лучних ділянках та степових схилах по всій території. Ксеромезофіт. Часто. Корм., лік., бур.

Рід Грицики (Capsella Medik.)

88. **Грицики звичайні** (*C. bursa-pastoris* (L.) Medik). На лучних ділянках та степових схилах, на ділянках, що межують із полями. Мезофіт. Часто. Адвен. Лік., бур.

Рід Жеруха (Cardamina L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							105
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

- (89). **Жеруха лучна** (*C. pratensis* L.). На вологих луках, по периферії боліт. Гігрофіт. Рід Жовтушник (*Erysimum* L.)
90. **Жовтушник** (*E. hieracifolium* L.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично. Лік., бур.
91. **Ж. розлогий** (*E. diffusum* Ehrh.). На степових ділянках. Мезоксерофіт. Спорадично. Рід Конрингія (*Conringia* Adans.)
92. **Конрингія східна** (*C. orientalis* (L.) Dumort.). На засмічених ділянках уздовж доріг. Мезофіт. Адвен. Батьк. – Середземномор'я. Рід Кінський часник (*Alliaria* Scop.)
93. **Кінський часник черешковий** (*A. petiolata* (Bieb.) Cavara et Grande.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі, на степових схилах під чагарниками. Мезофіт. Часто. Лік., харч. Рід Крупка (*Draba* L.)
94. **Крупка дібровна** (*D. nemorosa* L.). На степових схилах, по чагарниках. Ксеромезофіт. Спорадично, Мед., бур. Рід Кудрявець (*Descurainia* Webb. et Berth.)
95. **Кудрявець Софії** (*D. sophia* (L.) Webb. ex Pranti). На засмічених ділянках. Мезофіт. Зрідка. Адвен. Ірано-туранського походження. Харч., віт., лік., отр., бур. Рід Свербига (*Bunias* L.)
96. **Свербига східна** (*B. orientalis* L.). На засмічених ділянках, уздовж дороги. Бур. Ксеромезофіт. Адвен. Східно-середземноморського походження. Харч., корм., бур. Спорадично. Рід Суріпиця (*Barbarea* R. Br.)
97. **Суріпиця дуговидна** (*B. vulgaris* R.Br.). На верхівках схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Мед., бур. Рід Сухоребрик (*Sisymbrium* L.)
98. **Сухоребрик Льозеліїв** (*S. loeselii* L.). На степових схилах, уздовж дороги, Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморського і азіатського походження. Корм., мед., лік., віт., бур.
99. **С. мінливий** (*S. polymorphum* (Murr.) Roth.). На степових ділянках. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Ірано-туранського походження. Віт., корм., мед. Рід Талабан (*Thlaspi* L.)
100. **Талабан польовий** (*T. arvense* L.). На степових ділянках, уздовж дороги. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Ірано-туранського походження. Віт., лік., харч., отр., бур.
101. **Т. пронизанолистий** (*T. perfoliatum* L.). На степових схилах, уздовж дороги. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморського походження. Бур. Рід Хрінниця (*Lepidium* L.)
102. **Хрінниця пронизанолиста** (*L. perfoliatum* L.). На степових схилах, уздовж доріг. Мезоксерофіт. Спорадично. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Лік., отр., бур.
103. **Х. смердюча** (*L. ruderales* L.). На степових схилах, узбіччях доріг. Мезофіт. Спорадично. Лік., бур.
104. **Х. широколиста** (*L. latifolium* L.). На луках. Мезоксерофіт. Спорадично. Харч., бур. Родина Резедові (*Resedaceae*)
- Рід Резеда (*Reseda* L.)
105. **Резеда жовта** (*R. lutea* L.). На степових схилах, уздовж доріг, на ділянках, що межують з полем. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморського походження. Віт., техн., мед., лік., бур.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			106

Порядок Вербоцвіті (Salicales)

Родина Вербові (Salicaceae)

Рід Верба (*Salix* L.)

106. **Верба біла** (*S. alba* L.). По правому березі понад р. Кобелячок. Мезофіт. Часто.

107. **В. попеляста** (*S. cinerea* L.). У заплавному лісі. Гігрофіт. Спорадично.

108. **В. тритичинкова** (*S. triandra* L.). На зволжених ділянках по периферії р.

Кобелячок. Гігрофіт. Зрідка.

Рід Тополя (*Populus* L.)

109. **Тополя біла** (*P. alba* L.). На лівому березі р. Кобелячок. Мезофіт, Часто.

110. **Т. тремтяча, осика** (*P. tremula* L.). На степових схилах зрідка, на лівому березі р.

Кобелячок частіше. Мезофіт.

111. **Т. чорна, осокір** (*P. nigra* L.). В заплавному лісі на лівому березі. Мезофіт.

Спорадично.

Порядок Первоцвіті (Primulales)

Родина Первоцвіті (Primulaceae)

Рід Вербозілля (*Cusimachia* L.)

112. **Вербозілля лучне** (*L. nummularia* L.). На степових схилах під чагарниками, у Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично.

113. **В. звичайне** (*L. vulgaris* L.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Часто. Дек., мед., лік., фарб.

Рід Курячі очки (*Anagallis* L.)

114. **Курячі очки польові** (*A. arvensis* L.). На межі степових схилів із полями.

Мезофіт. Часто. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Лік., отр., дек., бур.

Рід Молочка (*Glaux* L.)

115. **Молочка приморська** (*G. maritima* L.). На засолених вологих заплави р.

Кобелячок. Мезогігрофіт. Спорадично.

Рід Первоцвіт (*Primula* L.).

116. ***Первоцвіт весняний** (*P. veris* L.). У нижній частині схилів північно-східної експозиції під чагарниками. Мезофіт. Лік., мед., дек.

Дуже рідко.

Рід Переломник (*Androsace* L.)

117. **Переломник видовжений** (*A. elongata* L.). На степових схилах.

Ксеромезофіт.

Порядок Мальвоцвіті (Malvales)

Родина Липові (Tiliaceae)

Рід Липа (*Tilia* L.)

118. **Липа серцелиста** (*T. cordata* Mill.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Лік., дек. Зрідка.

Родина Мальвові (Malvaceae)

Рід Алтея (*Althaea* L.)

119. **Алтея лікарська** (*A. officinalis* L.). На луках, по периферії р. Кобелячок. Гігрофіт. Часто. Адвен. Ірано-туранського походження. Дек., лік., техн., бур. Культив.

Рід Лаватера (*Lavatera* L.)

120. **Лаватера тюрінгська** (*L. thuringiaca* L.). На узліссях, степових схилах. Мезофіт. Часто. Віт., дек., лік., техн., бур.

Порядок Молочаєцвіті (Euphorbiales)

Родина Молочайні (Euphorbiaceae)

Рід Молочай (*Euphorbia* L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							107
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

121. **Молочай Каленіченка** (*E. kaleniczenkoi* Czern.). На степових схилах, суходільних луках. Мезофіт. Часто.
122. **М. прутівидний** (*E. virgultosa* Klok.). На лучних ділянках заплави р. Кобелячок. Мезофіт. Часто.
123. **М. Сегієрів** (*E. seguieriana* Neck.). На степових схилах, остепнених луках. Мезоксерофіт. Часто.
124. **М. степовий** (*E. stepposa* Zoz.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Звичайно.
125. **М. тонкий** (*E. subtilis* Prokh.). На степових схилах, узліссях. Ксеромезофіт. Спорадично.

Порядок Ломикаменевоцвіті (Saxifragales)

Родина Товстолисті (Crassulaceae)

Рід Очиток, заяча капуста (*Sedum* L.)

126. **Очиток Рупрехта, о. звичайний** (*S. ruprechtii* (Jalas.) Omelcz.). На степових схилах, узліссях. Ксеромезофіт. Спорадично.

Порядок Розоцвіті (Rosales)

Родина Розові (Rosaceae)

Рід Вишня (*Cerasus* L.).

127. ***Вишня кущова, в. степова** (*C. fruticosa* (Pall.) Woronow). На степових схилах середньої частини східної експозиції. Мезоксерофіт. Дуже рідко.

Рід Гадючник (*Filipendula* Mill.)

128. **Гадючник звичайний** (*F. vulgaris* Moench.). На степових схилах, остепнених луках. Мезоксерофіт. Часто. Харч., корм., мед., віт., лік., дуб.

Рід Глід (*Crataegus* L.)

129. **Глід кривочашечковий** (*C. curvisepala* Lindm.). На схилах правого берега р. Кобелячок. Ксеромезофіт. Часто. Лік., харч., дек.

130. **Г. п'ятистовпчиковий** (*C. pentagyna* Waldst. et Kit.). На схилах, остепнених луках заплави р. Кобелячок. Мезофіт. Часто. Лік., дек., харч.

Рід Гравілат (*Geum* L.)

131. **Гравілат міський** (*G. urbanum* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі та в нижній частині степових схилів під чагарниками.

Мезофіт. Часто. Бур., віт., лік., харч., техн.

Рід Груша (*Pyrus* L.)

132. **Груша звичайна** (*P. communis* L.). У Хоманьківському лісі, на узліссях і степових схилах. Мезофіт. Часто. Лік., харч., дек., віт.

Рід Ожина (*Rubus* L.)

133. **Ожина сиза, о. звичайна** (*R. caesius* L.). При основі степових схилів, під горіхами, у Хоманьківському лісі та на узліссях. Мезофіт. Спорадично.

Рід Парило (*Agrimonia* L.)

134. **Парило звичайне** (*A. eupatoria* L.). На степових схилах, узліссях, лучних ділянках. Мезофіт. Часто. Віт., дуб., лік., мед., ефіроол., фарб., бур.

Рід Перстач (*Potentilla* L.)

135. **Перстач гусячий** (*P. anserina* L.). На луках та в нижній частині степових схилів. Гігрофіт. Часто. Віт., лік., дек., корм., харч., техн., бур.

136. **П. неблискучий** (*P. impolita* Wahlen.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Мед., дуб., техн. Спорадично.

137. **П. повзучий** (*P. reptans* L.). На заплавних луках. Гігрофіт. Спорадично.

138. **П. простертий** (*P. humifusa* Willd. ex Schlecht.). На степових схилах, остепнених луках. Мезоксерофіт. Спорадично.

139. **П. розлогий** (*P. patula* Waldst.). На степових схилах. Мезофіт. Зрідка.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			108

140. **П. сріблястий** (*P. argentea* L.). На степових схилах та луках. Мезоксерофіт. Часто. Лік., бур.
141. **П. темний** (*P. obscura* Willd.). На узліссях та степових схилах. Мезоксерофіт. Зрідка.
Рід Родовик (*Sanguisorba* L.)
142. ***Родовик лікарський** (*S. officinalis* L.). На лучних ділянках понад берегом р. Кобелячок, прилеглих до Хоманьківського лісу. Мезофіт. Дуже рідко. Лік. Культив.
Рід Слива (*Prunus* L.)
143. **Слива степова** (*P. spinosa* L. s. L. (ind. *P. stepposa* Kotov). У верхній частині степових схилів, на узліссях Хоманьківського лісу та узліссях. Мезоксерофіт. Часто. Харч., віт.
Рід Суниці (*Fragaria* L.)
143. **Суниці зелені** (*F. viridis* Buch.). На степових схилах, остепнених луках, узліссях. Мезофіт. Часто. Харч., віт., лік.
Рід Черемха (*Padus* Mill.)
145. **Черемха звичайна** (*P. avium* Mill). У Хоманьківському лісі. Мезогірофіт. Зрідка. Дек., лік., харч.
Рід Шипшина (*Rosa* L.)
146. **Шипшина степова** (*R. tesquicola* Dubovik.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.
147. **Ш. чагарникова** (*R. dumalis* Bechst.). На узліссях, схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.
148. **Ш. щитконосна** (*R. corymbifera* Borkh.). На схилах, узліссях. Мезоксерофіт. Часто. Дек., лік., харч.
Рід Яблуня (*Malus* Mill.)
149. **Яблуня домашня або лісова** (*M. domestica* Borkh). Серед насаджень на схилах південної частини заказника. Мезофіт. Зрідка.

Порядок Бобовоцвіті (Fabales)

Родина Бобові (Fabaceae)

Рід Астрагал (*Astragalus* L.)

150. **Астрагал австрійський** (*A. austriacus* Jacq.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Часто.

151. **А. борозенчастий** (*A. sulcatus* L.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично.

152. ***А. довголистий** (*A. dolichophyllus* Pall). На степових схилах, здебільшого у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.

153. **А. еспарцетний** (*A. onobrychis* L.). На степових схилах. Мезофіт. Часто, по всій території.

154. **А. нутовий** (*A. cicer* L.). На заплачних луках лівого і правого берегів р. Кобелячок. Мезофіт. Часто. Корм.

155. ***А. ріжковий** (*A. corniculatus* M.Bieb.). На степових схилах. Ксерофіт. На верхніх частинах степових схилів, спорадично.

156. **А. солодколистий** (*A. glycyphyllos* L.). На узліссях та галявинах Хоманьківського лісу, під чагарниками. Зрідка. Мезофіт.

Рід Буркун (*Melilotus* Mill.)

157. **Буркун білий** (*M. albus* Medik.). На луках, узліссях, степових схилах. Часто. Мезофіт. Віт., корм., бур.

158. **Б. лікарський** (*M. officinalis* (L.) Pall). На степових схилах, луках, узліссях, місцями біля підніжжя схилів утворює зарості. Мезофіт. Часто. Віт., лік., мед., корм.

Рід Вовчуг (*Ononis* L.)

159. **Вовчуг польовий** (*O. arvensis* L.). На заплачних луках похід берегом р. Кобелячок. Мезофіт, Спорадично. Мед., дек., лік.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							109
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

- Рід В'язіль (*Securigera* DC.)
160. **В'язіль барвистий** (*Securigera varia* (L.) Lassen.). На луках та степових схилах. Мезофіт. Часто. Дек., лік., мед., корм., отр.
- Рід Горошок (*Vicia* L.)
161. **Горошок волохатий** (*V. villosa* Roth.). У нижній частині степових схилів. Мезоксерофіт. Часто. Адвен. Середземноморського походження. Корм., мед., бур.
162. **Г. вузьколистий** (*V. angustifolia* Roth.). На остепнених луках. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження.
163. **Г. мишачий** (*V. cracca* L.). На схилах балок та заплавлених луках. Мезофіт. Часто. Корм., мед., лік. Місцями домінує серед різнотрав'я.
164. **Г. плотовий** (*V. sepium* L.). У нижній частині схилів під чагарниками. Мезофіт. Спорадично. Корм., мед., бур.
165. **Г. тонколистий** (*V. tenuifolia* Roth.). На степових схилах, остепнених луках. Мезофіт. Часто. Дек., корм., мед.
166. **Г. чотиринасінний** (*V. tetrasperma* (L.) Schreb.). На степових схилах, луках. Мезофіт. Звичайно. Адвен. Батьк. – Середземномор'я. Корм., бур.
- Рід Гострокільник (*Oxytropis* DC.)
167. ***Гострокільник волосистий** (*O. pilosa* (L.) DC). На степових схилах, здебільшого у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.
- Рід Дрік (*Genista* L.)
168. **Дрік красильний** (*G. tinctoria* L.). На степових схилах під чагарниками. Мезоксерофіт. Спорадично. Лік., фарб.
- Рід Еспарцет (*Onobrychis* Mill.)
169. **Еспарцет виколистий** (*O. viciifolia* Scop.). На степових схилах, луках. Ксерофіт. Часто. Батьк. – Півд. Європа. Корм., мед.
- Рід Зіновать, рокитничок (*Chamaecytisus* Linr.)
170. **Зіновать, рокитничок австрійська** (*C. austriacus* (L.) Link.). На степових схилах у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.
- Рід Карагана (*Caragana* Lam.)
171. **Карагана дерев'яниста** (*C. arborescens* Lam.). У насадженнях, лісосмугах. Ксеромезофіт. Звичайно. Батьк. – Сибір. Дек., техн.
- Рід Конюшина (*Trifolium* L.)
172. **Конюшина альпійська** (*T. alpestre* L.). На степових схилах, остепнених луках. Ксеромезофіт. Часто. Утворює чисельні куртини.
173. **К. гірська** (*T. montanum* L.). На степових схилах, остпнених луках. Ксеромезофіт. Часто. Співдомінант у степових угрупованнях злаків.
174. **К. лучна** (*T. pratense* L.). На заплавлених та остепнених луках. Мезофіт. Часто. Корм., мед., харч., лік. Місцями домінує в лучних ценозах.
175. **К. повзуча** (*T. repens* L.). На луках. Мезофіт. Часто. Корм., харч., бур.
176. **К. польова** (*T. arvense* L.). На степових схилах, остепнених луках. Ксерофіт. Часто. Корм., лік.
177. **К. суницевидна** (*T. fragiferum* L.). На засолених луках, по периферії р. Кобелячок. Мезофіт. Часто.
- Рід Люцерна (*Medicago* L.)
178. **Люцерна маленька** (*M. minima* (L.) Bartalini.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично. Бур.
179. **Л. посівна** (*M. sativa* L.). На луках та степових схилах. Мезофіт. Часто. Адвен. Передньо-азіатського походження. Корм., віт., бур.
180. **Л. румунська** (*M. romanica* Prod.). На степових схилах, суходільних луках. Мезоксерофіт. Часто. Домінант у степових угрупованнях. Корм., мед.
181. **Л. серповидна** (*M. falcata* L.). На заплавлених луках. Мезофіт. Часто. Корм., мед., лік., віт.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							110
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

182. **Л. хмелевидна** (*M. lupulina* L.). На луках, узліссях та степових схилах. Мезоксерофіт. Часто. Віт., корм., бур.
Рід Лядвенець (*Lotus* L.)
183. **Лядвенець український** (*L. ucrainicus* Klor.). На луках, узліссях та степових схилах. Мезоксерофіт. Часто. Корм.
Рід Робінія (*Robinia* L.)
184. **Робінія звичайна, біла акація** (*R. pseudacacia* L.). У насадженнях на степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично. Адвен. Батьк. – Америка. Мед., дек., лік.
Рід Чина (*Lathyrus* L.)
185. **Чина бульбиста** (*L. tuberosus* L.). На луках, узліссях та степових схилах. Мезоксерофіт. По всій території. Часто. Адвен. Ірано-туранського походження. Дек., корм., бур.
186. **Ч. лісова** (*L. sylvestris* L.). На узліссі, галявині Хоманьківського лісу, по чагарниках. Спорадично. Мезофіт. Дек., мед.
187. **Ч. лучна** (*L. pratensis* L.). У нижній частині схилу північно-східної експозиції. Мезофіт. Спорадично. Віт., лік., корм.
188. ***Ч. паннонська** (*L. panonicus* (Jacq.) Garcke.). В середній частині схилу північно-східної експозиції, поодинокі. Ксеромезофіт. Дуже рідко. Мед., корм.

Порядок Миртоцвіті (Myrtales)

Родина Плакунові (Lythraceae)

Рід Плакун (*Lythrum* L.)

189. **Плакун верболистий** (*L. salicaria* L.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Звичайно. Дек., мед., лік., харч., корм.

190. **П. прутковидний** (*L. virgatum* L.). На болоті неподалік від Хоманьківського лісу, утворює куртини. Зрідка. Гігрофіт. Корм., дек.

Порядок Рутоцвіті (Rutales)

Родина Фісташкові (Anacardiaceae)

Рід Скумпія (*Cotinus* Mill.)

191. **Скумпія звичайна, рай-дерево** (*C. coggygria* Scop.). На степових схилах, у північній частині заказника, поодинокі екземпляри. Мезоксерофіт. Рідко. Адвен. Батьк. – Середземномор'я. Дек., дуб., лік., мед.

Порядок Сапіндоцвіті (Sapindales)

Родина Кленові (Aceraceae)

Рід Клен (*Acer* L.)

192. **Клен гостролистий** (*A. platanoides* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі часто, на схилах зрідка. Мезофіт.

193. **К. польовий** (*A. campestre* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі, поодинокі на схилах північно-східної експозиції. Мезофіт. Спорадично.

194. **К. татарський** (*A. tataricum* L.). У лісових угрупованнях, на узліссях, по чагарниках. Мезофіт. Спорадично.

195. **К. ясенолистий** (*A. negundo* L.). У насадженнях південної частини заказника, поодинокі, на окраїнах Хоманьківського лісу, в колишньому кар'єрі. Мезофіт. Батьк. – Півн. Америка. Дек., мед., харч., техн., бур.

Порядок Геранієцвіті (Geraniaceae)

Родина Геранієві (Geraniaceae)

Рід Герань (*Geranium* L.)

196. **Герань болотна** (*G. palustre* L.). На вологих луках, по периферії боліт. Часто. Гігрофіт.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							111
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

197. **Г. лучна** (*G. pratense* L.). На заплавлених луках. Мезогігрофіт. Часто. Мед., лік., дек.

Порядок Китяткоцвіті (Polygalales)

Родина Китяткові (Polygalaceae)

Рід Китятки (*Polygala* L.)

198. **Китятки подільські** (*P. podolica* DC.). На степових схилах, луках. Ксеромезофіт. Часто.

199. **К. чубаті** (*P. comosa* Schkuhr.). На степових схилах, луках. Мезофіт. Часто. Лік.

Порядок Дереноцвіті (Cornales)

Родина Деренові (Cornaceae)

Рід Свидина (*Swida* Opiz.)

200. **Свидина кров'яна** (*S. sanguinea* (L.) Opiz.). У заплавному лісі, на узліссях. Мезофіт. Зрідка. Дуб., фарб., дек.

Порядок Аралієцвіті (Araliales)

Родина Зонтичні (Ariaceae)

Рід Борщівник (*Hieracium* L.)

201. **Борщівник сибірський** (*H. sibiricum* L.). У Хоманківському лісі, на узліссях та при основі схилів. Мезофіт. Спорадично. Бур., віт., харч., ефіроол.

Рід Бугиля (*Anthriscus* Pers.)

202. **Бугиля лісова** (*A. sylvestris* (L.) Hoffm.). У нагірній діброві, Хоманківському лісі, на узліссях, по чагарниках. Мезофіт. Часто. Харч., мед., віт., ефіроол., лік.

Рід Бутень (*Chaerophyllum* L.)

203. **Бутень бульбистий** (*C. bulbosum* L.). У Хоманківському лісі, на узліссях. Мезофіт. Спорадично. Корм., харч., бур.

Рід Вех (*Sium* L.)

204. **Вех широколистий** (*S. latifolium* L.). По берегах р. Кобелячок, по периферії заболочених ділянок. Гігрофіт. Зрідка. Ефіроол., отр.

Рід Жабриця (*Seseli* L.)

205. **Жабриця звивиста** (*S. tortuosum* L.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично.

206. **Ж. рівнинна** (*S. campestre* Bess.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.

Рід Кмин (*Carum* L.)

207. **Кмин звичайний** (*C. carvi* L.). На луках. Мезофіт. Спорадично. Харч., лік., ефіроол. Культив.

Рід Миколайчики (*Eryngium* i.)

208. **М. польові** (*E. campestre* L.). На луках, степових схилах. Мезофіт. Часто. Бур., віт., лік., харч.

Рід Морква (*Daucus* L.)

209. **Морква дика** (*D. carota* L.). На справжніх та остепнених луках, степових схилах, галявинах. Мезофіт. Часто. Ефіроол., лік., віт., бур.

Рід Омег (*Oenanthe* L.)

210. **Омег водяний** (*O. aquatica* (L.) Poir.). По берегах р. Кобелячок, на мілководдях замкнутих водойм. Гігрофіт. Спорадично. Віт., отр., віт., дек.

Рід Пастернак (*Pastinaca* L.)

211 **Пастернак дикий** (*P. sylvestris* Mill.). На луках, узліссях. Мезофіт. Спорадично. Бур., лік., ефіроол.

Рід Різак (*Falcaria* Fabr.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							112
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

212. **Різак звичайний** (*F. vulgaris* Bernh.). На степових схилах, заплавлених і остепнених луках. На верхівках схилів масово. Мезоксерофіт. Часто. Мед., лік., харч., бур.
Рід Ториліс (*Torilis* Adans.)
213. **Ториліс японський** (*T. japonica* (Houtt.) DC). На схилах, під чагарниками. Ксеромезофіт. Спорадично.
Рід Тринія (*Trinia* Hoffm.)
214. **Тринія багатостеблова** (*T. multicaulis* Schischk.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.
215. * **Т. Китайбея** (*T. kitaibelii* Bieb.). На степових схилах центральної частини заказника попід чагарниками. Ксеромезофіт. Дуже рідко.
Рід Яглиця А. (*Aegorodium* L.)
216. **Яглиця звичайна** (*A. podagraria* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі. Мезофіт. Часто. Харч., мед., корм., лік.
Порядок Бруслиноцвіті (*Celastrales*)
Родина Бруслинові (*Celastraceae*)
Рід Бруслина (*Euonymus* L.)
217. **Бруслина бородавчаста** (*E. verrucosa* Scop.). На схилах, по чагарниках, у Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично.
218. **Б. європейська** (*E. europaea* L.). На схилах під чагарниками глоду, у Свердловському лісі. Мезофіт. Спорадично. Дек., лік.

Порядок Жостероцвіті (*Rhamnales*)

Родина Жостерові (*Rhamnaceae*)

Рід Жостір (*Rhamnus* L.)

219. **Жостір проносний** (*R. cathartica* L.). У Хоманьківському лісі, на узліссях, на степових схилах. Мезофіт. Спорадично. Мед., віт., фарб., жирол., дуб., лік.

Порядок Санталоцвіті (*Santalales*)

Родина Санталові (*Santalaceae*)

Рід Льонолісник (*Thesium* L.)

220. **Льонолісник льонолистий** (*T. linophyllum* L.). На степових схилах, остепнених луках. Мезоксерофіт. Спорадично.

Порядок Маслиноцвіті (*Oleales*)

Родина Маслинові (*Oleales*)

Рід Ясен (*Fraxinus* L.)

221. **Ясен звичайний** (*F. excelsior* L.). У нагірній діброві, Хоманьківському лісі, на схилах. Часто. Мезофіт. Мед., віт., лік., дуб., дек.

Порядок Маслиноцвіті (*Elaeagnales*)

Родина Маслинові (*Elaeagnaceae*)

Рід Маслинка, лох (*Elaeagnus* L.)

222. **Маслинка вузьколиста** (*E. angustifolia* L.). На степових схилах. Мезофіт. Спорадично. Батьк. – Середземномор'я. Дек., дуб., мед., харч.

Порядок Черсакоцвіті (*Dipsacales*)

Родина Жимолостеві (*Caprifoliaceae*)

Рід Жимолость (*Lonicera* L.)

223. **Жимолость татарська** (*L. caprifolia* L.). На узліссі Хоманьківському лісу як здичавіле. Ксеромезофіт. Зрідка. Батьк. – Середземномор'я. Дек., лік., мед.

Рід Бузина (*Sambucus* L.)

224. **Бузина чорна** (*S. nigra* L.). На схилах, луках, у Хоманьківському лісі, в колишньому кар'єрі. Мезофіт. Спорадично. Дек., лік., харч., техн.

Родина Адоксові (*Adoxaceae*)

Рід Адокса (*Adoxa* L.)

225. **Адокса мускусна** (*A. moschatellina* L.). У широколистяних лісах. Мезофіт. Зрідка.

Родина Валеріанові (*Valerianaceae*)

Рід Валеріана (*Valeriana* L.)

226. ***Валеріана бульбиста** (*V. tuberosa* L.). На верхівці незалісненого схилу в центральній частині заказника. Ксеромезофіт. Дуже рідко.

227. **В. пагононосна** (*V. stolonifera* Czern.). У нижній частині схилу північно-західної частини під чагарниками. Мезофіт. Спорадично.

Рід Мласкавець (*Valerianella* Mill.)

228. **Мласкавець віночковий** (*V. coronata* (L.) DC.). На остепнених луках. Ксеромезофіт. Зрідка.

Родина Черсакові (*Dipsacaceae*)

Рід Сverbіжниця (*Knautia* L.)

229. **Сverbіжниця польова** (*K. arvensis* (L.) Coult.). На луках, по узліссях та степових схилах. Мезофіт. Часто. Мед., лік., дек.

Рід Скабіоза (*Scabiosa* L.)

230. **Скабіоза блідо-жовта** (*S. ochroleuca* L.). На степових схилах, луках. Мезоксерофіт. Спорадично.

Порядок Тирличецвіті (*Gentianales*)

Родина Барвінкові (*Aprocynaceae*)

Рід Барвінок (*Vinca* L.)

231. ***Барвінок трав'янистий** (*V. herbacea* Waldst. et Kit.). На степових схилах північно-східної експозиції. Зрідка.

Родина Ластівневі (*Asclepiadaceae*)

Рід Ластовень (*Vincetoxicum* N. M. Wolf)

232. **Ластовень лікарський** (*V. hirundinaria* Medik.). На степових схилах, узліссях. Мезоксерофіт. Спорадично.

Родина Маренові (*Rubiaceae*)

Рід Маренка (*Asperula* L.)

233. **Маренка рожева** (*A. cynanchica* L.). На степових схилах, правобережних остепнених луках. Ксерофіт. Часто.

Рід Підмаренник (*Galium* L.)

234. **Підмаренник білий** (*G. album* Mill). На степових схилах. Мезофіт. Спорадично.

235. **П. болотний** (*G. palustre* L.). По берегах р. Кобелячок та заболочених ділянках. Гігрофіт. Спорадично.

236. **П. здуплодий** (*G. physocarpum* Ledeb.). На лісових галявинах, узліссях Хоманьківського лісу. Спорадично. Мезофіт.

237. **П. руський** (*G. ruthenicum* Willd.). На степових схилах, остепнених луках. Ксеромезофіт. Спорадично. Часто.

238. **П. справжній** (*G. verum* L.). На степових схилах, луках, узліссях. Мезоксерофіт. Часто.

239. **П. чіпкий** (*G. aragone* L.). У Хоманьківському лісі, на узліссях, на степових схилах по чагарниках. Мезофіт. Звичайно. Бур., лік., харч., техн.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			114

- Родина Березкові (Convolvulaceae)
Рід Березка (Convolvulus L.)
240. **Березка польова** (*C. arvensis* L.). На степових схилах, луках, узліссях. Мезоксерофіт. Часто. Бур., корм., лік., мед., отр.
- Рід Плетуха (Calystegia R. Br.)
241. **Плетуха звичайна** (*C. sepium* (L.) R. Br.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Часто.
- Родина Повитицеві (Cuscutaceae)
Рід Повитиця (Cuscuta L.)
242. **Повитиця чебрецева** (*C. epithymum* (L.) L.). На степових схилах південно-східної експозиції. Паразитиє на деревію майжезвичайному. Ксеромезофіт. Рідко. Лік., отр., бур.
- Родина Шорстколисті (Boraginaceae)
Рід Егоніхон (Aegonychon S.F. Gray)
243. ***Егоніхон фіолетово-голубий** (*Aegonychon purpureo-caeruleum* (L.) Holub.). У травостой Хоманківського лісу. Дуже рідко. Мезофіт. Дек., лік., жиросол., мед.
- Рід Буглосойдес (Buglossoides Moench)
244. **Буглосойдес польовий** (*B. arvensis* (L.) Johnst.). На степових схилах Мезофіт. Часто. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Бур.
- Рід Вошанка (Cerinthe L.)
245. **Вошанка мала** (*C. minor* L.). На степових схилах північно-східної експозиції. Зрідка. Дек., техн., бур.
- Рід Горобейник (Lithospermum L.)
246. **Горобейник лікарський** (*L. officinale* L.). На узліссях, схилах, пагорбах, уздовж доріг. Мезоксерофіт. Спорадично. Мед., жиросол.
- Рід Гостриця (Asperugo L.)
247. **Гостриця лежача** (*A. procumbens* L.). На схилах біля дороги. Мезофіт. Харч., віт., лік.
- Рід Живокіст (Symphytum L.)
248. **Живокіст лікарський** (*S. officinale* L.). На заболочених ділянках р. Кобелячок. Гігрофіт. Зрідка. Лік., харч., мед., отр.
- Рід Липучка (Lappula Moench)
249. **Липучка бородчаста** (*L. barbota* (Bieb.) Guerke). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезоксерофіт. Спорадично. Лік., бур.
250. **Л. розлога** (*L. patula* (Lehm.) Menyharth). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Азіатського походження. Мед., бур.
- Рід Медунка (Pulmonaria L.)
251. **Медунка темна** (*P. obscura* Dumort.). У нагірній діброві, Хоманківському лісі. Мезофіт. Часто. Мед.
- Рід Незабудка (Myosotis L.)
252. **Незабудка дерниста** (*M. caespitosa* K.F. Schulz.). На вологих луках, по берегах водойм, боліт. Гігрофіт.
253. **Н. польова** (*M. arvensis* (L.) Hill). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями, по чагарниках. Мезоксерофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Лік., техн., бур.
- Рід Нонея, куряча сліпота (Nonea Medik.)
254. **Куряча сліпота звичайна** (*N. pulla* (L.) DC.). На степових схилах, луках. Мезоксерофіт. Спорадично. Мед.
255. **К. с. російська** (*N. rossica* Stev.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто. Мед., бур.
- Рід Синяк (Echium L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			115

256. **Синяк звичайний** (*E. vulgare* L.). На степових схилах, луках. Мезоксерофіт. Часто. Мед., віт., жирол.

Рід Чорнокорінь (*Synoglossum* L.)

257. **Чорнокорінь лікарський** (*C. officinale* L.). На степових схилах, по чагарниках. Мезофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморського походження. Бур., лік., мед., отр., жирол.

Порядок Ранникоцвіті (*Scrophulariales*)

Родина Пасльонові (*Solanaceae*)

Рід Повій (*Lycium* L.)

258. **Повій звичайний** (*L. barbarum* L.). На верхівці схилів уздовж дороги. Мезофіт. Зрідка. Адвен. Східноазіатського походження. Мед., віт., дек.

Рід Паслін (*Solanum* L.)

259. **Паслін солодко-гіркий** (*S. dulcamara* L.). По периферії заболочених ділянок р. Кобелячок. Гігрофіт. Спорадично.

260. **П. чорний** (*S. nigrum* L.). У Хоманківському лісі. Мезофіт. Рідко.

Адвен. Батьк. – Півд. Європа. Лік., отр., техн., харч.

Родина Ранникові (*Scrophulariaceae*)

Рід Вероніка (*Veronica* L.)

261. **Вероніка австрійська** (*V. austriaca* L.). На степових схилах. Ксерофіт. Часто.

262. **В. весняна** (*V. verna* L.). На остепнених луках, схилах.

Ксеромезофіт. Часто. Бур.

263. **В. дібровна** (*V. chamaedrys* L.). В нижній частині степових схилів, по чагарниках, у Хоманківському лісі. Мезофіт. Звичайно.

264. **В. колосиста** (*V. spicata* L.). На луках, степових схилах. Мезофіт. Часто.

265. **В. польова** (*V. arvensis* L.). На схилах. Ксеромезофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Лік.

266. **В. рання** (*V. praecox* All.). На трав'янистих схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.

267. **В. сива** (*V. incana* L.). На степових схилах, здебільшого у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.

268. **В. степова** (*V. steppacea* Kotov). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.

269. **В. широколиста** (*V. teucrium* L.). В нижній частині степових схилів, на луках. Мезофіт. Часто.

Рід Дзвінець (*Rhinanthus* L.)

270. **Дзвінець малий** (*R. minor* L.). На заплавах луках. Мезофіт. Часто.

Рід Дивина (*Verbascum* L.)

271. **Дивина австрійська** (*V. austriacum* Schott.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.

272. **Д. борошніста** (*V. lychnitis* L.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично. Бур.

273. **Д. ведмежа** (*V. thapsus* L.). На остепнених луках. Мезоксерофіт. Спорадично. Лік., отр.

274. **Д. густоквіткова** (*V. densiflorum* Bertol.). На схилах, остепнених луках, поміж чагарниками. Мезофіт. Спорадично. Лік.

275. **Д. фіолетова** (*V. phoeniceum* L.). На степових схилах у північній частині заказника. Мезоксерофіт. Часто.

Рід Кравник (*Odontites* Ludw.)

276. **Кравник звичайний** (*O. vulgaris* Moench). На луках та степових схилах. Мезофіт. Часто.

Рід Льонок (*Linaria* Mill.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			116

277. **Льоник дроколистий** (*L. genistifolia* (L.) Mill). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.
278. **Л. звичайний** (*L. vulgaris* Mill). На луках, степових схилах. Мезофіт. Часто. Лік., отр., дек., техн., бур.
Рід Ортанта (*Orthanthia* (Benth.) A. Kerner)
279. **Ортанта жовта** (*O. lutea* (L.) A. Kerner ex Wettst.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично.
Рід Очанка (*Euphrasia* L.)
280. **Очанка стиснута** (*E. stricta* D. Wolff ex J. F. Lehm.). На остепнених луках правого берега р. Кобелячок. Мезоксерофіт. Часто.
Рід Перестріч (*Melampyrum* L.)
281. **Перестріч лучний** (*M. pratense* L.). На лісових галявинах у Хоманьківському лісі. Зрідка. Мезофіт.
282. **П. сріблястий** (*M. argyrocomum* Fisch, ex K. Pol.). На узліссях, схилах. Мезофіт.
Рід Ранник (*Scrophularia* L.)
283. **Ранник вузлуватий** (*S. nodosa* L.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Зрідка. Мед., отр.
Родина Вовчкові (*Orobanchaceae*)
Рід Вовчок, заразиха (*Orobanche* L.)
284. **Вовчок білий** (*O. alba* Steph.). На степових схилах у верхній та середній їх частинах. Ксерофіт. Спорадично.
285. **Вовчок синюватий** (*O. coerulescens* Steph.). На степових схилах у північній частині заказника. Ксерофіт. Зрідка.
Родина Пухирникові (*Lentibulariaceae*)
Рід Пухирник (*Utricularia* L.)
286. ***Пухирник звичайний** (*Utricularia vulgaris* L.). На мілководях р. Кобечок. Співдомінує у складі угруповань водних макрофітів. Спорадично.
Родина Подорожникові (*Plantaginaceae*)
Рід Подорожник (*Plantago* L.)
287. **Подорожник великий** (*P. major* L.). На узліссях. Мезофіт. Спорадично. Лік. Культив.
288. **П. Корнута** (*P. cornuti* Gouan). На солонцюватих луках по периферії заболоченої ділянки р. Кобелячок утворює суцільні зарості. Мезоксерофіт. Спорадично.
289. **П. ланцетолистий** (*P. lanceolata* L.). На луках, степових схилах. Мезоксерофіт. Часто. Лік., бур. Культив.
290. **П. середній** (*P. media* L.). На остепнених луках, схилах. Мезоксерофіт. Часто. Лік. Бур.
291. **П. солончаковий** (*P. salsa* Pall.). На засолених місцях заплави р. Кобелячок. Спорадично. Мезоксерофіт.
292. **П. степовий** (*P. urvillei* Opiz. (*P. stepposa* Kurgian.)). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.
Порядок Губоцвіті (*Lamiales*)
Родина Губоцвіті (*Lamiaceae*)
Рід Буквиця (*Betonica* L.)
293. **Буквиця лікарська** (*B. officinalis* L.). На степових схилах, по чагарниках. Мезофіт. Спорадично.
Рід Вовконіг (*Lycopus* L.)
294. **Вовконіг високий** (*L. exaltatus* L.). По берегах р. Кобелячок, на заплавах та на заболочених ділянках. Спорадично. Гігрофіт.
295. **В. європейський** (*L. europaeus* L.). На заплавах р. Кобелячок. Мезофіт. Спорадично.
Рід Глуха кропива (*Lamium* L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			117

296. **Глуха кропива пурпурова** (*L. purpureum* L.). У Хоманківському лісі, на степових схилах по чагарниках. Мезофіт. Часто. Адвсп. Середземноморського походження. Корм., лік., мед., бур.
Рід Горлянка (*Ajuga* L.)
297. **Горлянка женецька** (*A. genevensis* L.). На луках. Мезофіт. Спорадично.
298. **Г. хіоська** (*A. chia* Schreb.). На степових схилах. Мезоксерофіт.
Спорадично. Дек.
Рід Залізник (*Phlomis* L.)
299. **Залізник бульбистий** (*P. tuberosa* L.). На степових схилах, узліссях. Мезоксерофіт.
Спорадично.
300. **З. колючий** (*P. pungens* Willd.). На степових схилах південно-східної та південної експозиції. Ксерофіт. Спорадично.
Рід Материнка (*Origanum* L.)
301. **Материнка звичайна** (*O. vulgare* L.). На степових схилах, по чагарниках, масово. Ксеромезофіт. Часто. Лік., ефіроол. Культив.
Рід М'ята (*Mentha* L.)
302. **М'ята водяна** (*M. aquatica* L.). У прибережно-водних смугах на заболочених ділянках. Зрідка. Дек., ефіроол., водоох.
Рід М'яточник (*Ballota* L.)
303. **М'яточник бур'яновий** (*B. ruderalis* Sw.). На степових схилах, під чагарниками, у Хоманківському лісі, на узліссях. Мезофіт. Часто.
Рід Розхідник (*Glechoma* L.)
304. **Розхідник звичайний** (*G. hederacea* L.). У Хоманківському лісі, на узліссях, луках та в нижній частині степових схилів. Мезофіт. Часто. Мед., віт., лік., харч., техн., отр., ефіроол.
305. **Р. шорсткий** (*G. hirsuta* Waldst. et Kit.). У нагірній діброві, Хоманківському лісі. Мезофіт. Спорадично.
Рід Самосил (*Teucrium* L.)
306. **Самосил гайовий** (*T. chamaedrys* L.). На степових схилах по чагарниках. Мезоксерофіт. Часто.
307. **С. часниковий** (*T. scordium* L.). На луках, по берегах водойм. Гігрофіт.
Спорадично.
Рід Собача кропива (*Leonurus* L.)
308. **Собача кропива звичайна** (*L. cardiaca* L. s. l. (*L. quinquelobatus* Gilib. nom. illegit.)). На луках, в нижній частині степових схилів, під чагарниками. Мезофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Дуб., лік., мед. Культив.
Рід Суховершки (*Prunella* L.)
309. **Суховершки звичайні** (*P. vulgaris* L.). У нижніх частинах степових схилів та заплавах луках. Мезофіт. Спорадично. Лік., корм.
Рід Чебрець (*Thymus* L.)
310. **Чебрець Маршаллів** (*T. marschallianus* Willd.). На степових схилах, переважно у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично. Лік., ефіроол. Культив.
Рід Чистець (*Stachys* L.)
311. **Чистець болотний** (*S. palustris* L.). На заболочених ділянках, по берегах річки. Гігрофіт. Спорадично. Мед., харч., техн., отр.
312. **Ч. германський** (*S. germanica* L.). У нижній частині схилу південної частини заказника. Мезофіт. Дуже рідко. Дек.
313. **Ч. лісовий** (*S. sylvatica* L.). У Хоманківському лісі, на степових схилах по чагарниках. Мезофіт. Зрідка. Мед.
314. **Ч. трансільванський** (*S. transsilvanica* Schur.). На степових схилах, остепнених луках. Мезоксерофіт. Часто.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			118

- Рід Шавлія (*Salvia* L.)
 315. **Шавлія кільчаста** (*S. verticillata* L.). На степових схилах під чагарниками. Мезоксерофіт. Зрідка. Мед.
316. **Ш. поникла** (*S. nutans* L.). На степових схилах східної та південної експозиції. Ксеромезофіт. Часто. Дек., лік.
317. **Ш. степова** (*S. stepposa* Shost.). На степових схилах, суходільних луках. Мезоксерофіт. Часто.
- Рід Шандра (*Marrubium* L.)
 318. **Шандра рання** (*M. praesox* Janka). На степових схилах південної експозиції. Мезоксерофіт. Спорадично. Мед.
- Рід Шоломниця (*Scutellaria* L.)
 319. **Шоломниця звичайна** (*S. galericulata* L.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт.
- Рід Щебрушка (*Asinos* Mill.)
 320. **Щебрушка польова** (*A. arvensis* (Lam.) Dandy). На степових схилах, узліссях. Мезоксерофіт. Часто. Бур.
- Порядок Дзвоникоцвіті (*Campanulaceae*)
 Родина Дзвоникові (*Campanulaceae*)
 Рід Азинеума (*Asyneuma* Griseb. et Schenk)
 321. ***Азинеума сірувата** (*A. canescens* (Waldst. et Kit.). Griseb. et Schenk). На степових схилах, здебільшого у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.
- Рід Дзвоники (*Campanula* L.)
 322. **Дзвоники ріпчасті** (*C. rapunculus* L.). На степових схилах, переважно у нижній частині. Мезофіт. Спорадично. Дек., лік., меді, харч.
323. **Д. ріпчасті** (*C. rapunculoides* L.). На степових схилах, у Свердловському лісі на галявинах та узліссях. Спорадично. Дек., лік., мед.
324. **Д. скупчені** (*C. glomerata* L.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Зрідка.
325. **Д. сибірські** (*C. sibirica* L.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично.
326. **Д. кропиволисті** (*C. trachelium* L.). У Свердловському лісі. Мезофіт. Зрідка. Дек., харч.
- Порядок Айстроцвіті (*Asterales*)
 Родина Айстрові, Складноцвіті (*Asteraceae* (*Compositae*))
 Рід Амброзія (*Ambrosia* L.)
 327. **Амброзія полинолиста** (*A. artemisiifolia* L.). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Бур. Адвен. Батьк. – Півн. Америка. Бур.
- Рід Блошниця (*Pulicaria* Gaertn.)
 328. **Блошниця звичайна** (*P. vulgaris* Gaertn.). По берегах річки. Гігрофіт. Лік. Спорадично.
- Рід Будяк (*Carduus* L.)
 329. **Будяк кучерявий** (*C. crispus* L.). На степових схилах, луках. Мезофіт. Спорадично. Мед., харч., лік.
330. **Б. пониклий** (*C. nutans* L.). На степових схилах. Мезофіт. Зрідка. Адвен. Середземноморського походження. Бур., мед., харч.
- Рід Волошка (*Centaurea* L.)
 331. **Волошка дрібноцвіта** (*C. micranthos* S. G. Gmel. ex Hayek.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.
332. **В. лучна** (*C. jacea* L.). На луках, при основі схилів. Мезофіт. Часто. Дек., мед., віт.
333. **В. несправжньо плямиста** (*C. pseudomaculosa* Dobrocz.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.
334. **В. несправжньо шкіряста** (*C. pseudocoriacea* Dobrocz.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто

335. **В. синя** (*C. cyanus* L.). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Зрідка. Адвен. Серед-земноморського походження. Бур., мед., лік., дек. Культив.
336. **В. скабіозовидна** (*C. scabiosa* L.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто. Дек.
337. ***В. східна** (*C. orientalis* L.). На степових схилах, переважно у верхній частині. Ксерофіт. Зрідка. Дек., мед.
Рід Гіркуша (*Picris* L.)
338. **Гіркуша нечуйвітрова** (*P. hieracioides* L.). На схилах, луках. Мезофіт. Спорадично. Бур.
Рід Головатень (*Echinops* L.)
339. **Головатень руський** (*E. ritro* L.). На степових схилах, переважно у нижній частині, на узліссях, лісових галявинах. Ксеромезофіт. Зрідка. Дек., лік., мед., отр.
Рід Деревій (*Achillea* L.)
340. **Деревій благородний** (*A. nobilis* L.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично. Корм., лік., ефіроол.
341. **Д. заплавний** (*A. inundata* Kondr.). На заплавних луках та заболочених ділянках. Мезофіт. Спорадично.
342. **Д. майжезвичайний** (*A. submilefolium* Klokov et Krytzka). На степових схилах, луках. Мезофіт. Часто. Лік., мед. Культив.
Рід Жовтозілля (*Senecio* L.)
343. **Жовтозілля весняне** (*S. vernalis* Waldst.). На остепнених луках, схилах. Мезофіт. Спорадично. Бур., корм., лік., фарб.
344. **Ж. еруколист** (*S. erucifolius* L.). На степових схилах, остепнених луках. Мезоксерофіт. Спорадично.
345. **Ж. звичайне** (*S. vulgaris* L.). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Адвен. Батьк. – Азія. Бур., лік., техн.
346. **Ж. Якова** (*S. jacobaea* L.). На степових схилах, луках. Мезоксерофіт. Спорадично. Отр., мед., лік., техн.
Рід Злинка (*Erigeron* L.)
347. **Злинка гостра** (*E. acris* L.). На схилах, остепнених луках. Ксеромезофіт. Спорадично. Бур., лік.
Рід Коніза (*Conyza* L.)
348. **Злинка канадська** (*Conyza. canadensis* (L.) Cronq.). На схилах, остепнених луках, рудеральних місцях, ділянках, що межують із закрайками полів. Ксеромезофіт. Спорадично. Адвент. Батьк. – Півн. Америка. Звичайно. Корм., віт., лік., бур.
Рід Козельці (*Tragopogon* L.)
349. **Козельці великі** (*T. major* Jacq.). На степових схилах, луках. Ксеромезофіт. Спорадично.
Рід Кринітарія (*Crinitaria* Cass.)
350. **Кринітарія звичайна** (*C. linosyris* (L.) Less.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично.
Рід Кульбаба (*Taraxacum* Wigg.)
351. **Кульбаба лікарська** (*T. officinale* Webb. ex Wigg.). На луках. Мезофіт. Спорадично. Лік., віт., харч., мед.
352. **К. пізня** (*T. serotinum* (Waldst. et Kit.) Poir.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.
Рід Латук (*Lactuca* L.)
353. **Латук дикий, л. компасний** (*L. serriola* Torner). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями, на луках.

Мезофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Бур., лік., отр., корм.

Рід Лопух (*Arctium* L.)

354. **Л. справжній** (*A. lappa* L.). У Хоманьківському лісі, на узліссях, луках. Мезофіт. Спорадично. Бур., лік., мед., харч.

Рід Маруна (*Pyrethrum* Zinn)

355. **Маруна щиткова** (*P. corymbosum* (L.) Scop.). На схилах північно-східної експозиції між чагарниками, на узліссях, лісових галявинах. Мезофіт. Зрідка.

Рід Нечуйвітер (*Hieracium* L.)

356. **Нечуйвітер волохатенький** (*H. pilosella* L.). На верхівках степових схилів. Ксерофіт. Зрідка.

357. **Н. напівзонтичний** (*H. cymosum* L.). На степових схилах. Ксеро-мезрофіт. Часто.

358. **Н. отруйний** (*H. virosum* Pall.). На степових схилах: Ксерофіт. Спорадично. Лік.

Рід Оман (*Inula* L.)

359. **Оман британський** (*I. britannica* L.). На заплавах луках. Мезофіт.

Спорадично. Лік., мед., корм.

360. ***О. високий** (*I. helenium* L.). На болотах попід річкою, по узлісся Хоманьківського лісу. Спорадично. Гігрофіт.

361. **О. німецький** (*I. germanica* L.). На галявині Хоманьківського лісу. Зрідка.

Мезоксерофіт. Дек., лік.

Рід Осот (*Cirsium* Mill.)

362. **Осот болотний** (*C. palustre* (L.) Scop.). На вологих луках. Гігрофіт. Спорадично.

263. **О. городній** (*C. oleraceum* (L.) Scop.). На заплавах луках та по берегах р.

Кобелячок. Гігрофіт. Звичайно.

364. **О. звичайний** (*C. vulgare* (Savi) Ten.). На засмічених місцях. Звичайно. Корм., харч., мед., бур.

365. **О. їстівний** (*C. esculentum* (Siev.) C. A. Mey.). На солончакових луках. Мезофіт. Зрідка.

366. **О. польовий** (*C. arvense* (L.) Scop.). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Мед., отр., бур.

367. **О. сірий** (*C. canum* (L.) All.). На засолених луках. Мезофіт. Спорадично.

Рід Пижмо (*Tanacetum* L.)

368. **Пижмо звичайне** (*T. vulgare* L.). На степових схилах, переважно у нижній частині, на луках, на рудеральних ділянках, біля колишнього кар'єру. Мезофіт. Спорадично. Лік., ефіроол., дуб. Культив.

Рід Полин (*Artemisia* L.)

369. **Полин австрійський** (*A. austriaca* Jacq.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Часто. Ефіроол., мед., лік., бур.

370. **П. гіркий** (*A. absinthium* L.). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями, на луках. Мезофіт. Спорадично. Бур., лік., ефіроол., віт. Адвен. Ірано-туранського походження.

371. **П. звичайний** (*A. vulgaris* L.). На забур'янених схилах при дорозі. Мезофіт. Спорадично. Бур., лік., фарб., ефіроол.

Рід Любочки (*Leontodon* L.)

372. **Любочки осінні** (*L. autumnalis* L.). На заплавах луках. Мезофіт. Спорадично. Бур.

Рід Празелень (*Lapsana* L.)

373. **Празелень звичайний** (*L. communis* L.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Часто. Мед., бур.

Рід Серпій (*Serratula* L.)

374. **Серпій різнолистий** (*S. heterophylla* (L.) Desf.). На степових схилах утворює куртини. Спорадично. Мезоксерофіт.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			121

- Рід Скерета (*Crepis* L.)
 375. **Скерета покрівельна** (*C. tectorum* L.). На степових схилах. Мезофіт. Спорадично. Лік., мед.
- Рід Скорзонера (*Scorzonera* L.)
 376. **Скорзонера дрібноквіткова** (*S. parviflora* Jacq.). На солончакових луках. Мезофіт. Спорадично.
- Рід Солонечник (*Galatella* Cass.)
 377. **Солонечник естрагоновидний** (*G. dracunculoides* (Lam.) Nees). На степових схилах, галявинах у Хоманьківському лісі. Зрідка. Ксерофіт.
- Рід Татарник (*Oporordum* L.)
 378. **Татарник звичайний** (*O. acanthium* L.). На забур'яненних ділянках у верхній частині схилів. Мезофіт. Зрідка. Адвен. Середземноморського походження. Мед., лік., харч., техн., бур.
- Рід Тромсдорфія (*Trommsdorfia* Bernh. (Achyrophorus Adans.)
 379. **Тромсдорфія плямиста** (*T. rnaulata* (L.) Bernh.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.
- Рід Хондрила (*Chondrilla* L.)
 380. **Хондрила ситникова** (*Ch. juncea* L.). На степових схилах. Ксерофіт. Зрідка. Харч., віт.
- Рід Цикорій (*Cichorium* L.)
 381. **Цикорій дикий** (*C. intybus* L.). На луках, місцями домінує, при основі схилів. Мезофіт. Часто. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження. Лік., харч., віт., корм., мед.
- Рід Цмин (*Helichrysum* Mill.)
 382. **Цмин пісковий** (*H. arenarium* (L.) Moench.). На степових схилах, остепнених луках. Ксерофіт. Часто. Дек., лік. Культив.
- Рід Черета (*Bidens* L.)
 383. **Черета трироздільна** (*B. tripartita* L.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Спорадично. Бур., лік., віт., фарб. Культив.
- Рід Юринія (*Jurinea* Cass.)
 384. ***Юринія багатоквіткова** (*J. multiflora* (L.) B. Fedtsch.). Єдиний локалітет у верхній частині степового схилу південно-східної експозиції. Ксерофіт. Дуже рідко.
385. **Ю. верболиста** (*J. salicifolia* Grun.). На степових схилах. Ксерофіт.
386. **Ю. павутиниста** (*J. arachnoidea* Bunge). На степових схилах, переважно у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.

- Клас Однодольні (Liliopsida)
 Порядок Частухоцвіті (Alismatales)
 Родина Сусакові (Butomaceae)
 Р і д Сусак (*Butomus* L.)
 387. **Сусак зонтичний** (*B. umbellatus* L.). По берегах р. Кобелячок, на заболочених ділянках. Гігрофіт. Зрідка. Корм., дек., лік., техн., мед., харч.
- Родина Частухові (Alismataceae)
 Рід Частуха (*Alisma* L.)
 388. **Частуха подорожникова** (*A. plantago-aquatica* L.). На мілководдях р. Кобелячок, заболочених ділянках. Гігрофіт. Зрідка. Корм., дек., харч., лік.

- Порядок Жабурникоцвіті (Hydrocharitales)
 Родина Жабурникові (Hydrocharitaceae)
 Рід Жабурник (*Hydrocharis* L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			122

389. **Жабурник звичайний** (*H. morsus-ranae* L.). У р. Кобелячок. Гідрофіт. Часто. Звичайно. Корм., лік., дек., водоох.

Порядок Наядоцвіті (Najadales)

Родина Тризубцеві (Juncaginaceae)

Рід Тризубець (*Triglochin* L.)

390. **Т. морський** (*T. maritimum* L.). На солонцюватих вологих луках. Гідрофіт. Спорадично.

Порядок Рдесникові (Potamogetonaceae)

Рід Рдесник (*Potamogeton* L.)

391. **Рдесник гребінчастий** (*P. pectinatus* L.). У водоймах. Гідатофіт. Звичайно. Корм., дек., водоох.

392. **Рдесник пронизанолистий** (*P. perfoliatus* L.). В умовах проточної й стоячої води в р. Кобелячок. Гідатофіт. Звичайно. Корм., тех., дек., водоох., екол. (природний біофільтр).

Порядок Лілієцвіті (Liliales)

Родина Лілійні (Liliaceae)

Рід Белевалія (*Bellevalia* Lapeyr.)

393. ***Белевалія сарматська** (*B. sarmatica* (Pall. ex Georgi) Woronow). На степових схилах південно-східної та східної експозиції на сильно-змитих чорноземах. Ксерофіт. Зрідка.

Рід Брандушка (*Bulbocodium* L.)

394. ****Брандушка різнокольорова** (*B. versicolor* (Ker-Gawl.) Spreng.). На степових схилах, переважно північно-східної експозиції. Мезоксерофіт. Спорадично. Дек.

Рід Гадюча цибулька (*Muscari* Mill.)

395. ***Гадюча цибулька занедбана** (*M. neglectum* Guss.). На степових схилах південної, південно-східної та східної експозиції, переважно в середній частині схилів. Часто. Мезофіт; Дек.

Рід Гіацинтик (*Hyacinthella* Schur)

396. ***Гіацинтик блідий** (*H. leucophaea* (C. Koch) Schur). На степових схилах, масово – на верхівках, по всій території – розсіяно. Ксеромезофіт. Часто.

Рід Зірочки (*Gagea* Salisb.)

397. **Зірочки жовті** (*G. lutea* (L.) Ker-Gawl.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично.

398. **З. малі** (*G. minima* (L.) Ker-Gawl.). На схилах, по чагарниках, на узліссі. Ксеромезофіт. Зрідка.

399. **З. низенькі** (*G. pusilla* (F.W. Schmidt) Schult. et Schult. fil.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Спорадично.

400. **З. українські** (*G. ucrainica* Klok.). На степових схилах. Ксеромезофіт. Спорадично

Рід Конвалія (*Convallaria* L.)

401. ***Конвалія звичайна** (*C. majalis* L.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Зрідка. Дек., лік. Культив.

Рід Купина (*Polygonatum* Mili.)

402. **Купина багатоквіткова** (*P. multiflorum* (L.) Ali). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Спорадично. Часто.

Рід Проліска (*Scilla* L.)

403. ***Проліска сибірська** (*S. siberica* Haw.). У середній частині степових схилів північно-східної експозиції серед чагарників та в Хоманьківському лісі. Мезофіт. Часто.

Рід Рябчик (*Fritillaria* L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							123
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

404. ****Рябчик руський** (*F. ruthenica* Wikstr.). У середній частині схилів по розріджених чагарникових заростях. Мезофіт. Зрідка.
Рід Рястка (*Ornithogalum* L.)
405. ****Рястка Буше** (*O. boucheanum* (Kunth) Aschers.). При основі схилів південно-східної та північно-східної експозиції, в Хоманьківському лісі масово. Мезогігрофіт. Спорадично.
406. **Р. Фішера** (*O. fischerianum* Krasch.). На степових схилах. Мезофіт. Зрідка.
Рід Тюльпан (*Tulipa* L.)
407. ****Тюльпан дібровний** (*T. quercetorum* Klok. et Zoz). На схилах серед чагарників, на галявинах, на узліссі Хоманьківського лісу. Мезофіт. Спорадично.
Родина Цибулеві (*Alliaceae*)
Рід Цибуля (*Allium* L.)
408. **Цибуля Вальдштейна** (*A. waldsteinii* G. Don. fil.). На степових схилах. Ксерофіт. Спорадично. Корм., харч.
409. **Ц. жовтіюча** (*A. flavescens* Bess.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Зрідка.
410. **Ц. круглоголова** (*A. sphaerocephalon* L.). На степових схилах, по чагарниках. Мезоксерофіт. Спорадично.
411. **Ц. оманна** (*A. deeiensis* Fisch. ex Schult. et Schult. Fil.). На трав'янистих схилах. Ксеромезофіт. Зрідка.
412. **Ц. Пачоського** (*A. paczoskianum* Turcz.). На степових схилах. Мезофіт. Спорадично.
413. **Ц. часникова** (*A. scorodoprasum* L.). На степових схилах, на остпнених луках. Ксерофіт. Спорадично.
Родина Холодкові (*Asparagaceae*)
Рід Холодок (*Asparagus* L.)
414. **Холодок багатolistий** (*A. polyphyllus* Stev.). На степових схилах, узліссях. Ксерофіт. Зрідка.
- Порядок Півникоцвіті (*Iridaceae*)
Родина Півників (*Iridaceae*)
Рід Півники (*Iris* L.)
415. **Півники болотні** (*I. pseudacorus* L.). На болотистих луках, по берегах річки. Гігрофіт. Зрідка. Дек., лік., дуб., корм.
416. ***П. карликові** (*I. pumila* L.) На степових схилах переважно у верхній частині схилів південно-східної експозиції. Ксерофіт. Зрідка. Дек.
Рід Шафран (*Crocus* L.)
417. ****Шафран сітчастий** (*C. reticulatus* Stev. ex Adam). Ксеромезофіт. На степових схилах у верхній та середній частинах південно-східної, рідше північно-східної експозицій. Спорадично. Дек.
- Порядок Зозулинцевіті (*Orchidaceae*)
Родина Зозулинцеві (*Orchidaceae*)
Рід Зозулинець (*Orchis* L.)
418. ****Зозулинець болотний** (*O. palustris* Jacq.). На заплавних луках р. Кобелячок.
Порядок Ситникоцвіті (*Juncaceae*)
Родина Ситникові (*Juncaceae*)
Рід Ситник (*Juncus* L.)
419. **Ситник Жерарда** (*J. gerardii* Loisel). На заплавних луках. Мезофіт. Спорадично.
Рід Ожика (*Luzula* DC.)

420. **Ожика багатоквіткова** (*L. multiflora* (Ehrh.) Lej.). На луках, у лісах. Мезофіт. Спорадично.

Порядок Осокоцвіті (Cyperales)

Родина Осокові (Cyperaceae)

Рід Бульбокомиш (*Bolboschoenus* (Aschers.) Palla)

421. **Бульбокомиш морський** (*B. maritimus* (L.) Palla). На заболочених ділянках.

Гігрофіт. Спорадично. Корм.

Рід Куга (*Scirpus* L.)

422. **Куга озерна** (*S. lacustris* (L.) Palla). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Часто.

Корм., техн., водоох.

Рід Осока (*Carex* L.)

423. **Осока волосиста** (*C. pilosa* Scop.). У Хоманьківському лісі. Спорадично. Мезофіт.

424. **О. гостра** (*C. acuta* L.). По периферії заболочених ділянок. Гігрофіт. Звичайно.

Корм., техн., водоох.

425. **О. лисяча** (*C. vulpina* L.). По берегах р. Кобелячок, на заплавах луках.

Спорадично. Корм. Гігрофіт.

426. **О. побережна** (*C. riparia* Curt.). На заболочених ділянках навколо р. Кобелячок.

Гігрофіт. Часто. Корм., техн., водоох.

427. **О. рання** (*C. praecox* Schreb.). На степових схилах. Мезоксерофіт. Часто.

428. **О. чорна** (*C. nigra* (L.) Reichard). На вологих луках, по берегах р. Кобелячок.

Гігрофіт. Спорадично.

429. **О. шершава** (*C. hirta* L.). На луках. Гігрофіт. Спорадично.

Рід Ситняг (*Eleocharis* R. Br.)

430. **Ситняг однолусковий** (*E. uniglumis* (Link) Schult). По периферії заболочених ділянок. Гігрофіт. Спорадично.

Порядок Тонконогові (Poales)

Родина Тонконогові (Poaceae)

Рід Бородач (*Bothriochloa* O. Kuntze)

431. **Бородач звичайний** (*B. ischaemum* (L.) Keng). На степових схилах східної експозиції на глинистих ґрунтах. Мезоксерофіт. Зрідка.

Рід Бромус (*Bromus* L.)

432. **Бромус польовий** (*B. arvensis* L.). На луках. Мезофіт. Спорадично.

Адвен. Середземноморського походження.

433. **Б. розчепірений** (*B. squarrosus* L.). На степових схилах.

Ксеромезофіт. Спорадично. Адвен. Середземноморсько-ірано-туранського походження.

Рід Грястиця (*Dactylis* L.)

434. **Грястиця збірна** (*D. glomerata* L.). На луках, схилах, по чагарниках, у Хоманьківському лісі. Ксеромезофіт. Часто.

Рід Егілопс (*Aegilops* L.)

435. ***Егілопс циліндричний** (*A. cylindrica* Host). На межі верхньої частини північно-західних степових схилів із сільськогосподарськими угіддями. Ксеромезофіт. Дуже рідко. Корм.

Рід Житняк (*Agropyron* Gaertn.)

436. **Житняк гребінчастий** (*A. pectinatum* (Bieb.) Beauv.). На степових схилах, переважно у верхній частині. Ксерофіт. Спорадично.

Рід Келерія (*Koeleria* Pers.)

437. **Келерія гребінчаста** (*K. cristata* (L.) Pers.). На степових схилах.

Мезофіт. Спорадично.

Рід Ковила (*Stipa* L.)

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							125
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

438. ****Ковила волосиста** (*S. capillata* L.). На верхівках степових схилів. Утворює куртини різні за площею. Ксерофіт. Часто.
Рід Костриця (*Festuca* L.)
439. **Костриця борозниста** (*F. rupicola* Neuff.). На степових ділянках. Ксерофіт. Часто.
440. **К. валіська** (*F. valesiaca* Gaud.). На степових схилах. Ксерофіт. Часто.
441. **К. лучна** (*F. pratensis* Huds.). На заплавних луках. Мезофіт. Часто.
442. **К. східна** (*F. orientalis* (Hack.) V. Krecz.). На заплавних, остепнених луках. Гігрофіт. Часто.
443. **К. червона** (*F. rubra* L.). На суходільних луках. Ксерофіт. Спорадично.
Рід Куничник (*Calamagrostis* Adans.)
444. **Куничник наземний** (*C. epigeios* (L.) Roth). На луках та степових схилах. Мезофіт. Часто.
Рід Лепешняк (*Glyceria* R. Br.)
445. **Лепешняк великий** (*G. maxima* (C. Hartm.) Holmb.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Спорадично. Корм., харч.
446. **Лепешняк плаваючий** (*G. fluitans* (L.) R.Br.). На заболочених луках, по берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Звичайно. Корм., харч., дек., водоох.
Рід Лисохвіст (*Alorpecurus* L.)
447. **Лисохвіст лучний** (*A. pratensis* L.). На заплавних луках. Мезофіт. Спорадично.
Рід Мишій (*Setaria*)
448. **М. зелений** (*S. viridis* (L.) Beauv.). На забур'янених ділянках біля дороги. Мезофіт. Спорадично. Адвен. Батьк. – Південно-Східна Азія.
Рід Очерет (*Phragmites* Adans.)
449. **Очерет звичайний** (*P. australis* (Cav.) Trin. ex Steud.). По берегах р. Кобелячок утворює монодомінантні угруповання. Гігрофіт. Часто. Корм., техн., харч., лік., водоох.
Рід Очеретянка (*Phalaroides* N. M. Wolf)
450. **Очеретянка звичайна** (*P. arundinacea* (L.) Rausch.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт. Часто.
Рід Пажитниця (*Lolium* L.)
451. **Пажитниця багаторічна** (*L. perenne* L.). На луках та у верхній частині схилів, що межують з сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Дек., корм., бур.
Рід Перлівка (*Melica* L.)
452. ***Перлівка трансільванська** (*M. transilvanica* Schur). При основі тау верхній частині схилу північно-східної експозиції. Мезоксерофіт. Дуже рідко.
Рід Пирій (*Elytrigia* Desv.)
453. **Пирій повзучий** (*E. repens* (L.) Nevski). На луках, степових схилах, на ділянках, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Часто. Бур., лік., харч., корм.
454. **П. середній** (*E. intermedia* (Host) Nevski). На степових схилах. Ксеромезофіт. Часто.
Рід Плоскуха (*Echinochloa* Beauv.)
455. **Плоскуха звичайна** (*E. crusgalli* (L.) Beauv.). У верхній частині схилів, що межують із сільськогосподарськими угіддями. Мезофіт. Спорадично. Адвен. Азіатського походження.
Рід Польовиця (*Agrostis* L.)
456. **Польовиця велетенська** (*A. gigantea* Roth.). На заплавних луках. Мезофіт. Спорадично. Корм.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			126

457. **П. тонка** (*A. tenuis* Sibth.) На заплавлених луках. Мезофіт. Спорадично.
Рід Просянка (*Milium* L.)
458. **Просянка розлога** (*M. effusum* L.). У Хоманьківському лісі.
Мезофіт. Зрідка.
Рід Регнерія (*Roegneria* C. Koch.)
459. **Регнерія собача** (*Roegneria canina* (L.) Nevski). У Хоманьківському лісі. Мезофіт.
Спорадично.
Рід Стоколос (*Bromopsis* (Dumort.) Fourr.)
460. **Стоколос безостий** (*B. inermis* (Leyss.) Holub). На степових схилах. Мезофіт. Часто. Бур.
Рід Тимофіївка (*Phleum* L.)
461. **Тимофіївка лучна** (*P. pratense* L.). На остепнених луках, при основі степових схилів. Мезофіт. Спорадично.
462. **Т. степова** (*P. phleoides* (L.) Karst). На степових схилах. Ксерофіт. Зрідка.
Рід Тонконіг (*Poa* L.)
463. **Тонконіг болотний** (*P. palustris* L.). По периферії заболочених та прибережно-водних смуг. Гідрофіт. Спорадично.
464. **Т. бульбистий** (*P. bulbosa* L.). На степових схилах. Ксерофіт. Часто.
465. **Т. вузьколистий** (*P. angustifolia* L.). На степових схилах та остепнених луках. Мезофіт. Часто.
466. **Т. дібровний** (*P. nemoralis* L.). У Хоманьківському лісі. Мезофіт. Зрідка.
467. **Т. лучний** (*P. pratensis* L.). На заплавлених луках. Мезофіт.
Спорадично.
Рід Трищитинник (*Trisetum* Pers.)
468. **Трищитинник сибірський** (*T. sibiricum* Rupr.). У нижній та середній частині схилів, переважно північно-східної експозиції.
Мезофіт. Спорадично.
Рід Чаполоч (*Hierochloë* R. Br.)
469. **Чаполоч пахуча** (*H. odorata* (L.) Beauv.). У верхній частині степових схилів.
Ксеромезофіт. Спорадично.
- Порядок Ароїдоцвіті (Arales)
Родина Ряскові (Lemnaceae)
Рід Ряска (*Lemna* L.)
470. **Ряска мала** (*L. minor* L.). У р. Кобелячок вкриває водне дзеркало, місцями суцільно. Гідрофіт. Часто. Корм., лік., дек., водоох.
471. **Р. триборозенчаста** (*L. trisulca* L.). В р. Кобелячок вкриває поверхню води біля берегів. Гідрофіт. Часто. Корм., водоох.
Рід Спіродела (*Spirodela* Schleid.)
472. **Спіродела багатокоренева** (*S. polyrrhyza* (L.) Schleid.). У р. Кобелячок. Гідрофіт. Часто. Харч., лік., корм.
- Порядок Рогозоцвіті (Typhales)
Родина Їжачоголівкові (Sparganiaceae)
Рід їжача голівка (*Sparganium* L.)
473. **Їжача голівка пряма** (*S. erectum* L.). На мілководдях по р. Кобелячок. Зрідка.
Гідрофіт. Часто. Корм., техн., лік., водоох
- Родина Рогозові (Typhaceae)
Рід Рогіз (*Typha* L.)
474. **Рогіз вузьколистий** (*T. angustifolia* L.). По берегах р. Кобелячок. Гідрофіт. Часто. Корм., техн., дек., лік., харч., водоох.

475. **Р. Лаксманів** (*T. laxmanii* Leresch.). По берегах р. Кобелячок. Гігрофіт.
Спорадично. Корм., техн., харч., лік., дек., водоох.

476. **Р. широколистий** (*T. latifolia* L.). По берегах р. Кобелячок, на заболочених ділянках. Часто. Корм., техн., харч.

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
							128
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

Додаток Г

Созологічний список флори ботанічного заказника «Драбинівка»

№ з/п	Назва виду	Ценотична група	Основна гігморфа	Созологічний статус			Постійність на території заказника	
				ЄЧС	ЧКУ	ПО		
1	Азинеума сіривата <i>Asyneuma canescens</i> (Waldst. et. Kit.) Griseb. et Schenk	степовий	ксерофіт			+	спорадично	Вразливий понтичний (ПА на пн. межі)
2	Аконіт дібровний <i>Aconitum nemorosum</i> L.	лісовий	мезофіт			+	дуже рідко	Рідкісний понтичний. Сх.-причорном. ендемік
3	Астрагал довголистий <i>Astragalus dolichophyllus</i> Pall.	степовий	ксерофіт			+	дуже рідко	Зникаючий понтично-кавказький (ПА на пн. межі)
4	Астрагал ріжковий <i>Astragalus corniculatus</i> M.Bieb.	степовий	ксерофіт			+	спорадично	Рідкісний півд.-причорно-морський ендемік (ПА на пн. межі)
5	Барвінок травянистий <i>Vinca herbacea</i> Waldst. et Kit.	степовий	Ксерофіт			+	спорадично	Рідкісний європейський степовий
6	Белевалія сарматська <i>Bellevia sarmatica</i> (Pall. ex Georgi) Woronow	степовий	Ксерофіт			+	Зрідка	Вразливий понтичний степовий
7	Брандушка різнокольорова <i>Bulbocodium versicolor</i> (Ker-Gawl.) Spreng.	степовий	Мезоксерофіт		+		спорадично	Рідкісний понтичний степовий (при чорно-морсько-прикаспійський ендемік)
8	Валеріана бульбиста <i>Valeriana tuberosa</i> L.	степовий	Ксерофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний середземно-причорно-морський (ПА на пн. межі)
9	Вишня степова <i>Cerasus fruticosa</i> (Pall.) Woronow.	степовий	Мезоксерофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний європейський степовий
10	Волошка східна <i>Centaurea orientalis</i> L.	степовий	Ксерофіт			+	Зрідка	Рідкісний понтичний степовий (ПА на пн. межі)
11	Гадюча цибулька занедбана <i>Muscari neglectum</i> Cuss. ex Ten.	степовий	Мезоксерофіт			+	Зрідка	Рідкісний європейсько-середземно-морський
12	Гіацинтник блідий <i>Hyacinthella leucophaea</i> (K. Koch.) Schur	степовий	Ксерофіт			+	Спорадично	Рідкісний понтичний. Північно-причорно-морський ендемік
13	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i> L.	степовий	Ксеромезофіт	CITES	+		Зрідка	Рідкісний європейсько-західносибірський степовий
14	Горицвіт волзький <i>Adonis wolgensis</i> Stev.	степовий	Ксерофіт		+		Дуже рідко	Вразливий паннонсько-понтичний (ПА на пн. межі)
15	Гострокільник волосистий <i>Oxytropis pilosa</i> (L.) DC.	степовий	Ксерофіт			+	Спорадично	Рідкісний європейсько-західноазіатський степовий
16	Егілопс циліндричний	степовий	Ксерофіт			+	Дуже рідко	Зникаючий напівпустельний (ПА на пн. межі)
17	Егоніхон фіолетово-голубий <i>Aegonychon coeruleo-purpureum</i> (L.) Holub	лісовий	Ксеромезофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний європейський середземно-морсько-передньо-азіатський (ПА на пн.-сх межі)
18	Зозулинець болотний <i>Orchis palustris</i> L.	лучний	Гірофіт		+		Дуже рідко	Рідкісний європейсько-середземно-морський середньоазіатський (ПА на пн. межі)

19	Ковила волосиста <i>Stipa capillata</i> L.	степовий	Ксерофіт		+		Спорадично	Рідкісний палеарктичний степовий
20	Конвалія звичайна <i>Convallaria majalis</i> L.	степовий	Мезофіт			+	Спорадично	Вразливий європейсько-азіатський палеарктичний
21	Ломиніс цілолистий <i>Clematis integrifolia</i> L.	степовий	Мезоксерофіт			+	Зрідка	Рідкісний понтичний степовий
22	Льон багаторічний <i>Linum perrene</i> L.	степовий	Мезоксерофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний європейсько-середземно-морський
23	Оман високий <i>Inula helenium</i> L.	болотний	Гігрофіт			+	Зрідка	Рідкісний західно-палеарктичний
24	Первоцвіт весняний <i>Primula veris</i> L.	лісовий	Мезофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний неморальний (ПА на пд. межі)
25	Перлівка трансільванська <i>Melica transsilvanica</i> Schur	степовий	Ксерофіт			+		Рідкісний європейсько-західноазіатський степовий
26	Півники карликові <i>Iris pumila</i> L.	степовий	Ксерофіт			+	Зрідка	Рідкісний причорноморсько-каспійський (ПА на пн. межі)
27	Проліска сибірська <i>Iris pumila</i> L.	лісовий	Мезофіт			+	Спорадично	Вразливий європейський неморальний
28	Пухирник звичайний <i>Utricularia vulgaris</i> L.	водний	Гідатофіт			+	Спорадично	Голарктичний
29	Родовик лікарський <i>Sanguisorba officinalis</i> L.	лучний	Мезофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний голарктичний
30	Рябчик руський <i>Fritillaria ruthenica</i> Wikstr.	лісовий	Мезофіт		+		Зрідка	Рідкісний палеарктичний із диз'юнктивним ареалом
31	Рястка Буше <i>Ornithogalum boucheanum</i> (Kunth) Aschers.	лісовий	Мезофіт		+		Зрідка	Рідкісний середземно-морсько-передньоазіатський
32	Тринія Китайбеля <i>Trinia kitaibelii</i> M.Bieb.	степовий	Ксеромезофіт	СЧС		+	Дуже рідко	Рідкісний західно-палеарктичний. Причорноморський ендемік
33	Тюльпан дібровний <i>Tulipa quercetorum</i> Klokov et Zoz	лісовий	Мезофіт		+		Зрідка	Рідкісний понтичний при- чорно-морсько-передкавказький
34	Чина паннонська <i>Lathyrus pannonicus</i> (Jacq.) Carске	степовий	Ксеромезофіт			+	Дуже рідко	Рідкісний європейсько-сибірський степовий
35	Чистець германський <i>Stachys germanica</i> L.	степовий	Ксерофіт			(+)	Дуже рідко	Рідкісний неморальний європейський
36	Шафран сітчастий <i>Crocus reticulatus</i> Steven ex Adam.	степовий	Мезофіт		+		Спорадично	Рідкісний субсередземно-морський понтичний. Причорно-морський ендемік
37	Юринія багатоквіткова <i>Jurinea multiflora</i> (L.) B. Fedtsch.	степовий	Ксерофіт			+	Дуже рідко	Зникаючий понтичний степовий (ПА на пн. межі)

Додаток Д

ПУБЛІКАЦІЯ АВТОРА

Міністерство освіти і науки України

Національна академія наук України

Національний центр «Мала академія наук України»

Національний університет «Полтавська політехніка імені

Юрія Кондратюка»

**«Академічна й університетська
наука: результати та перспективи»**

XVII Міжнародної науково-практичної
конференції

12 – 13 грудня 2024 року

Полтава 2024

					601-мТЗ №3К 11393694	ПЗ	Арк.
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата			

УДК 502.172(477.53-751.4Коб)

ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЛОКАЛЬНОЇ ПРИРОДНО-
ЗАПОВІДНОЇ МЕРЕЖІ КОБЕЛЯЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В
ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Смоляр Н. О., Кузьменко О. А.

*Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
smolarnat@ukr.net*

На реалізацію державної екологічної прийнято Указ Президента України від 30 вересня 2019 року «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», серед яких зазначаються й ті, які спрямовані на запобігання втратам екосистемного та біологічного різноманіття, його відтворення та охорону. Найбільш дієвим механізмом реалізації цих завдань є природозаповідання. Відсоток заповідності конкретної території (природної чи адміністративної) є важливим показником її стану, збереженості природи й екологічної грамотності мешканців. Він вираховується як співвідношення загальної площі всіх природно-заповідних територій та об'єктів території до її загальної площі.

Природно-заповідну мережу Полтавської області станом на 1 січня 2024 року репрезентують 400 об'єктів загальною площею 144180,3613 га, що визначило показник заповідності в 5,01%. У структурі природно-заповідного фонду (ПЗФ) Полтавської області представлені такі категорії: національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники загальнодержавного та місцевого значення, пам'ятки природи загальнодержавного та місцевого значення, ботанічний сад загальнодержавного значення, дендрологічні парки загальнодержавного та місцевого значення, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного та місцевого значення, заповідні урочища. За останні п'ять років природно-заповідний фонд Полтавщини поповнився незначною кількістю об'єктів із незначними площами. Показник заповідності хоча і зріс, однак, несуттєво – із 4,97 (станом на 01.01.2021) до 5,01 (станом на 01.01.2024).

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						133
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Уведення в Україні в 2020 році нового адміністративно-територіального устрою визначило в межах Полтавської області 60 територіальних громад, які знаходяться в чотирьох адміністративних районах – Кременчуцькому, Миргородському, Лубенському та Полтавському.

Проведений аналіз розподілу територій та об'єктів ПЗФ Полтавщини відносно окремих територіальних одиниць виявив, що показник заповідності Полтавської області дещо поступається національному (6,77%) та знаходиться на значно нижчому рівні, ніж європейський. Різниться він і за адміністративними районами й за територіальними громадами [1].

Кобеляцька ТГ є однією з 24 громад у Полтавському районі. Вона займає площу 121860,0 га, а площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в її межах складає 26836,8 га. За показником заповідності (13,80) Кобеляцька ТГ посідає одне з перших місць не тільки в Полтавському районі, а й у Полтавській області. Такий відсоток заповідності в громаді забезпечує функціонуючий регіональний ландшафтний парк «Нижньоворсклянський», що займає значну площу – 23200 га. Його частка в структурі природно-заповідного фонду Кобеляцької ТГ складає 84,4%.

У категоріальному відношенні природно-заповідний фонд Кобеляцької ТГ представляють [2]: регіональний ландшафтний парк – об'єкт природно-заповідного фонду поліфункціонального призначення («Нижньоворсклянський») площею 23200,0 га; вісім заказників загальною площею 3437,4 га (заказники ландшафтні («Лучківський» площею 1620,0 га, «Жукове» – 100,0 га, «Перегонівський» – 150,0 га, «Ревущине» – 616,6 га, «Шарівка» – 254,0 га); заказник ботанічний «Драбинівка» площею 120,2 га; заказники гідрологічні («Глинський» площею 276,6 га, «Ситникове» – 300,0 га); заповідне урочище «Шкурине» площею 200,0 га. Майже всі об'єкти природно-заповідної мережі Кобеляцької ТГ (дев'ять із десяти) мають місцеве значення й тільки ландшафтний заказник «Лучківський» – загальнодержавне.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						134
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Усі природно-заповідні об'єкти Кобеляцької ТГ виконують важливі екологічні, краєзнавчі, рекреаційні та просвітницькі функції. Вони є об'єктами наукової та полігонами екскурсійної та еколого-просвітницької діяльності. Наразі для Кобеляцької ТГ напрацьовано матеріали щодо створення ще ряду об'єктів природно-заповідного фонду, зокрема ландшафтних заказників «Шенгурівський» та «Сухівський» (біотопи яружно-балкових систем зі степовим біорізноманіттям), що є одним із основних завдань і повинно стати важливою стратегічною ціллю Кобеляцької ТГ в контексті її збалансованого розвитку.

Таким чином, природно-заповідна мережа Кобеляцької ТГ наразі за кількісними показниками є недостатньою (10 об'єктів), однак за рахунок території регіонального ландшафтного парку «Нижньоворсклянський» репрезентує один із найвищих у Полтавській області показник заповідності (13,80). Водночас, вона потребує оптимізації й розширення категоріальності для покращення якісних характеристик і забезпечення охороною вцілілого в умовах екстенсивного господарювання типового та раритетного біорізноманіття.

Література:

1. Голік Ю. С., Смоляр Н. О., Чепурко Ю. В. Новий адміністративно-територіальний устрій Полтавської області та розподіл територій і об'єктів природно-заповідного фонду // Екологія. Довкілля. Енергозбереження», присвяченої 203-річчю Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» : Зб. мат. II Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, НУПП, 2-3 грудня 2021 р. Полтава : Астроя 2021. С.112–115.
2. Природно-заповідний фонд Полтавської області : Реєстр-довідник / автор і упорядник Н.О. Смоляр. Полтава : ШвидкоДРУК, 2014. 149 с.

					601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ	Арк.
						135
Змн.	Арк.	№ докум.	Підпис	Дата		

Національний університет
"Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"
Навчально-науковий інститут нафти і газу
Кафедра прикладної екології та природокористування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи
магістра
на тему: *"Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного
заказника "Драбинівка" для підвищення
його природоохоронного статусу"*

Виконав
студент групи 601-мТЗ
спеціальності 183 Технології захисту
навколишнього середовища

О.А. Кузьменко

Керівник:
к.б.н., доцент

Н.О. Смоляр

Рецензент:
Начальник відділу Департаменту екології та
природних ресурсів Полтавської ОВА

І. М. Гусар

Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу

Актуальність проведених досліджень зумовлена проблеми потужного антропогенного навантаження на природні екосистеми й збіднення аборигенного біорізноманіття набули в сучасних умовах надзвичайної гостроти.

Мета досліджень - охарактеризувати біотопічне різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка» та науково обґрунтувати розширення його площі за рахунок природних, екологічно та природоохоронно цінних біотопів.

Основні завдання:

- визначити положення Білицької селищної ТГ в системі районувань (фізико-географічного, геоботанічного, зоогеографічного);
- проаналізувати природно-заповідну мережу Білицької ТГ і визначити місце ботанічного заказника «Драбинівка» в ній;
- надати комплексну характеристику фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка» за показниками наукової цінності;
- визначити показники фітосозологічної цінності біорізноманіття ботанічного заказника;
- науково обґрунтувати заходи територіального розвитку ботанічного заказника з розширенням його площі;

Об'єкт досліджень: ботанічний заказник «Драбинівка» та суміжні з ним території.

Предмет досліджень: біотопічне різноманіття заказника й суміжних територій та обґрунтування доцільності їх збереження.

Наукова новизна результатів досліджень. У кваліфікаційній роботі розвинута концепція розширення та оптимізація природно-заповідної мережі Полтавської області шляхом заповідання території з вцілілими тополевыми лісами, шляхом розшиненням ботанічного заказника місцевого значення. Підготовлене за участю автора наукове обґрунтування доцільності розширення цього об'єкту ляже в основу розробки проєкту територіального розвитку заказника. Вперше з участю автора висувається концепція вивчення стану перспективних для заповідання територій у межах Білицької ТГ

						601-мТЗ №ЗК 11393694 ПЗ			
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів
							Р		
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка		
Перевірив	Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.								

Аналіз відомих досліджень за темою кваліфікаційної роботи

Законодавчі нормативні документи:

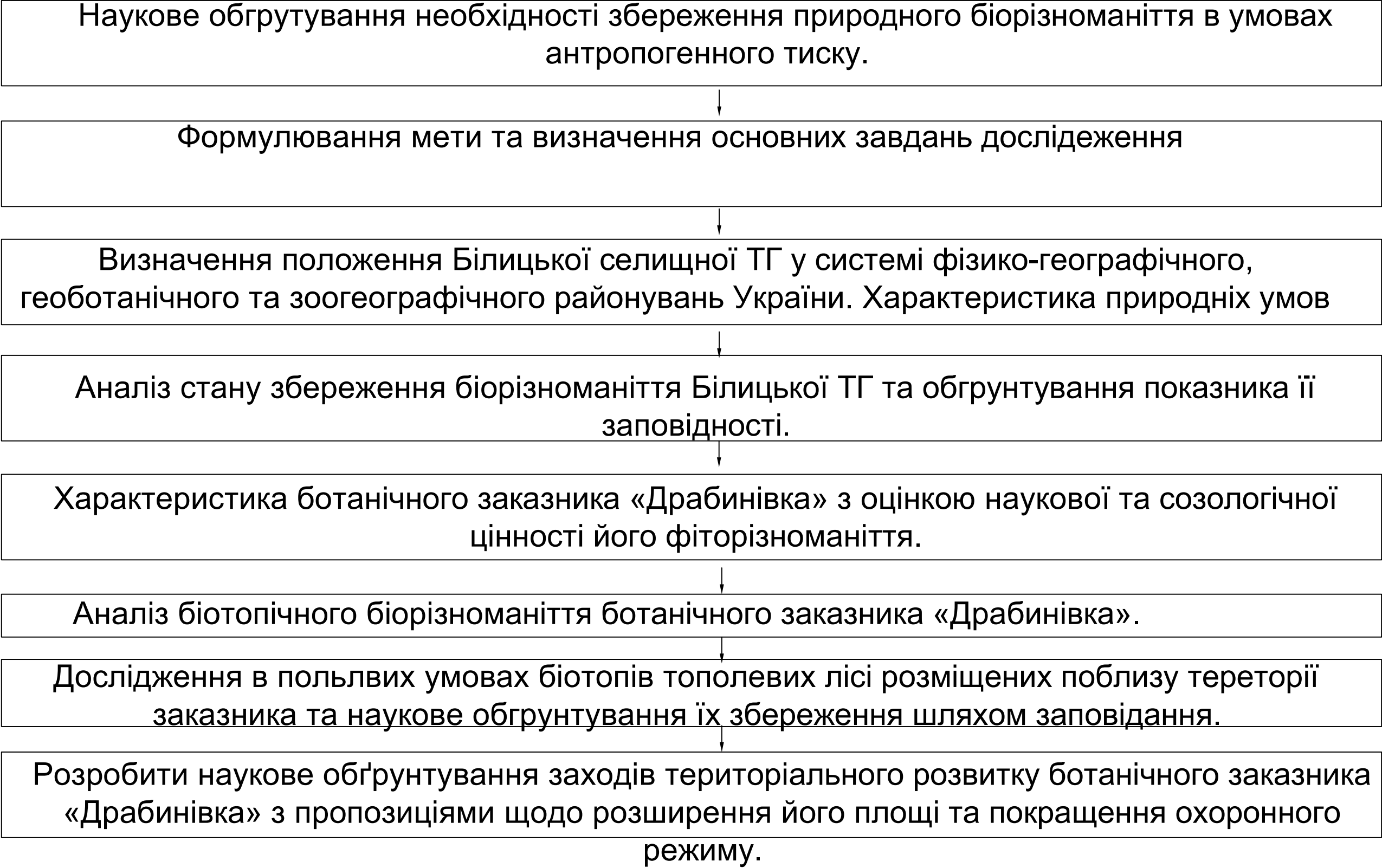
Конституція України.
Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».
Закон України «Про природно-заповідний фонд України».
Закон України «Про рослинний світ».
Закон України «Про тваринний світ».
Закон України «Про Червону книгу України».
Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні».
Закон України «Про екологічну мережу України».
Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України».
Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року».
Регіональна програма охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки з урахуванням регіональних пріоритетів Полтавської області на період 2022-2027 роки («Довкілля-2027»)

Першоджерела (монографії, спеціальні публікації):

Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. Полтава : ІВА «Астроя», 1996. 184 с.
Байрак О.М., Проскурня М.І., Стецюк Н.О. та ін. Еталони природи Полтавщини. Полтава : Верстка, 2003. 214 с.
Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. Полтава : Верстка, 2005. 248 с.
Голік Ю.С., Ілляш О.Е. Агроекологічний атлас Полтавщини. Серія «Екологічна бібліотека Полтавщини». Випуск 7. Полтава, 2009. 70 с.
Природно-заповідний фонд Полтавської області : Реєстр-довідник. Полтава : ШвидкоДРУК, 2014. 14 с. 149 с.
Регіональна екомережі Полтавщини / колектив авторів під ред. Байрак О.М. Полтава : Верстка, 2010. 214 с.
Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я.П. Дідуха. К. : Глобалконсалтинг, 2009. 900 с.
Червона книга України. Тваринний світ / за ред. А.І. Акімова. К. : Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.
Зелена книга України / під заг. ред. Я.П. Дідуха.К. : Альтерпрес, 2009. 448 с.

						601-мТЗ №ЗК 11393694 ПЗ			
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів
							Р		
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка		
Перевірив	Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.								

Структурно-логічна схема дослідження

Аналіз Білицької селищної територіальної громади

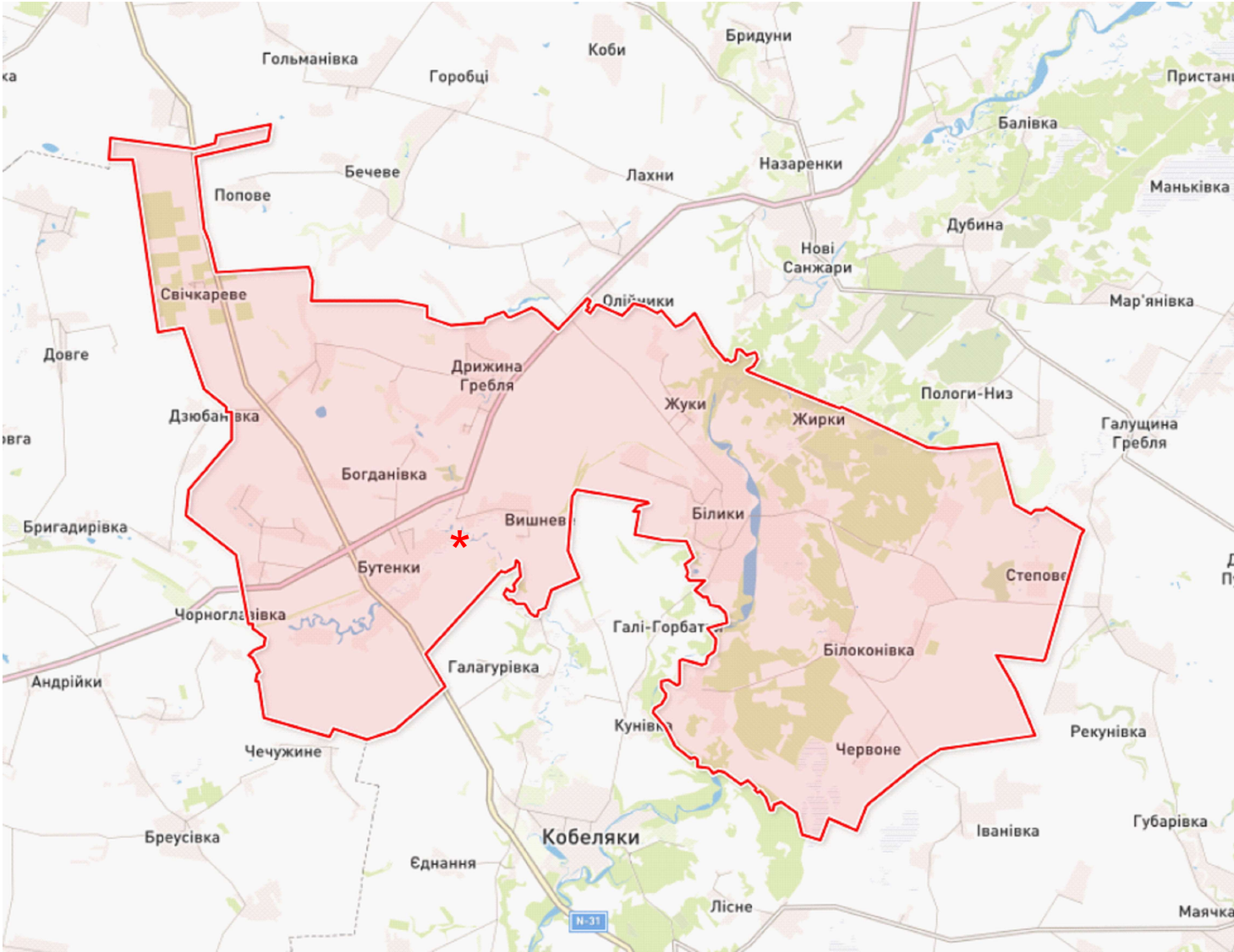
Білицька ТГ знаходиться в Полтавській області в межах Полтавського району з адміністративним центром у селищі міського типу Білики.

Розташування в центральній частині Полтавщини.

Білицька ТГ - одна з 60-ти територіальних громад у Полтавській області.

Посідає 12-те місце серед 24 громад Полтавського району за загальною площею в 38890,0 га.

До складу громади увійшли селище Білики і 23 сіл. Площа громади складає 68280,0 га. У її межах проживає 10642 мешканці, з них: містян - 4828 особи, сільського населення — 6814 осіб (дані на 01.01.2020 року)

Картосхема території Білицької ТГ

* — місце розташування ботанічного заказника «Драбинівка»

Місце в рейтингу	Назва територіальної громади	Площа загальна, га
1	Кобеляцька	121860,0
2	Решетилівська	110210,0
3	Зіньківська	106700,0
4	Диканська	68280,0
5	Новосанжарська	67290,0
6	Полтавська	54870,0
7	Михайлівська	43200,0
8	Чутівська	53450,0
9	Котелевська	40450,0
10	Машівська	39180,0
11	Великорублівська	38970,0
12	Білицька	38890,0
13	Карлівська	33450,0
14	Скороходівська	32500,0
15	Опішнянська	30510,0
16	Нехворощанська	28480,0
17	Ланнівська	26870,0
18	Драбинівська	26050,0
19	Мартинівська	25760,0
20	Новоселівська	25750,0
21	Мачухівська	24780,0
22	Терешківська	19750,0
23	Коломацька	18870,0
24	Щербанівська	10080,0

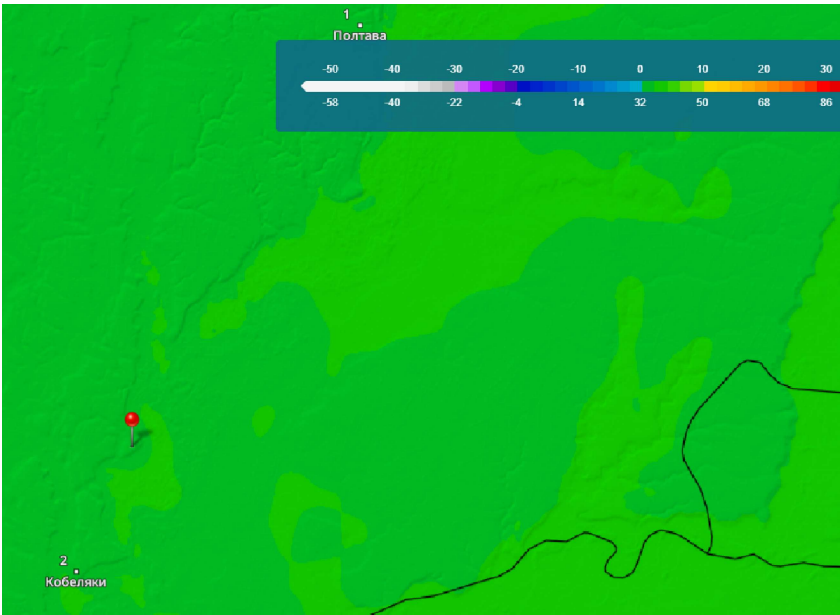
601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ					
Зм.	Кільк.	Арк.	№ док.	Підпис	Дата
Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу					
Розробив Кузьменко О.А.					
Перевірів Смоляр Н.О.					
Зав.Кафедри Ілляш О.Е.					
Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка					

Копіював Формат А3

Природні умови району досліджень — території ботанічного заказника «Драбинівка»

За **фізико-географічним районуванням** ця територія знаходиться в межах Південно-Дніпровської терасової низовинної області Лівобережно-Дніпровської лісостепової провінції Лісостепової зони Східно-Європейської рівнини, за **геоботанічним районуванням** України — до Оболонсько-Кобеляцького (Бахмацько-Кременчуцького) геоботанічного району Придніпровського округу Лівобережно-Придніпровської підпровінції Східно-Європейської провінції Європейсько-Сибірської лісостепової області , за **зоогеографічним** — до Лівобережної підділянки Східно-Європейської ділянки листяного лісу та лісостепу Східно-Європейського округу Європейсько-Західносибірської лісової провінції Бореальної Європейсько-Сибірської підобласті Палеорактичної області.

Територія заказника розташована в зоні недостатнього зволоження. Річна кількість опадів коливається від 450 до 480 мм, які нерівномірно розподіляються між сезонами: в теплий період (квітень-жовтень) випадає до 320 мм опадів, у холодний - до 150 мм. Середньорічна температура складає + 13°. Середньомісячна температура січня становить 5,5-6,5 °С, липня - +21-23 °С. Вегетаційний період у регіоні (217-220 днів) починається з останньої декади березня й закінчується в жовтні. В літні місяці переважають південно-західні, західні та північно-західні вітри, в холодні - східні та південно-східні.

						601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ			
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів
							Р		
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка		
Перевірів	Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.								

Історія створення ботанічного заказника «Драбинівка»

Ботанічний заказник «Драбинівка» створений за ініціативою учителя біології Бутенківської середньої школи Івана Михайловича Шевеля в період оптимізації природно-заповідної мережі Полтавської області в середині 90-х років ХХ століття. Завдяки наполегливій праці керівників і членів екологічного клубу «Пролісок» 7 червня 1990 року урочище «Драбинівка» оголошено пам'яткою природи місцевого значення, а 11 квітня 1992 року було прийнято рішення про надання урочищу «Драбинівка» статусу ботанічної пам'ятки природи місцевого значення. 27 жовтня 1994 р. урочище «Драбинівка» площею 55,0 гектарів набуло статусу ботанічного заказника місцевого значення. 28 серпня 2020 року його територію було розширено до 120 га.

Картосхема ботанічного заказника «Драбинівка», 55 га.

Іван Михайлович Шевель, колишній учитель біології Бутенківської загально-освітньої школи

Охоронний знак встановленого зразка на межах ботанічного заказника «Драбинівка»

						601-мТЗ №ЗК 11393694 ПЗ				
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів	
							Р			
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка			
Перевірів	Смоляр Н.О.									
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.									

Ботанічний заказника «Драбинівка» — осередок збереження біорізноманіття

Мета створення заказника «Драбинівка» — збереження рослинного світу долини малої річки Кобелячок із різноманітною рослинністю (лісовою, лучно-степовою, лучно-болотною, водною), багатою флорою.

Ботанічні заказники - це природно-заповідні території України, які створюють задля забезпечення охорони рідкісних та ендемічних видів, типових та рідкісних фітоценозів. Заказники цього типу зазвичай створюють на лісових, степових, заплавних, болотних та інших ділянках.

Ботанічний заказник «Драбинівка» розташований на півночі колишнього Полтавського району Полтавської області в околицях с. Вишневе й займає відрізок долини малої річки Кобелячок. На пагорбах та при їх основі з північного боку заказника раніше було село Драбинівка, останні оселі якого зруйновано наприкінці 80-х років минулого століття. Ботанічний заказник «Драбинівка» виконує важливі природоохоронні, екологічні, краєзнавчі та просвітницькі функції. Він є об'єктом наукової та полігоном для еколого-просвітницької діяльності.

						601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ			
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів
							Р		
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка		
Перевірив	Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.								

Оцінка показників фіторізноманіття ботанічного заказника «Драбинівка»

Ботанічний заказник «Драбинівка» - осередок збереження раритетів фіторізноманіття: висока флористична унікальність (36 рідкісних видів флори різних статусів; на пропонованих для розширення місцевостях виявлені місцезнаходження рослин, занесених до Червоної книги України. Занесених до Червоної книги України (*Crocus reticulatus*, *Bulbocodium versicolor*, *Ornithogalum bouscheanum*, *Orchis palustris*), регіонально рідкісні (*Inula helenium*, *Scilla siberica*, *Convallaria majalis*, *Aegilops cylindrica*, *Aegonrychon caeruleo-purpureum*, *Sanguisorba officinalis*); до Зеленої книги України (*Stipetum capillatae*, *Nupharetum luteae*).

Адміністративний район	Назва заказника	Площа, га	Кількість рідкісних рослин
Кобеляцький	Драбинівка	120,2	37 (**9+*28)
Глобинський	Манжеліївський	5,0	2 (**2+*1)
	Глибочанський	47,4	16 (**4+*12)
Зіньківський	Балка Долина	116,8	14 (**6+*8)
Карлівський	Клімівський	81,7	18 (**3+*15)
Котелевський	Скоробір	2,0	12 (**1+*11)
Лохвицький	Балка Поповиця	48,8	5 (**2+*3)
Машівський	Дикунова балка	5,7	18 (**3+*15)
	Михайлівська балка	14,1	3 (**2+*1)
Полтавський	Рожаївський	14,0	10 (**6+*4)
Решетилівський	Новодиканський	50,9	17 (**3+*14)
Чутівський	Чутівські степи	120,5	19 (**2+*17)
Шипацький	Воскобійницький	52,4	5 (**3+*2)
Разом			66 (14+*52)

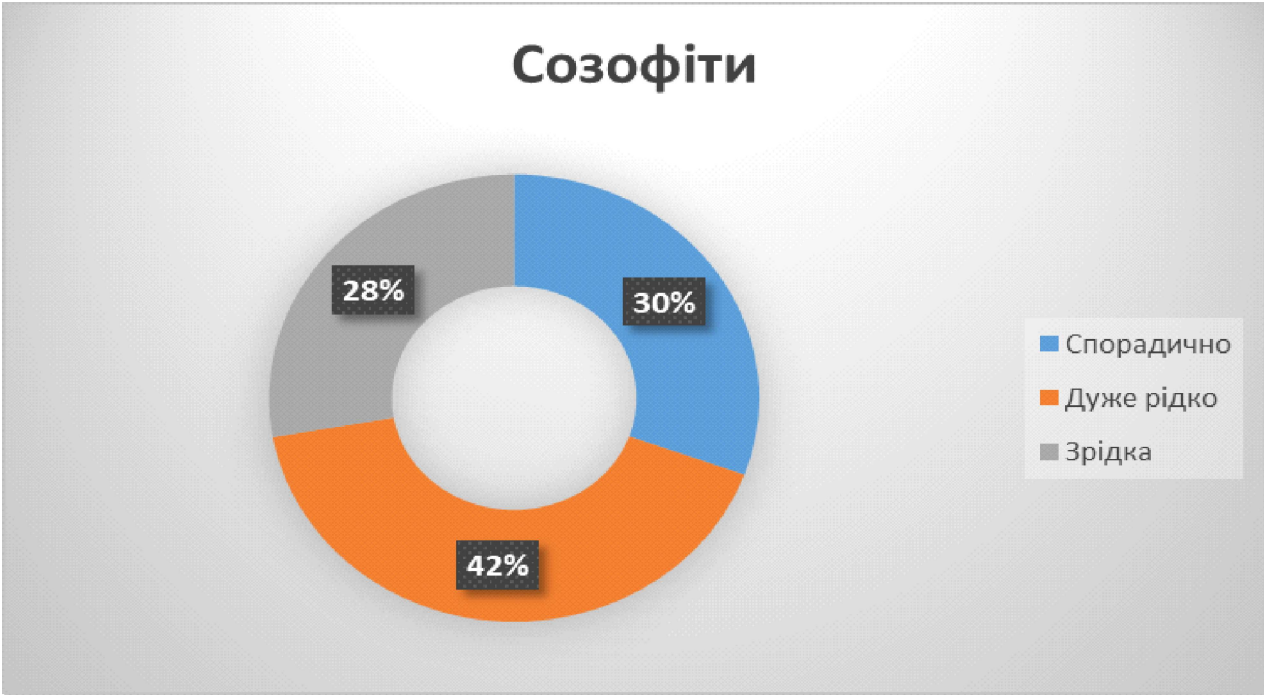
Показники унікальності ботанічних заказників Полтавської області, в яких охороняються степові екосистеми, із зазначенням заказника «Драбинівка».

Примітка:

** - кількість видів, включених до Червоної книги України;

* - регіонально рідкісних.

Розподіл созофітів за ступенем постійності на території заказника

Кількісні показники флори заказника.

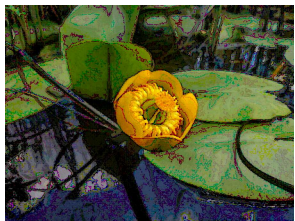
Серед ботанічних заказників Полтавщини «Драбинівка» має найвищі показники флористичної унікальності - понад 50% рідкісних степових видів Полтавщини охороняється на його території.
«Драбинівка» — єдиний серед ботанічних заказників області, в якому відмічена висока чисельність усіх рідкісних степових (5 видів) та лісових ефемероїдів.

						601-МТЗ №ЗК 11393694 ПЗ		
Зм.	Кільк.	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу		
						Стадія	Аркуш	Аркушів
						Р		
Розробив Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка		
Перевірив Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри Ілляш О.Е.								
Копіював						Формат А3		

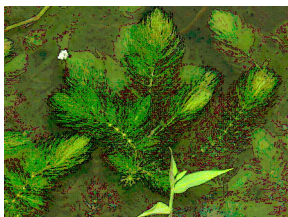
Біотопічне та фітоценотичне різноманіття заказника «Драбинівка»

Розглянуто екологічну структуру рослинності, включаючи ценотичні та географічні групи. Показано, що заказник має високу флористичну унікальність і ценотичну репрезентативність, що зумовлює його виняткову природоохоронну цінність.

Водна рослинність

Глечики жовті
(*Nuphar lutea*)

Кушир занурений
(*Ceratophyllum demersum*)

Вероніка австрійська
(*Veronica austriaca*)

Лучна рослинність

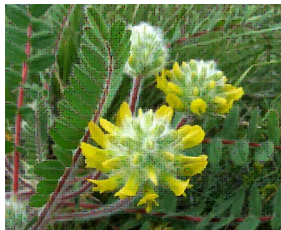

Чина паннонська
(*Lathyrus pannonicus*)

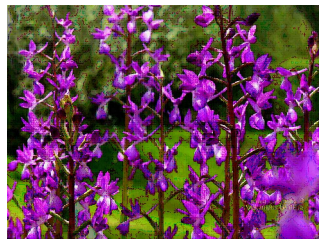
Степова рослинність

Ковили волосистої
(*Stipa capillata*)

Астрагал шерстистоквітковий
(*Astragalus dasyanthus*)

Зозулинець болотний
(*Orchis palustris*)

Болотна рослинність:

Щавель прибережний
(*Rumex hydrolapathum*)

						601-МТЗ №3К 11393694 ПЗ				
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів	
							Р			
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка			
Перевірив	Смоляр Н.О.									
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.									

Аргументація розширення заказника ботанічного заказника

Встановлено, що на двох етапах збільшення площі ботанічного заказника «Драбинівка» до його складу не включено біотопи тополевих лісів, що смугово розташовані понад лівим берегом річки Кобелячок уздовж східної межі заказника. На сьогодні вони є не захищеними від порушення та знищення.

Біотопи тополівників, які перспективні для заповідання

Тополя біла (*Populus alba*)

Ці біотопи є оселищами типових та рідкісних представників рослинного та тваринного світу, мікобіоти. Вони підсилюють біотопічний та ландшафний імідж заказника, виконують екологічні та водоохоронні функції. Біотопи тополевих лісів потребують заповідання з включенням до складу ботанічного заказника «Драбинівка».

Ділянки для розширення території ботанічного заказника «Драбинівка» (позначені жовтим)

Зморшок звичайний (*Morchella vulgaris*)
ранньовесняний представник
мікобіоти у складі біотопів
тополівників

						601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ				
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів	
							Р			
Розробив							Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка			
Перевірив										
Зав.Кафедри										
Кузьменко О.А.										
Смоляр Н.О.										
Ілляш О.Е.										

Практичне значення одержатий результатів та їх апробація

Практичне значення результатів досліджень та їх апробація. Матеріали, зібрані в ході підготовки кваліфікаційної роботи, можуть бути використаними для розвитку заповідної справи в Білицькій ТГ. Деякі матеріали після їх оприлюднення можуть бути враховані при розширенні природо заповідного фонду Білицької ТГ та підготовки спеціальних документів та програм, наприклад, стратегії розвитку Білицької громади, програми охорони довкілля Білицької ТГ.

Міністерство освіти і науки України

Національна академія наук України

Національний центр «Мала академія наук України»

Національний університет «Полтавська політехніка імені

Юрія Кондратюка»

**«Академічна й університетська
наука: результати та перспективи»**

**XVII Міжнародної науково-практичної
конференції**

12 – 13 грудня 2024 року

Полтава 2024

УДК 502.172(477.53-751.4Ко6)

ЯКІСНІ ТА КІЛЬКІСНІ ПОКАЗНИКИ ЛОКАЛЬНОЇ ПРИРОДНО-
ЗАПОВІДНОЇ МЕРЕЖІ КОБЕЛЯЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В
ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Смоляр Н. О., Кузьменко О. А.
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
smolarnat@ukr.net

На реалізацію державної екологічної прийнято Указ Президента України від 30 вересня 2019 року «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», серед яких зазначаються й ті, які спрямовані на запобігання втратам екосистемного та біологічного різноманіття, його відтворення та охорону. Найбільш дієвим механізмом реалізації цих завдань є природозаповідання. Відсоток заповідності конкретної території (природної чи адміністративної) є важливим показником її стану, збереженості природи й екологічної грамотності мешканців. Він вираховується як співвідношення загальної площі всіх природно-заповідних територій та об'єктів території до її загальної площі.

Природно-заповідну мережу Полтавської області станом на 1 січня 2024 року репрезентують 400 об'єктів загальною площею 144180,3613 га, що визначило показник заповідності в 5,01%. У структурі природно-заповідного фонду (ПЗФ) Полтавської області представлені такі категорії: національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники загальнодержавного та місцевого значення, пам'ятки природи загальнодержавного та місцевого значення, ботанічний сад загальнодержавного значення, дендрологічні парки загальнодержавного та місцевого значення, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного та місцевого значення, заповідні урочища. За останні п'ять років природно-заповідний фонд Полтавщини поповнився незначною кількістю об'єктів із незначними площами. Показник заповідності хоча і зріс, однак, несуттєво – із 4,97 (станом на 01.01.2021) до 5,01 (станом на 01.01.2024).

						601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ			
Зм.	Кільк.	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів
							Р		
Розробив	Кузьменко О.А.						Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка		
Перевірив	Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.								

Копіював

Формат А3

Загальні висновки

1. Найбільш дієвим механізмом збереження біорізноманіття є природозаповідання, оскільки об'єкти ПЗФ є важливими біоцентрами збереження й відтворення біорізноманіття. (Inula helenium, Scilla siberica, Convallaria majalis, Aegilops cylindrica, Aegonychon caeruleo-purpureum, Sanguisorba officinalis); високі ценотична репрезентативність та унікальність (виявлено фітоценози, включені до Зеленої книги України (Stipetum capillatae, Nupharetum luteae); висока ландшафтна репрезентативність (урочище; представлені елементи руслової та правобережної частини долини річки Кобелячок); багатство фауни й фауністичних комплексів; гідрологічна цінність; ресурсна цінність (збереження генофонду лікарських, кормових, декоративних й рідкісних рослин); ключова територія в межах місцевого (Кобеляцького) екокоридору регіональної екомережі Полтавської області; об'єкт виконує важливі екологічні та водоохоронні функції; естетична цінність об'єкта (має ландшафтний імідж); важливе освітньо-виховне значення.

2. Ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» розташований у межах Білицької селищної ТГ, яка є однією з 60-ти територіальних громад у Полтавській області і посідає 12-те місце серед 24 громад Полтавського району за загальною площею в 38890,0 га. Показник заповідності громади, як один із показників її розвитку, складає всього 0,34, що майже в 15 разів поступається обласному показнику (5,01). Він визначений функціонуванням єдиного об'єкта ПЗФ України - ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка». Тому за кількісними показниками ПЗФ Білицької СТГ є незадовільним, однак ботанічний заказник «Драбинівка» забезпечує найкращим чином збереження типового й раритетного біорізноманіття, оскільки за наявністю рідкісних видів рослин (33 види) знаходиться першим у рейтингу ботанічних заказників Полтавської області.

3. ПЗФ Білицької СТГ потребує збільшення площі за рахунок збільшення площі ботанічного заказника «Драбинівка» й створення нових природоохоронних об'єктів для підвищення якісних характеристик і більшої охопленості охороною біорізноманіття, яке вціліло в умовах потужних антропогенних впливів.

4. Ботанічний заказник місцевого значення «Драбинівка» засновано Рішенням Полтавської обласної ради від 27 жовтня 1994 року «Про затвердження додаткового переліку заповідних територій та об'єктів області» на території площею 55,0 га, а через 16 років, Рішенням Полтавської обласної ради від 28 серпня 2020 року, його площу збільшено до 120,2 га. Мета створення заказника - збереження рослинного світу долини річки Кобелячок із різноманітною рослинністю (ліською, лучно-степовою, лучно-болотною), багатою флорою. Він виступає резерватом збереження та відтворення рідкісних степових та лісових ранньовесняноквітучих рослин. Об'єкт виконує екологічні та природоохоронні функції.

5. Визначено основні соціологічні та природоохоронні показники ботанічного заказника «Драбинівка»: цілісність та мозаїчність природних комплексів; висока ботанічна репрезентативність, яка виявляється у мозаїчності рослинного покриву та багатстві флористичного складу (476 видів вищих судинних рослин, що складає майже 30% флори Полтавської області) при незначній загальній площі заказника в 120,2 га; висока флористична унікальність (36 рідкісних видів флори різних статусів; на пропонуваннях для розширення місцевостях виявлені місцезнаходження рослин, занесених до Червоної книги України (Crocus reticulatus, Bulbocodium versicolor, Ornithogalum bouscheanum, Orchis palustris). регіонально рідкісні

5. Встановлено високі показники біотопічного різноманіття ботанічного заказника «Драбинівка». Класифікаційна схема біотопів заказника, укладена на основі інформаційної бази EUNIS і адаптована до біотопів ліскової та лісостепової зон України включає чотири типи біотопів вищого рангу (C, D, E, G) і 32 типи біотопів нижчих ієрархічних рівнів.

6. Встановлено, що на двох етапах збільшення площі ботанічного заказника «Драбинівка» до його складу не включено біотопи білостолево-лісові, що смугово розташовані понад лівим берегом річки Кобелячок уздовж східної межі заказника. На сьогодні вони є не захищеними від порушення та знищення.

7. Тополівники належать до класу G - Біотопи фанерофітного типу (ліси, чагарники). Ці біотопи є оселищами типових та рідкісних представників рослинного та тваринного світу, мікробіоти. Вони підсилюють біотопічний та ландшафтний імідж заказника, виконують екологічні та водоохоронні функції. Тому потребують охорони шляхом заповідання з включенням до складу ботанічного заказника місцевого значення «Драбинівка».

						601-мТЗ №3К 11393694 ПЗ			
Зм.	Кільк	Арк.	№ док.	Підпис	Дата	Дослідження біотопічного різноманіття ботанічного заказника "Драбинівка" для підвищення його природоохоронного статусу	Стадія	Аркуш	Аркушів
							Р		
Розробив	Кузьменко О.А.				Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка				
Перевірив	Смоляр Н.О.								
Зав.Кафедри	Ілляш О.Е.								